

YKSINÄISYYTTÄ JA YHTEENKUULUVUUTTA

Yksinasuvien kuulumisen tunne ja onnellisuus

Rebecca Vainiomäki

Pro gradu- tutkielma

Sosiologia

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2019

TIIVISTELMÄ

YKSINÄISYYTTÄ JA YHTEENKUULUVUUTTA Yksinasuvien kuulumisen tunne ja onnellisuus

Rebecca Vainiomäki
Sosiologia
Pro gradu- tutkielma
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Ohjaajat: Terhi-Anna Wilska ja Minna Ylilahti
Kevät 2019
sivumäärä: 112

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan yksinasuvien kuulumisen tunnetta sekä onnellisuutta. Kuulumisen tunnetta tutkitaan sillä, miten vahvasti yksinasuvat kokevat kuuluvansa eri sosiaalisiin yhteisöihin. Koska kuulumisen tunne on osa onnellisuutta, tarkastellaan myös koettua onnellisuutta ja tyytyväisyyttä elämään. Yksinasuminen poikkeaa yhteiskunnan perhekeskeisestä normista, minkä takia vertailen yksinasuvia puolison kanssa asuviin. Työn tarkoituksena on selvittää, kokevatko yksinasuvat yhtä vahvaa kuulumisen tunnetta ja ovatko he yhtä onnellisia kuin puolison kanssa asuvat.

Aineistona työssä käytetään Suomi 2014- Kulutus ja elämäntapa-aineistoa (N=1351), jossa on kysytty suomalaisten kulutusasenteita ja elämäntapoja. Tässä työssä tarkastellaan aineistosta onnellisuutta, tyytyväisyyttä sekä sosiaalisiin yhteisöihin kuulumista koskevaa kolmea kysymystä. Tutkimusmenetelmänä on käytetty varianssianalyysiä selvittämään, kuinka yksinasuminen sekä muut sosiodemografiset taustamuuttujat vaikuttavat onnellisuuteen, tyytyväisyyteen sekä yhteisöihin kuulumiseen.

Tuloksista selviää, että yksinasuvat kokevat itsensä vähemmän onnellisiksi ja tyytyväisiksi elämäänsä kuin puolison kanssa asuvat. He myös kokevat vähäisempää kuuluvuuden tunnetta kysytyihin yhteisöihin kuin puolison kanssa asuvat. Yksinasuminen selittää jonkin verran onnellisuutta ja tyytyväisyyttä elämään, mutta voimakkaimmin siihen vaikuttaa terveys. Onnellisuus näytti olevan yhteydessä myös yhteisöihin kuulumisen kanssa, sillä onnellisemmat ihmiset kokivat vahvempaa yhteenkuuluvuutta yhteisöihin.

Kysytyihin yhteisöihin yksinasuvat kokevat heikompaa kuuluvuuden tunnetta kuin puolison kanssa asuvat. Erityisesti perhe, mutta myös asuinyhteisö ja seurakunta ovat yhteisöjä, joihin kuulumista yksinasuminen vähentää. Osa yhteisöistä oli selkeämmin yhteydessä esimerkiksi ikään tai sukupuoleen.

Avainsanat: yksinasuvat, onnellisuus, tyytyväisyys, kuulumisen tunne

Sisällys

1. Johdanto	1
2. Sosiaaliset sidokset eri elämäntilanteissa	5
2.1. Sosiaaliset suhteet nykyään	6
2.2. Sosiodemografiset tekijät sosiaalisuudessa	10
2.3. Elämäkulku ja elämänvaiheet	14
2.4. Sinkkuus henkilökohtaisena epäonnistumisena.....	18
2.5. Parisuhde riskin näkökulmasta	24
3. Yksinasujat ja sinkut.....	27
3.1. Yksinasuvan perheenjäsenet	30
3.2. Parisuhde ja perhe.....	32
4. Yksinasuvien hyvinvointi ja kuulumisen tunne.....	37
4.1. Kuuluminen	41
4.2. Hyvinvoinnin osatekijät.....	46
4.3. Yksinäisyys.....	52
4.4. Kuulumisen tapoja.....	58
4.5. Kuulua voi erilaisiin yhteisöihin.....	60
4.6. Kuulumisen tunteen mittaaminen aiemmissa tutkimuksissa.....	66
5. Menetelmät ja aineisto.....	68
5.1. Tutkimuksen luotettavuus.....	68
5.2. Kvantitatiivinen tutkimus ja menetelmät.....	70
5.3. Aineiston esittely	71
5.4. Muuttajat	72
6. Tulokset	73
6.1 Yksinasuminen aineistossa	74
6.2. Onnellisuus ja tyytyväisyys elämään.....	77
6.3. Onnellisuus ja tyytyväisyys taustamuuttujien mukaan.....	79
6.4. Kuulumisen tunne.....	82
6.5. Kuuluminen eri yhteisöihin	82
6.6. Yhteisöihin kuulumisen erot varianssianalyysillä tarkasteltuna.....	87
7. Yhteenveto ja pohdinta	94
8. Lähteet	100
Painetut lähteet	100
Sähköiset lähteet.....	101

1. Johdanto

Tässä tutkimuksessa on tarkoituksena selvittää, näkyykö yksinasuvien ja puolison kanssa asuvien välillä eroja hyvinvoinnissa sen suhteen, kuinka onnellisia ja tyytyväisiä he ovat ja kuinka vahvasti he tuntevat kuuluvansa erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin. Sosiaalisen koheesion näkökulmasta yksilön ryhmiin kiinnittyminen on monitahoinen yksilön, ryhmän ja instituutioiden muodostama summa (Fonseca ym. 2019). Yhteisöllisyydellä on merkitystä niin yksilön hyvinvoinnin kuin yhteiskunnan yhtenäisyyden kannalta (ks. Allardt 1967, Hyypä 2002).

Yksinasuvien yksinäisyydestä ja tasa-arvosta suhteessa perheellisiin on uutisoitu tasaiseen tahtiin, mutta on harhaanjohtavaa niputtaa yksinasuvat yhteen ryhmään. Yksinasuvat voivat Terveystieteiden ja Hyvinvoinnin laitoksen mukaan keskimäärin huonommin kuin muissa taloustyypeissä asuvat, heillä on vähemmän sosiaalista pääomaa ja he ovat keskimääräistä yksinäisempiä (THL 2014). Vaikka yleisimmin väestö asuu kahden hengen taloudessa, on yksinasuvien määrä kasvanut tasaisesti nykyiseen 22 prosenttiin (Tilastokeskus 2018 b). Yksinasuvien määrän lisääntyminen on Euroopassa yleinen trendi, ja Suomessa yksinasuvien osuus on samalla tasolla kuin muissa Pohjoismaissa. Yksinasuvien ikääntyvien määrän odotetaan kasvavan, sillä Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan vuonna 2030 Suomessa on 1,5 miljoonaa yli 65-vuotiasta, ja heistä suuri osaa asuu yksin. (Terämä ym. 2018) Yksinasuviin on kiinnitetty huomiota etenkin asuntomarkkinoiden ongelmien takia, ja esimerkiksi Helsingissä yksinasuvien vaikeus saada asuntoa on suuri ongelma (Yle uutiset 17.3.2015).

Yksinasuvien määrästä huolimatta yksinasumista pidetään usein väliaikaisena elämänvaiheena ja pysyvämpänä ratkaisuna myös normaalibiografian näkökulmasta poikkeavana. Vaikka modernissa yhteiskunnassa normaalibiografia on menettämässä merkitystään ja tilalle on tullut ”tee se itse-biografia” (ks. Beck & Beck-Gernsheim 2002), on Jallinojan mukaan perheen merkitys korostunut jälleen vuosituhannen vaihteen familistisen käänteen myötä. Perhemyönteisyys on yleistynyt myös lapsettomien parissa. (Jallinoja 2009). Sukulaissuhteissa ydinperhe ja varsinkin vanhempien ja lasten välinen suhde korostuu samalla kun sisarusten ja muiden sukulaisten tapaamiset ovat vähentyneet.

Myös kaikissa ikäryhmissä alle 20-vuotiaita lukuun ottamatta yhteydenpito ystäviin on vähentynyt. Erot lapsettomien ja nuorten sekä lapsiperheiden välillä ovat kasvaneet siten, että lapsettomat näyttävät olevan entistä enemmän omissa oloissaan. (Melkas 2009). Mikä on yksinasuvien tilanne perhekeskeisessä yhteiskunnassa?

Yksinasuminen on osalle pysyvää eikä vain ohimenevä elämänvaihe. Kuitenkin tutkimukset yksinasuvien sosiaalisista verkostoista näyttäisivät painottuvan vasta itsenäistymässä oleviin nuoriin tai ikäihmisiin, jolloin painopisteenä on enemmän huoli yksinasuvien itsenäisestä pärjäämisestä. Yksinoleminen ja yksinäisyys saattavat olla oma valinta mutta myös elämäntilanteen tuoma pakko. Esimerkiksi eron tai leskeytymisen myötä yksinasuvan tilanne on erilainen kuin omaehtoisesti yksinelävän. Yksinasuvista puhutaan myös yksineläjänä (Mäkinen 2008), ja Tilastokeskus käyttää yksinasuvan rinnalla käsitettä yhden hengen talous (Tilastokeskus 2017). Englanninkielisissä teksteissä käytetään myös sanaa *single* (ks. DePaulo & Morris 2005). Suomenkielinen käänös, sinkku, viittaa Kielitoimiston mukaan ihmiseen, joka ei elä kiinteässä parisuhteessa (Kielitoimisto 2019), ja muun muassa Osmo Kontula (2016) käyttää sinkku-sanaa Väestöliiton katsauksessa.

Yksinasuvien kohtaamia ennakkoluuloja on tutkittu niin Suomessa (ks. Mäkinen 2008; Ojala & Kontula 2002) kuin ulkomailla (DePaulo & Morris 2005; Timonen & Doyle 2014; Koropecykj-Cox 2005). Perheen normatiivisuus on niin vahvaa, että sen rinnalla etenkin sinkkustatus on aina problemaattinen ja aina vähemmän arvostettu kuin parisuhteessa eläminen. (Reynolds ym. 2007; Koropecykj-Cox 2005; Bruckmüller 2012). DePaulon ja Morrisin (2005) mukaan sinkkuus on stigma eli häpeämerkki. Yksinasuvat myös kokevat tämän arjessaan ulossulkemisena, kun pariskunnat helposti sulkevat heidät ulos sosiaalista piiristään (Barret & McIntosh 1982, ks. Ojala & Kontula 2002, 32).

Yksinasuvien sopeutumista omaan elämäntilanteeseensa on myös tutkittu, ja näyttää siltä, että naiset sopeutuvat miehiä useammin yksineläjän asemaansa (Ojala ja Kontula 2002). Vuoden 2015 Finsex-kysely paljastaa, että varsinkin sinkkunaiset suhtautuvat varauksella suhteen aloittamiseen: joka neljäs heistä ei halunnut lainkaan suhdetta. Sinkkumiehet sen sijaan halusivat pääsääntöisesti suhdetta. (Kontula 2016). Tyytyväisiä ovat yleensä ne, jotka

ovat vapaaehtoisesti yksin, kun taas vastentahtoisesti ilman puolisosuhdetta olevat eivät suhtaudu yhtä positiivisesti elämäntilanteeseensa (Timonen & Doyle 2014). Osa yksineläjistä on siis tyytyväisiä, mutta onnettomiaakin löytyy. Tyytyväisyyteen vaikuttaa etenkin se, että yksinasuva ei vertaa itseään perheellisiin. (Ojala ja Kontula (2002) Yksinasuvan identiteetin työstämisessä naisille on avuksi oman suvun yksinelävät naiset (McDill et al 2006) ja muut lähipiiristä löytyvät positiiviset esimerkit onnellisesta, yksinelävästä naisroolista (Ojala & Kontula 2002). Yksinelämisen suhteen naisiin kohdistetaan enemmän vaatimuksia ja ennakkoluuloja kuin miehiin (Ojala & Kontula 2002; Mäkinen 2008).

Yksinasuvista saatavaa tietoa on harvoin koottu yhteen. Jonkin verran on tutkittu yksinasuvien hyvinvointia ja elinolosuhteita. Kuitenkin Terämä ym. (2018) kirjoittavat, että yksinasuvien sosiaalista verkostoa, epävirallisen avun sekä julkispalveluiden puutteita koskevaa tietoa on tutkittu vain vähän. Viime vuonna ilmestyi Valtioneuvoston selvitys yksinasuvien tilanteesta ja elinoloista. Selvityksessä on tutkittu osittain samoja asioita kuin vuonna 2014 Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen kokoamasta raportista, jossa kartoitetaan yksinasuvien hyvinvointia. THL:n tilastotieto on kerätty aiempien julkaisujen ja tietokantojen pohjalta, ja raportin tieto perustuu pitkälti sekundäärilähteisiin. Kummassakin selvityksessä tulee esille, että yksinasuvat ovat ryhmänä hyvin heterogeeninen. THL:n tutkimustuloksissa yksinasuminen ei varsinaisesti ole ongelma hyvinvoinnin kannalta, mutta keskimäärin yksinasuvilla menee monilla mittareilla huonommin kuin muulla väestöllä.

Yksinasuvien kesken on suuria eroja hyvinvoinnissa, mutta heitä yhdistää kaksi tekijää: Yksinasuvat ovat muita haavoittuvampia riskeille kuten sairastumiselle tai työttömyydelle. Toinen yhdistävä tekijä on mittakaavaedun puuttuminen, eli kaikki menot on maksettava yhden hengen tuloista. (THL:n työpaperi 27/2014.) Erityisesti asumiskustannusten korkea osuus nousi esille viime vuoden selvityksessä. Samoin selvityksestä ilmenee, että yksinasuvat arvioivat terveytensä ja hyvinvointinsa jonkin verran huonommaksi kuin ei yksinasuvat. Yksinasuminen ei aina ole yhteydessä matalampiin tuloihin. Yksinasuvilla naisilla on keskimäärin korkeammat tulot kuin muilla naisilla, mutta miesten kohdalla on päinvastainen tilanne. Yksinasuvat ovat kuitenkin yliedustettuina toimeentulotuen saajissa, ja noin kolmannes yksinasuvista jää köyhyysrajan alapuolelle. Heikoimmassa asemassa ovat

kuitenkin ne yksinasuvat, jotka ovat pienituloisia sekä syystä tai toisesta työelämän ulkopuolella. (Terämä ym. 2018)

Helsinkiäisten yksinasuvien hyvinvointia on tutkittu vuonna 2008 kerätyllä aineistolla, jossa tuli esille, että helsinkiläiset yksinasuvat ovat tyytymättömämpiä elämäänsä ja kokevat enemmän puutteita hyvinvoinnissa kuin muut. Tärkeimpiä tekijöitä hyvinvoinnissa olivat terveys ja ihmissuhteet, kun taas huono terveys, työttömyys ja köyhyys indikoivat kokonaisvaltaisesti huonompaa hyvinvointia. (Borg 2015). Yksinelävien yhteiskunnallisesta asemasta ja kokemuksista on kirjoittanut esimerkiksi sosiologi Erik Klinenberg (2012). Yksinelämistä sivuavaa yksinäisyyttä on viime aikoina tutkittu paljon. On tutkittu niin yksinäisyyden kokemuksia (ks. esim. Jokinen 2005) kuin syitä ja seurauksiakin. Yksinäisyyttä on Suomessa tutkinut paljon sosiologi Juho Saari.

Tässä työssä lähestyn yksinasuvien hyvinvointia ja ulkopuolisuuden tunteen näkymistä kuulumisen tunteen kautta. Perhe liitetään vahvasti kuulumisen tunteeseen (Paajanen 2007), ja perhesuhteet ovat tärkeä osa hyvinvointia (Keith 2008). Ydinperheen merkitys on Haataisen ym. mielestä niin keskeinen, että ilman sitä ihminen kokee itsensä irralliseksi (Haatainen ym. 1990, ks. Ojala & Kontula 2002, 32). Yksinasuvat kokevat usein muita enemmän yksinäisyyttä, ja Mellorin ym. mukaan yksinasuvien ero muuhun väestöön tulee ilmi etenkin siinä, että he ovat tyytymättömämpiä ihmissuhteisiinsa (Mellor ym. 2008.) Yksinäisyys ja kuulumisen tunne liittyvät toisiinsa (emt.) ja ihmissuhteilla on todettu olevan tärkeä asema niin fyysisen kuin psyykkisen terveyden kannalta (Chopik 2017). Sosiaalisista suhteista erityisesti toimivat perhe- ja parisuhteet ja ystävyysuhteet korostuvat hyvinvoinnin kokemisessa (Siltaniemi ym. 2008). Ilman yhteyttä muihin ihminen altistuu Allardt'n mukaan mielenterveysongelmille (Allardt 1967). Hyvät ystävyysuhteet omaavat ihmiset kokevat olevansa terveempiä, onnellisempia, vähemmän yksinäisiä sekä kuuluvansa vahvemmin ympäristöönsä (Chopik 2017). Onnellisten ihmisten on myös huomattu suuntaavansa toimintaa avoimemmin muihin ihmisiin (Walsh ym. 2018). Onnellisuus näyttää olevan vahvasti kytköksissä henkiseen hyvinvointiin (Allardt 1967).

Yksinasuvat kokevat usein olevansa ulkopuolisia omassa yhteisössään (Kontula 2018, Ojala

& Kontula 2002). Nekin yksinasuvat, jotka kokivat pärjäävänsä hyvin itsenäisesti, kokevat sosiaalisen tuen vähäiseksi (Ojala & Kontula 2002). Monelle suomalaiselle perhe ja puoliso ovat merkittävien onnellisuutta ja jaksamista synnyttävä tekijä. (emt) Kuulumisen tunne on myös oleellinen osa identiteetin työstämistä, sillä identiteetti rakentuu suhteessa muihin ihmisiin ja yhteisöihin. Siihen vaikuttaa vahvasti käsitys siitä, millaisena muut ihmiset näkevät yksilön sosiaalisen aseman olevan. (Kangaspunta ym. (2011) Kuuluminen muodostuu arjessa, ja suurimmaksi osaksi se on tiedostamatonta (May 2011). Kuulumisen tunteen ja onnellisuuden läheisestä yhteydestä perheeseen herää kiinnostus siihen, kokevatko yksinasuvat vähäisempää kuulumisen tunnetta yleisesti sosiaalisiin yhteisöihin. Mikäli perheen merkitys on keskeinen kuulumisen tunteen kannalta, voisi olettaa yksinasuvien sosiaalisen ulkopuolisuuden näkyvän myös siinä, kuinka vahvasti he kokevat yhteenkuuluvuutta erilaisiin yhteisöihin. Oma kiinnostukseni yksinasuviin kumpuaa omista ja tuttavapiirini kokemuksista parisuhteesta ja asumisesta. Havainnot siitä, kuinka normatiivisesti ajattelemme parisuhteen olevan niin yleisesti tavoiteltu päämäärä, että yksinasuminen näyttäytyy vain välivaiheena ennen ”sen oikean” löytymistä, saivat pohtimaan yksinasumista ja yksinasujien asemaa enemmänkin.

Aineistona käytän Suomi 2014 Kulutus ja elämäntapa -kyselyä, joka on laaja elämäntapaa ja kulutusta kartoittava kysely. Kulutustottumusten ohella kyselyssä on kysytty myös arvoja ja omaa elämäntilannetta koskevia kysymyksiä, joista tähän työhön on valittu tarkasteluun hyvinvointia sekä yhteisöihin kuulumista koskevat kysymykset. Vastaajilta on pyydetty omaa arviota hyvinvoinnista, terveydestä ja onnellisuudesta, ja heitä on myös pyydetty arvioimaan yhteenkuuluvuuden tunteen vahvuutta erilaisiin yhteisöihin. Aineistosta rajaan tutkittavaksi ryhmäksi 30-65-vuotiaat eli sen ikäiset, joiden voidaan olettaa olevan aktiivisesti työelämässä mukana. Keskittymällä työikäisiin rajaan pois nuoret, joilla asumisolosuhteet eivät ole vielä vakiintuneet, sekä ikääntyneet, joissa yksinasujien joukossa on paljon leskiä. Jotta yksinasuvien tilannetta voisi suhteuttaa paremmin muuhun väestöön, vertailen tuloksia aineiston saman ikäisiin puolison kanssa asuviin.

2. Sosiaaliset sidokset eri elämäntilanteissa

Uusimman, vuoden 2009 tehdyn ajankäyttötutkimuksen mukaan suomalaiset viettävät

hereilläoloajastaan keskimäärin noin seitsemän tuntia yksin (Tilastokeskus 2009 b). Eniten aikaa ystävien, tuttavien ja muualla asuvien sukulaisten kanssa käyttävät nuoret, 15-24-vuotiaat tytöt, vähiten taas 65 vuotta täyttäneet (Tilastokeskus 2009 c). Suomalaiset käyttävät yhä enemmän aikaa yksin. Niin samassa kotitaloudessa asuvien sekä kodin ulkopuolisten ystävien, tuttujen ja sukulaisten kanssa vietetty aika on vähentynyt. (Hanifi 2016)

2.1. Sosiaaliset suhteet nykyään

Sosiaaliset suhteet olivat ennen pitkälti määrittäneet ihmisen yhteiskunnallisen aseman perusteella. Traditionaalisissa kulttuureissa ihmissuhteita jaotellaan meihin ja muihin: ystävät ovat ihmisiä, jotka kuuluvat yksilön elämänpiiriin erotuksena vieraista eli kaikista muista ihmisistä. (Giddens 1991.) Nykyäänkin on suhteita, jotka määräytyvät pitkälti ulkoapäin ja ovat yksilön kannalta annettuja. Tällaisia on esimerkiksi lähiyhteisön suhteet ja samassa taloudessa asuvien vanhempien, lasten ja sisarusten väliset suhteet. Sen lisäksi on kuitenkin omavalintaiset suhteet, jotka yksilö on luonut vapaaehtoisesti (Saari 2009, 22).

Nykyään ihmissuhteet ovat yhä enemmän vapaasti valittuja, niin sanottuja puhtaita suhteita. Puhdas suhde on jotakin, joka itsessään on palkitsevaa, ja sitä ylläpidetään sen itsensä takia. Puhdas suhde on kahden itsenäisen ihmisen välille muodostettu suhde, ja puhtaalla viitataan siihen, että suhde on vapaa taloudellisista ja sosiaalisista riippuvuussuhteista. Koska osapuolia ei yhdistä ulkoinen pakko, suhdetta ylläpitää vain osapuolten sitoutuminen suhteeseen. Puhtaassa suhteessa korostuu läheisyys ja luottamus, ja osapuolten tuleekin olla sitoutuneita ylläpitämään suhteen laatua. Puhdas suhde on haavoittuvainen, sillä osapuolten väliset ongelmat ovat uhka suhteen olemassaololle. Ulkoisten sitovien tekijöiden puuttuessa puhdas suhde on helppo katkaista, jos sillä ei enää koeta olevan annettavaa. Suhde vaatii vastavuoroisuutta säilyäkseen. (Giddens 1991.)

Puhdas suhde on refleksiivisesti ylläpidettävä. Suhteen osapuolet peilaavat jatkuvasti suhteen tilaa, omaa panostustaan siihen sekä suhteen palkitsevuutta. Kysymys siitä 'onko kaikki hyvin', on jatkuvasti läsnä, ja liittyy vahvasti kysymykseen 'kuinka itse voin'. Puhtaan suhteen refleksiivisyys on sidoksissa läheisesti oman identiteetin refleksiiviseen työstämiseen. 'Miksi minä' on toiselle esitetty kysymys, jossa yksilö rakentaa omaa

identiteettiään rinnakkain puhtaan suhteen kanssa. Puhtaassa suhteessa osapuolten kokemuksista tulee jaettua historiaa. Luonteeltaan puhtaat suhteet ovat ennen kaikkea kahden ihmisen välille rakentuneita, mutta niiden vaikutus ei rajoitu vain kahden ihmisen välisiin suhteisiin. Puhuttaessa puhtaista suhteista tulee muistaa, että kyseessä on ideaalityyppi, joka Giddensin mukaan on leimallista moderneille systeemeille. Kaikki sosiaaliset suhteet eivät siis suinkaan ole puhtaita suhteita, mutta niillä on taipumus kehittyä kohti sellaisia. Etenkin läheiset suhteet kuten ystävyys- ja parisuhteet ovat puhtaita suhteita, mutta kehitys koskettaa myös sukulaissuhteita sitä mukaa kun niitä koskevat perinteet ja velvoitteet höllentyvät. (emt.)

Mark Granovetter jaottelee suhteet heikkoihin ja vahvoihin siteisiin. Siteiden vahvuus on riippuvainen suhteeseen käytetystä ajasta, emotionaalisesta läheisyydestä, luottamuksesta ja vastavuoroisuudesta. Vahvoja siteitä kuvastaa niiden vapaaehtoisuus, suhde on valinta eikä olosuhteiden pakottama. (Granovetter 1973.) Myös sosiaalisen verkoston ajatukseen sisältyy jaottelu läheisiin ja kaukaisempiin suhteisiin. Yksilön sosiaalisen verkoston voidaan ajatella muodostavan sen yhteisön, mihin yksilö kuuluu. Sosiaalisessa verkostossa suurin osa ihmisistä ei ole suorassa kontaktissa keskenään. Verkoston jäseniä on sekä läheisempiä että etäisempiä, ja heidän roolinsa on eriytynyt. Emotionaalista tai taloudellista turvaa, informaatiota ja yhteenkuuluvuutta haetaan eri ihmisiltä. (Wellman 2005.) Vahvat siteet tyypillisesti kasaantuvat, eli käytännössä ihmiset tietävät toistensa ystävät. Tiedonkulun kannalta heikot siteet ovat tärkeämpiä kuin vahvat, sillä juuri ne tarjoavat uutta tietoa laajemmin. (Granovetter 1973.)

Suhteiden projektinomainen luonne painottuu myös verkostoyhteiskunnan teoriassa. Manuel Castellsilta vaikutusta saanut Wittelin verkostoyhteiskunnan käsite (Castells 1996 teoksessa Wittel 2001, s. 51) rakentaa kuvan suhteiden monimutkaisesta verkostosta: globaalissa maailmassa talouden ja informaation dynaaminen kehitys muodostaa yksilöitä yhdistäviä verkostoja erotuksena vanhanaikaiseen keskusjohtoiseen talouteen. Verkostososiaalisuus on Wittelin mukaan lisääntymässä erityisesti urbaanissa ympäristössä, varsinkin uudessa keskiluokassa, joka muodostuu kulttuurisesti koulutetuista, it-taitoisesta väestä. Informaatioteknologian ja globalisoitumisen myötä kyky luoda uusia kontakteja eli verkostoitua on saanut yhä keskeisemmän aseman, sillä henkilökohtaisilla suhteilla uskotaan

olevan taloudellista hyötyä. Suhteilla on toki ennenkin ollut taloudellista merkitystä, mutta toisin kuin ennen se ei koske vain johtavassa asemassa olevia, vaan sen merkitys on tiedostettu sosiaalisena pääomana, ja se on saanut organisoituja muotoja erilaisten verkostotapahtumien kautta.

Wittel kuvaa verkostososiaalisuutta yksilölliseksi, projektiluontoiseksi, informaatiota ja teknologiaa painottavaksi ilmiöksi. Verkostososiaalisuus rakentuu pitkälti individualisoitumiseen ja on luonteeltaan lyhytkestoista ja intensiivistä. Moderni ihminen ei voi ottaa mitään annettuna, ja aivan kuten elämäkerta, myös ihmissuhteita täytyy aktiivisesti luoda ja pitää yllä. Ihmisen täytyy olla tietoinen suhteestaan muihin ihmisiin eli kykenevä (itse)reflektioon. Verkostososiaalisuus pohjautuu jaetun historian sijasta kokemusten ja elämäkertojen paljouuteen ja vastavuoroiseen informaation vaihtoon. Jaetun historian puuttuessa suhde ei niinkään rakennu toisen luonteen tuntemiseen, vaan tietoon hänen resursseistaan ja asemastaan sosiaalisella kentällä. Myös työn ja huvin raja hämärtyy verkostososiaalisuudessa. Työtä muokataan muistuttamaan huvia esimerkiksi kuuntelemalla musiikkia työskennellessä ja vaihtamalla toimistoympäristö pubiin, sillä huvi assosioidaan luovuuteen ja innovaatioon. Koska verkostososiaalisuus on vahvasti sidoksissa informaatioyhteiskuntaan, sitä ei voi paikantaa tiettyyn paikkaan vaan se on hyvin riippuvainen liikenne- ja informaatioteknologiasta. Enää ei voi erottaa kasvokkaista ja teknologiavälitteistä vuorovaikutusta toisistaan. (Wittel 2001.)

Sosiaalisia verkostoja tutkineet Degenne ja Forse (1999) arvioivat, että kaikista läheisimpiä suhteita ihmisellä on keskimäärin vain kolme. Nämä ovat sellaisia ihmisiä, joille uskoudutaan. Niitä ihmisiä, joiden kanssa puhutaan viikottain, on noin 20. Määrään vaikuttaa ihmisen ikä, sukupuoli ja muut sosiodemografiset tekijät. Harvemmin kuin viikottain ollaan yhteydessä muihin välittömiin kontakteihin, joita Degennen ja Forsen mukaan ihmisellä on noin sadasta kahteensataan. (Emt, s. 20-21) Sosiaaliset verkostot voidaan jakaa myös kahteen eli ulompaan ja sisempään kerrokseen, joissa sisempi kerros koostuu läheisistä ihmisistä ja ulompi niin sanotuista heikoista suhteista. Sisemmässä kerroksessa eli lähipiirissä suhteet ovat emotionaalisesti läheisiä, mutta käsittävät vain murto-osan verkoston koosta. Ulompi kerros koostuu ihmisistä, joihin yksilöllä on henkilökohtainen suhde, jonka ylläpitämiseen panostetaan. Nämä heikot suhteet ovat

tärkeitä informaation, ideoiden ja kokemusten saannin kannalta. (Dunbar & Roberts 2011)

Paradoksaalisesti heikot siteet ovat niitä, jotka vaikuttavat yksilön mahdollisuuksiin ja sitovat yksilön yhteisöihin. Vaikka monesti modernia aikaa kritisoidaan vahvojen siteiden vähenemisestä ja siten yhteenkuuluvuuden murenemisestä, näyttäisikin siltä, että vahvat siteet ovat juurikin niitä, jotka vahvistavat paikallista yhteenkuuluvuutta ja sitä kautta synnyttävät yhteiskunnan pirstaloitumista. (Granovetter 1973, s. 1378) Sosiaalisen verkoston ajatellaan kuvastavan paremmin ihmisten kuulumista yhteisöihin kuin perinteinen yhteisön käsite (Wittel 2001).

Monissa tutkimuksissa on todettu, että mitä laajempi sosiaalinen verkosto, sitä heikompi emotionaalinen side yksilöiden välillä on. Samoin taas pienemmässä verkostossa suhteet tyypillisesti ovat tiiviimpiä. Toisaalta näyttöä on myös siitä, että suhteiden läheisyys ei välttämättä kärsi suuresta ystäväpiiristä, vaan suurten ystäväverkostojen omaavat yksilöt käyttävät kokonaisuudessaan enemmän aikaa ihmissuhteiden ylläpitämiseen. Sen sijaan yksilöt, joilla on laaja suku pitävät niin sukulaisiin kuin ystäviinkin harvemmin yhteyttä. Emotionaalista läheisyyttä mitataan usein yhteydenpidon tiheydellä. (Dunbar & Roberts 2011.)

Kuten Juho Saari toteaa, ovat sukulaisuussuhteet annettuja ja riippuvat siitä, minkä kokoiseen perheeseen yksilö on syntynyt. Ystävyysuhteet ovat sen sijaan luonteeltaan vapaaehtoisia, ja niiden määrään voi helpommin vaikuttaa. Rajallisten resurssien takia suuri suku saattaa rajoittaa ystävien määrää. Sukulaissuhteet poikkeavat luonteeltaan ystävyysuhteista siten, että niissä läheisyys ei kärsi yhtä nopeasti yhteydenpidon harventuessa. Ystävyysuhteet tarvitsevat siis sukulaisuusuhteita nähden enemmän ylläpitoa. (Dunbar & Roberts 2011)

Vuoden 2008 Eurobarometrin perusteella eurooppalaiset pyytävät apua enemmän perheeltä ja suvulta kuin ystävilta (poikkeuksen tekee masennus, johon ensisijaisesti pyydetään apua puolisolta tai ystävilta). Perhekeskeisyys näkyy siitäkin huolimatta, että modernisoituminen näyttää siirtävän painopistettä ystävyysuhteita kohti: Euroopassa perhekeskeisimpiä maita ovat katoliset Etelä-Euroopan maat sekä enimmäkseen köyhät, entiset sosialistiset maat, kun

taas tarkasteltavista maista Suomessa puhtaiden suhteiden merkitys tuelle oli suurin. Mitä enemmän taloudellinen elintaso nousee (ja siten taloudelliset huolenaiheet pienenevät), sitä tärkeämmäksi sosiaaliset suhteet muuttuvat onnellisuutta edistävänä tekijänä. (Saari 2009, 100-106)

Ojalan ja Kontulan mukaan sosiaalista tukea ei kuitenkaan aina riittävästi ole tarjolla yksinasuville. Yksineläjät itse sekä ympäristö odottavat yksinelävän pärjäävän itsekseen, joten he eivät odotakaan apua muilta. Silloinkin kun apua tarvitsee, sitä on vaikea saada. Kynnys pyytää apua on korkea, jos on tottunut siihen, että pärjää ilman muita. Avun pyytäminen ei kuitenkaan aina tuota tulosta, ja moni yksineläjä kokee, ettei saa tarvitsemaansa tukea, vaikka sitä pyytävätkin. Auttaminen näyttää olevan yksisuuntaista, sillä yksinasujat eivät koe saavansa vastavuoroisesti apua niiltä läheisiltä, joita tämä on itse auttanut. (Ojala & Kontula 2002) Ajankäyttötutkimuksesta tulee ilmi, että apua kotitalouksien välillä annetaan eniten lastenhoidossa. Apua annetaan useammin korkeakoulutetuille sekä työssä olevalle. Työttömät, eläkeläiset ja matalasti koulutetuissa ammateissa työskentelevät saavat vähemmän apua ystäviltä ja sukulaisilta. Apua on siis vähemmän tarjolla niille, jotka sitä enemmän tarvitsevat. (Hanifi 2012) Eniten yksineläjät kokevat tarvitsevansa henkistä tukea eikä niinkään konkreettista apua käytännön asioissa. Avunsaamisen vaikeus läheisiltä vaikuttaa myös siihen, ettei apua viitsi pyytää. Sosiaalisen tuen puute näkyy myös arvottomuuden tunteena, ja moni yksineläjä kamppailee sen kanssa, että kokee itsensä hyväksytyksi ja merkitykselliseksi ihmiseksi suhteessa muihin. (Ojala & Kontula 2002)

2.2. Sosiodemografiset tekijät sosiaalisuudessa

Tutkimusten mukaan ikä vaikuttaa yhteydenpitoon siten, että iän myötä sosiaalisuus vähenee. Ikä ei suoraan vaikuta sosiaalisten verkostojen kokoon, vaan pikemminkin kommunikointitapoihin siten, että kasvokkaisen vuorovaikutuksen tärkeys korostuu. Kasvokkainen yhteydenpito on vahvemmin yhteydessä suhteen läheisyyteen vanhemmilla kuin nuorilla. Näin siis iän myötä selektiivisyys seuraa kohtaan kasvaa. Ei-kasvokkaisessa yhteydenpidossa taas tilanne on päinvastainen: nuoret valitsevat tarkemmin ne, joihin pitävät yhteyttä muuten kuin kasvokkain, kun taas vanhemmalla iällä ei-kasvokkainen yhteydenpito

ei indikoi yhtä hyvin suhteen läheisyyttä. (Dunbar & Roberts 2011.)

Välimatka vaikuttaa yhteydenpitoon siten, että sen merkitys korostuu läheisissä suhteissa. Heikommissa suhteissa yhteydenpito on välimatkasta huolimatta satunnaisempaa, jolloin välimatkalla ei ole niin suurta vaikutusta niihin. (emt) Asuinpaikkakunnan tyypillä on myös vaikutusta sosiaalisten verkostojen rakentumiseen. Maaseudulla sukulaisten ja naapurien merkitys verkostoissa korostuu kaupunkialueisiin verrattuna. Maaseudun asukkaat tarjoavat ja saavat kaupunkilaisia todennäköisemmin apua sukulaisiltaan. Varjopuolena maaseudulla suhteet ovat liiankin tiiviitä: heikkojen suhteiden vähyys estää sosiaalista liikkuvuutta. Maaseudun yhteisöjen tiiviyttä kuvastaa myös se, että luottamus paikallisiin on suuri, mutta suvaitsevaisuus erilaisuutta ja ulkopuolisia kohtaan on pienempi. Maaseudun ja pikkupaikkakunnan asukkaat kuitenkin mieltävät paikalliset naapurustoverkostot positiivisemmaksi kuin urbaanit asukkaat. (Healey ym. 2007) Maaseudun autioituminen ja toiminnan vähäisyys aiheuttaa yksinäisyyttä. Maatalouden kuihtuessa se työllistää yhä harvemman. Jos koulutus on jäänyt vähäiseksi, ei töitä löydy, ja tästä syntyy kierre, joka syventää yksinäisyyttä entisestään. Naiset muuttavat usein maaseudulta pois koulutuksen ja työn perässä, joten maaseudun autioituminen koskettaa erityisesti sinne jäävien miesten elämää. (Ojala & Kontula 2002).

Myös sukupuolten välillä on eroja. Naiset pitävät enemmän yhteyttä ei-kasvotusten, ja tyypillisesti naisten väliset suhteet ovat emotionaalisesti läheisempiä kuin naisten ja miesten väliset suhteet. (Dunbar & Roberts 2011). Naiset kokevat yleisesti ihmissuhteet läheisemmäksi kuin miehet: Ihmissuhteiden määrä on suurempi ja yhteydenpito tiiviimpää. Naiset myös kokevat saavansa enemmän tukea ystäviltään, ja heillä on lisäksi uskottu ystävä todennäköisemmin kuin miehillä. Naiset myös useammin tarjoavat apua sairaalle, vammaiselle tai muuten estyneelle. Miehillä sen sijaan on useampi ihminen, jolta pyytää neuvoa tai apua tarvittaessa. He myös kokevat enemmän painetta ja sääntelyä terveydellisiin asioihin liittyen. Naisille ihmissuhteet tarjoavat enemmän emotionaalista läheisyyttä, kun taas miehillä korostuu enemmän suhteiden instrumentaaliset puolet. (Umberson ym. 1996.) Miesten ja naisten perhesuhteissakin on sukupuolittuneita eroja. Naiset ovat läheisempiä aikuisten lastensa kanssa. Miehet taas kokevat puolison tuen merkittävämmäksi kuin naiset. Erotilanteen jälkeen naiset ovat paljon tiiviimmässä suhteessa 16-vuotiaisiin tai sitä

vanhempiin lapsiin kuin miehet. (emt.)

Sosiaalisen pääoman tarkastelu osoittaa myös, että sosiaalisten verkostojen rakenteissa on sukupuolittuneita eroja. Esimerkiksi vapaaehtoistyön ja epävirallinen osallistuminen yhteisössä osoittaa, että perinteiset miesten ja naisten työt ohjaavat hyvin paljon sitä, mihin osallistutaan. Miehet osallistuvat tyypillisesti urheiluseurojen, uskonnollisten seurojen ja muiden järjestöjen toimintaan. Naisten osallistuminen sen sijaan on painottunut epäviralliseen yhdyskuntapalveluun, kuten koulutoimintaan, lastenhoitoon ja muuhun lapsiin liittyvään toimintaan tai yleensäkin hoivatyöhön. Sukupuolittuneista käytänteistä johtuen miehillä on suurempi pääsy sellaisiin hierarkkisiin verkostoihin, joista on hyötyä uran kannalta. Naisten osallistumista rajoittaa lastenhoidon järjestäminen sekä suppeammat osallistumismahdollisuudet etenkin maaseudulla. (Healey ym. 2007) Suomessa julkinen lastenhoito tosin helpottaa naisten tilannetta tässä suhteessa.

Edelleenkin hoiva mielletään naiselliseksi ominaisuudeksi, ja käsitykset miesten ja naisten rooleista ohjaavat vapaa-ajan käyttöä. Useimmiten nainen on myös se, joka huolehtii sukulaisista ja omista ikääntyvistä vanhemmista. (Klinenberg 2012). Parisuhteen puuttumiseenkin suhtaudutaan edelleen sukupuolitusti. Perheetöntä miestä ei kohtaa kritiikki itsekkyydestä, mutta yksinasuvia naisia saatetaan edelleen pitää itsekkäinä, etenkin jos heille kertyy omaisuutta. Nykyäänkin naimattoman naisen odotetaan antavan aikansa ja voimavaransa muiden hyvinvoinnista huolehtimiseen, mutta perheettömältä mieheltä ei odoteta samaa. Elämänlaatuun panostaminen on yksi sellainen asia, joka on perheellisille sekä myös yksineläville miehille sopivaa, mutta yksinelävälle naiselle se ei ole sopivaa, vaan merkki itsekkyydestä (Ojala & Kontula 2002). Toisaalta hoiva ja äitiys rinnastetaan niin tiukasti toisiinsa, että lapseton nainen kohtaa myös epäilyjä siitä, että on luonteeltaan itsekäs ja kykenemätön hoivaamaan muita (Mäkinen 2008).

Ajankäyttö ja sosiaaliset suhteet muokkautuvat myös parisuhteen myötä. Toisaalta taustalla saattaa vaikuttaa myös valikoituminen. Tutkimustulosten perusteella näyttäisi siltä, että naimattomat ovat kenties luonteeltaan enemmän introvertejä kuin naimisissa olevat. Ei-parisuhteessa olevat ovat myös enemmän yhteydessä sisaruksiin, vanhempiin, ystäviin ja

naapureihin. Naimisiin meno vähentää ihmisten kanssakäymistä ystävien ja vanhempien kanssa. Syy- ja seuraussuhteet ovat epäselviä, mutta on mahdollista, että ilman parisuhdetta olevat arvostavat sekä omaa aikaa että ystävien ja perheen kanssa käytettyä aikaa enemmän kuin parisuhteessa elävät. (DePaulo, 303) Pariskunnilla on taipumus rajoittaa sosiaalisia suhteita vain toisiin pariskuntiin, sillä sosiaaliset suhteet luodaan useimmiten vertaisten kanssa (Barret & McIntosh 1982, teoksessa Ojala & Kontula 2002, 32).

Sosiaalisen pääoman muodostumiseen näyttäisi olevan yhteyttä myös muihin pääoman lajeihin. Esimerkiksi tulot ja koulutus, jotka ovat taloudellista ja inhimillistä pääomaa, ennustavat myös sosiaalisen pääoman kasautumista. Sosiaalisen pääoman jakautuminen yhteiskuntaluokkien mukaan ei kuitenkaan ole yksiselitteistä, koska sosiaalinen pääoma koostuu monesta eri tekijästä (sosiaalisista verkostoista, vastavuoroisuuden normeista sekä luottamuksesta). Ei ole esimerkiksi selväjakoista, että silloittava (bridging) ja sitova (bonding) sosiaalinen pääoma olisivat tietyille luokille ominaista, sillä suhteet voivat olla luonteeltaan kummankin laatuja. Englannissa on tutkittu, että sekä silloittava että sitova sosiaalinen pääoma jakaantuu erittäin vahvasti yhteiskuntaluokkien mukaan. Työväenluokkaiset ovat määrällisesti vähemmän yhdistysten jäseninä, jonka lisäksi luokkarajoja ylittävät yhdistysten jäsenyydet ovat harvinaisempia kuin muilla. Sosiaalinen pääoma näyttäisi olevan sosiaalisesti kerrostunutta kaikkialla Euroopassa, mutta Pohjoismaissa luokkaerot ovat pienimmillään. (Kouvo 2010.)

Sosiaalisen pääoman eri ulottuvuudet jakautuvat suomalaisten kesken eri tavoilla. Yleistynyt luottamus on suurinta ammattitaitoisella työväestöllä, sen sijaan maanviljelijät osallistuvat eniten järjestötoimintaan. Luottamus instituutioihin ja kontaktit poliitikkoihin ja virkamiehiin taas ovat yleisimpiä ylemmässä luokassa. Osa sosiaalisen jakautumisen eroista selittynee myös koulutuksella tai varallisuudella eikä ensisijaisesti luokalla, mutta aikaisempienkin tutkimusten valossa sosiaalinen pääoma näyttäisi olevan erilaista laadultaan eri luokka-asemissa. Kouvo tuo esille myös sen, että eri verkostoista on eri suuruisia hyötyjä yksilölle, ja esimerkiksi poliitikko hyötyy eri tavoin laajoista epävirallisista verkostoista kuin tehdastyöläinen. (Emt.)

2.3. Elämänkulku ja elämänvaiheet

Myös elämänvaihe ja ikä vaikuttavat sosiaaliin suhteisiin. Ihmisen ikää jaotellaan eri tavoin. Toisaalta kronologisen iän eli kalenteriin perustuvan iän tärkeys on korostunut, ja yleensä hahmotamme ikää elinvuosien perusteella, eli kyseessä on ihmisen kronologinen ikä. Länsimaissa kronologisella iällä on hallitseva asema iän määrittelyssä, ja yhteiskuntia, joissa kansalaisten syntymävuosia ei tilastoida, saatetaan pitää kehittymättöminä. Ikä määrittelee paljon yksilön suhdetta yhteiskunnan instituutioihin, esimerkiksi oikeudet ja velvollisuudet kuten oppivelvollisuus on määritelty pitkälti kronologisen iän perusteella. Kronologisen iän perusteella on totuttu myös määrittelemään ihmisten statusta yhteiskunnassa, samoin sitä vasten peilataan yksilön taitoja ja kykyjä. Odotamme, että tietyn ikäisenä kuuluisi tehdä tietynlaisia asioita, esimerkiksi olla työelämässä. Tässä kyseessä ei ole enää pelkkä kronologinen ikä vaan sosiaalinen ikä, jota voidaan tarkastella myös ikäroolien ja -normien näkökulmasta. (Rantamaa 2001) Osa elämäntapahtumista, kuten lapsen saaminen, on aikataulutettuja. Mäkinen puhuu sosiaalisesta kellosta: se kertoo, millaisia odotuksia ympäristössä asetetaan elämänkulun etenemiselle. Tähän sosiaaliseen kelloon peilataan elämäntapahtumia, ja odotuksista poikkeavat ajoitukset voivat ”jätättää” tai ”edistää”. Yksinasuvan sosiaalinen kello näyttää siis pysyvän paikallaan tai jopa kulkevan taaksepäin, jos yksinelämistä edeltää päättynyt puolisosuhde. Samoin lapsen saamiselle on ”sopivat” aikaraamat, vaikka se nähdään osana normaalia elämäntapaa. Teiniäidin, samoin kuin iäkkäämmän synnyttäjän ajatellaan olevan liian aikaisessa tai liian myöhässä. Sosiaalisen kellon vertailukohtana onkin perhe-elämä, sillä normaali elämäntapaa mielletään perheen vaiheista käsin. (Mäkinen 2008)

Pelkän kronologisen iän lisäksi ihmiselämää jäsennetään yleisesti jaotteleamalla sitä vaiheisiin. Ikävaihe on jokin kronologinen ikä tai ikäryhmä, johon kuuluvien elämäntilanteet saattavat poiketa hyvinkin paljon toisistaan. Elämänvaihe taas viittaa elämäntapahtumiin kuten lasten hankkimiseen tai leskeytymiseen, ja samaa vaihetta elävät yhdistyvät elämäntapahtumien kautta toisiinsa iästä huolimatta. Usein ajatellaan, että hyvä elämä koostuu kaikista vaiheista eikä kuole ”ennenaikaisesti”. Ikävaiheittain elämää tarkastellaan usein alusta loppuun. Ensimmäinen ikävaihe on lapsuus, jonka jälkeen tulee aikuisuus, ja viimeisenä vaiheena on vanhuus. Elämän etenemisellä on biologinen pohja, ja psykologiassa elämää jäsennetään elämänskaaren tai elämänsjanteen (englanniksi life span) avulla.

Elämänkaaren voi ymmärtää syklisenä aikakäsityksenä, jossa elämä ikään kuin kiertää ympyrän lapsuudesta vanhuuteen. Kaari-sana viittaa myös kaaren malliin, jossa lapsuus ja vanhuus ovat kaaren matalat päät ja aikuisuus kaaren huippu. Sosiologista käsitystä elämän etenemisestä kuvastaa paremmin elämäkulun käsite (life course), sillä se pitää sisällään ajatuksen siitä, että elämänvaiheet eivät ole ensisijaisesti sidottuja ihmisen biologiseen kehitykseen ja geeneihin eikä rakenne noudata tiettyä ennalta määrättyä kaavaa kuten kaaren muotoa. Elämäkulku lisää biologisiin tekijöihin myös yhteiskunnalliset tekijät, ja se sisältää myös ajatuksen siitä, että elämässä ei ole pakko mennä vain yhteen suuntaan. On myös mahdollista palata taaksepäin ja elää jotkin elämänvaiheet uudelleen. (Marin 2001.) Toisaalta perheen perustamiseen liittyvät vaiheet paljastavat, että elämänvaiheiden toteutuminen tietyssä järjestyksessä on sopivaa ja sosiaalisesti hyväksyttävää. Mäkisen esimerkin mukaan lasten hankkiminen ennen yhteisen kodin perustamista pidetään epäsopivana ja myös moraalisesti epäilyttävänä toimintatapana. Toisin päin toteutuessaan nämä elämänvaiheet sen sijaan nähdään luonnollisena. (Mäkinen 2008)

Elämää voi ajatella sarjana siirtymisiä eli transitioita vaiheesta toiseen. Esimerkiksi psykologiassa vahvasti vaikuttava Eriksonin kehitysteoria sisältää ajatuksen, että elämä etenee siirtymistä kehitysvaiheesta toiseen. Kehitysteorian mukaan jokainen ikävaihe pitää sisällään omat kehitystehtävänsä, joka pitää ratkaista ennen kuin elämä voi onnistuneesti jatkaa seuraavaan vaiheeseen, tai muutoin seuraavat vaiheet epäonnistuvat myös. Ikävaiheet olisivat siis peräkkäisiä. (Eriksonin 1963, ks. Marin 2001, 32-33.) Tämä elämäkulun eteneminen yksi vaihe kerrallaan on kuitenkin murenemassa. Siirtymät elämänvaiheista toisiin liudentuvat. Esimerkiksi opiskelu, perheen perustaminen tai eläkkeelle jääminen eivät ole elämänvaiheita, jotka välttämättä seuraisivat toisiaan tietyssä järjestyksessä tai toisistaan eri aikaan. Modernisaatioteoriat painottavat elämäkulkujen eriytymistä. Enää ei ole selkeää, yhtenäistä elämäkulkua koulusta töihin, perheenperustamiseen ja vanhenemiseen, jota valtaosa ihmisistä toteuttaisi. Sen sijaan yksilöllistymisen myötä ihminen räätälöi itse elämäkulkunsa. (Rantamaa 2001.) Elisabeth Beck-Gernsheim (2001) kuvaa tätä 'tee se-itse' –biografiaksi, Giddens puhuu minuuden refleksiivisestä projektista, jossa ihminen rakentaa omaa elämäkertansa koettujen elämänvaiheiden kautta. Elämänvaiheet ovat yhä vähemmän sidoksissa ikään tai tiettyyn keskinäiseen järjestykseen. Tiettyjä asioita kuitenkin tarkastellaan kronologisen iän kautta, ja naiselle lapsen saaminen on tällainen

elämäntapahtuma biologisen lisääntymiskyvyn takia (Mäkinen 2008).

Giddensillä elämänvaiheet saavat uudenlaisen painotuksen elämänkulussa. Ennen elämän transiiovaiheissa instituutioilla oli tärkeä osa, ja yksilö oli melko passiivinen. Nykyään yksilö joutuu käymään nämä elämän muutosvaiheet pitkälti ilman instituutioiden ja perinteisten riittien tarjoamaa tukea. Elämänmuutos on riski yksilölle, sillä se sisältää mahdollisuuden sekä onnistua että epäonnistua. Toisin kuin ennen, elämänmuutokset eivät tapahdu jossain itsen ulkopuolisella näyttämöllä, jossa yksilön identiteetti olisi turvassa muutoksilta. Refleksiivisyyden myötä identiteetti on se näyttämö, jossa yksilölliset muutokset koetaan ja sulautetaan osaksi minuutta. Refleksiivinen identiteetti vaatii prosessoimaan jatkuvasti minuudesta koherenttia narratiivia, jossa peilataan menneitä ja nykyisiä kokemuksia toisiinsa. (Giddens 1991.) Myös Ulrich Beck ja Elisabeth Beck-Gernsheim kirjoittavat modernin ihmisen olevan pakotettu räätälöimään itse biografiansa. Mitä enemmän yhteiskunta eriytyy, sitä heikommin sen jäsenet kiinnittyvät siihen. Yhteiskunnan eriytyessä yksilöä ei integroida persoonana vaan yksittäisten ominaisuuksiensa ja rooliensa, kuten veronmaksaja, kuluttaja, äänestäjä, kautta. Vaarana on atomisoituminen, ja yksilön täytyykin taistella pitääkseen elämänsä kasassa pirstaloituvassa ympäristössä. Tämä vaatii jatkuvaa aktiivisuutta, sillä elämäkerta, identiteetti ja sosiaalinen verkosto vaativat kaikki jatkuvaa ylläpitoa. Modernia elämäkertaa on kuvattu monella termillä, kuten 'tee se itse'-biografia, riskibiografia tai refleksiivinen biografia. Toki perinteitä on yhä olemassa, mutta nekin täytyy itse valita. (Beck & Beck-Gernsheim 2001.)

Rantamaa (2001) toteaa, että nyky-yhteiskunnassa vallitsee erilaisia käsityksiä ikään liittyen. Samalla kuitenkin näyttäisi olevan muodostumassa uudenlainen yhdennäköisyyden normi, jossa nuoruuden arvostus vahvistuu ja nuoruuteen liitetyt ominaisuudet valuvat osaksi muitakin ikäkausia ja elämänvaiheita. Tällaisia ovat muun muassa opiskelu, jatkuva identiteetin rakentaminen, aktiivisuus ja itsensä kehittäminen. Nuorekkaiden ominaisuuksien arvostus on korostunut niin, että ihmistä arvioidaan iästä riippumatta niiden perusteella. (emt.) Käsitykset iästä ja elämänkulusta ovat historiallisesti rakentuneita ja siten alttiita muutoksille. Esimerkiksi käsitys lapsuudesta on historiallisesti ja kulttuurisesti tuotettu konsepti (Aries 1959, teoksessa Burnett 2010, 21), samoin nuoruuden merkitykseen ikävaiheena herättiin nuorisokulttuurien synnyn myötä viime vuosisadan alkupuolella

(Burnett 2010).

Modernin elämänkulun myötä voisi luulla iällä olevan yhä vähemmän merkitystä. Kun elämänvaiheet ja kronologinen ikä eivät liity yhtä tiiviisti toisiinsa kuin aikaisemmin, voisi kuvitella, että perinteiset jaottelut nuoruuteen, aikuisuuteen ja vanhuuteen olisivat vanhentuneita. Toisaalta kuitenkin ikäsyryntä on hyvä esimerkki siitä, että iällä on hyvinkin paljon väliä edelleen. Esimerkiksi työelämässä kronologisen iän kriteerit näyttävät jopa voimistuneen 1990-luvun aikana. Ikään liittyvät odotukset ja käsitykset vaikuttavat yhä vahvasti mielissä. Olemme tottuneet ajattelemaan esimerkiksi, että tietyn ikäiset ihmiset ovat työelämässä, ja tästä odotuksesta poikkeaminen huomattavasti herättää ihmetystä. Jaottelu ikävaiheisiin myös paljastaa sen, miten vanhuutta ja nuoruutta kuvataan aikuisuuden kautta, joka on pisin ikävaihe. Aikuisuuden ja keski-iän hegemonia on länsimaisissa kulttuureissa vahva, ja ihannoimme tähän ikäkauteen liitettyjä tuottavuuden ja itsenäisyyden piirteitä. Keski-ikäisenä ihminen on yhteiskunnallisen tuotannon kannalta aktiivisimmassa vaiheessa. Muun ikäisiin verrattuna heillä on eniten erilaisia sosiaalisia verkostoja, informaatiota ja resursseja. Keski-ikäisten status on sen verran korkea, että he voivat hegemonisessa asemassaan määritellä yhteiskunnassa asioiden tärkeysjärjestyksen. (Rantamaa 2001.)

Mäkisen (2008) mukaan parisuhde ja perheen perustaminen ovat edelleenkin elämäntapahtumia, joita odotetaan kaikilta. Lapsettomuus poikkeaa normatiivisista odotuksista sen verran, että ilman äitiyttä naiseus uhkaa jäädä vajaaksi. Vaikka avioliitto ja lapsen saaminen eivät olekaan enää yhtä tärkeitä aikuisuuden mittareita kuin ennen, ovat ne sellaisia kuitenkin naispuolisille yksineläjille. Yksineläjän sosiaalinen kello on myös ristiriidassa muiden kanssa: perheettömien rinnalla yksineläjä rinnastetaan nuoreen perheettömään elämäntilanteensa puolesta, vaikka ikävuosien perusteella yksineläjä olisikin vanhempi. Yksineläjä kokee tulevansa kohdelluksi ikäistään nuorempana, sillä perheen puuttumisen vuoksi hänet voidaan sulkea ulos omanikäistensä perheellisten joukosta ”liian nuorena”. Mäkinen katsookin, että nuoruuden pidentyminen tarkoittaa vain aikuisuuden siirtämistä muutamalla vuodella eteenpäin, mutta normi heteroseksuaalisesta puolisosuhteesta ja yhteisistä lapsista on edelleen vallitseva. (Mäkinen 2008) Perinteisen liiton suosiosta kertoo myös se, että puolet suomalaisista, niin miehistä kuin naisista, kokee uskollisen avioliiton olevan ihanteellinen elämäntapa (Kontula 2016).

Eriksonin kehitysteoriassa keski-ikäisen kehitystehtävänä on generatiivisuus eli huoli seuraavien sukupolvien ohjauksesta sekä elämän vakiinnuttaminen. Kyse on pitkälti huolenpidosta, joka voi omien lapsien lisäksi kohdistua työelämään, naapuruuteen, ystäväyteen, eli laajemmin katsottuna yhteisön jatkuvuuteen ja parantamiseen. Epäonnistunut kehitystehtävä tuottaa itseensä käpetymistä, lamaantumista, kyvyttömyyttä tai haluttomuutta huolehtia muista. (Erikson 1963, teoksessa Perho & Korhonen 1996.) Usein kehitysteoreettisiin käsityksiin sisältyy ajatus, että tiettyyn ikäkauden kuuluvien roolien toteuttamatta jäämisellä on pitkäaikaisia, kumuloituvia ja usein negatiivisia vaikutuksia elämälle (Riley, Foner & Riley 1999, ks. Rantamaa, s.82) Psykologisissa teorioissa parisuhde ja perhe kuuluvat normaaliin, terveeseen elämään. Eriksonin kehitystehtäväteoriassa aikuisen elämään kuuluu intiimi suhde ja seuraavaan sukupolveen panostaminen, ja ilman omaa perhettä nämä kehitystehtävät toteutuvat vaillinaisesti. Tässä valossa naimaton ihminen nähdään poikkeavana yksilönä, jonka kehitys on jäänyt puutteelliseksi. (Koropecykj-Cox 2005)

2.4. Sinkkuus henkilökohtaisena epäonnistumisena

Parisuhteen muodostamista pidetään edelleen normatiivisena, ja sinkut ovat tästä normista poikkeavia. Yleensä sinkut ovat tieteellisissä tutkimuksissakin se ryhmä, jota verrataan pariskuntiin eikä toisin päin. Tällainen asetelma leimaa sinkut ja ylläpitää käsityksiä siitä, että parisuhteessa olevien ryhmän status on korkeampi kuin sinkkujen. (Bruckmüller 2012.) DePaulon ja Morrisin (2005) mukaan kulttuurissa ja tieteessä puolueellinen suhtautuminen sinkkuihin jää huomaamatta, eikä tiedosteta, että sinkkuus statuksena on stigma eli häpeämerkki. Yhteiskunnassa vallitsee käsitys siitä, että parisuhde on jotain mitä kaikkien pitäisi tavoitella. (emt) Perhe tai parisuhde on kulttuurinen ihanne, josta käsin määritellään kaikkea muutakin. Parisuhteessa tai perheessä eläminen on oletus, joka vaikuttaa sosiaalisen elämän järjestäytymiseen. Tätä ihannetta vasten helposti kaikki muut sosiaaliset suhteet perheen tai parisuhteen ulkopuolella näyttäytyvät korvikkeena. Vaikutelmaa vahvistaa myös se, että pariskunnat usein myös ulossulkevat muut kuin toiset pariskunnat sosiaalisesta piiristään. (Barret & McIntosh 1982, ks. Ojala & Kontula 2002, 32). Väestöliiton kyselyyn vastanneista yksinasuvista vain kuusitoista prosenttia ei kokenut olevansa epätasa-arvoisessa asemassa verrattuna perheellisiin. Epätasa-arvoa koettiin yhteiskunnallisissa järjestelyissä kuten palveluissa, verotuksessa, poliittisten intressien kohdistamisesta, sekä myös työelämän tavoissa ja ihmisten käytöksessä ulossulkemisena ja vähättelynä. (Kontula 2018)

DePaulo ja Morris (2005) tuovat esiin, että tilastojen perusteella esimerkiksi amerikkalaiset elävät aikuisiästään suuremman osan ilman parisuhdetta kuin avioliitossa. Tämän perusteella avioliittoa pitäisi ajatella transitiovaiheena pikemmin kuin sinkkuna oloa. Naiset elävät useamman vuoden elämästään sinkkuna miehiin verrattuna, sillä naiset eivät avioitu uudestaan yhtä usein kuin miehet mutta elävät kuitenkin vanhemmiksi. DePaulo ja Morris kirjoittavat, että ydinperheen korostuminen johtuu pikemminkin siitä, että sen asema on uhattuna: Traditionaalisen kahden vanhemman ja lapsien muodostaman perheen osuus on vähentymässä samalla kuin sinkkujen sekä lapsettomien parien määrä kasvaa. Perhearvot ovat pinnalla juurikin siksi, että demografiset muutokset uhkaavat niitä; ei muutoksesta huolimatta. (emt.)

DePaulo ja Morris jatkavat, että yleisen käsityksen mukaan ”sinkut” jäävät jostain paitsi ilman parisuhdetta. Avioliitto on työpaikan saamiseen verrattava aikuisuuden tavoite, jonka saavuttaneisiin suhtaudutaan suopeammin kuin niihin, jotka eivät ole koskaan avioituneet (huolimatta siitä, onko avioliitto päättynyt eroon). Sinkkujen ajatellaan olevan henkisesti epäkypsempää, ujoja, yksinäisiä, itsekeskeisiä ja joustamattomia verrattuna pariskuntiin. Toisaalta sinkkuihin liitetään myös itsenäisyys, sosiaalisuus, hauskanpito ja flirttailu. Naimisissa olevia sen sijaan kuvataan onnellisiksi, rakastaviksi, vakaiksi, huolehtiviksi, uskollisiksi, luotettaviksi, anteliaiksi sekä kompromisseihin kykeneviksi. Heitä myös luonnehditaan varovaisiksi, epäitsenäisiksi ja avuttomiksi. Erityisen jyrkästi sinkkuja arvioivat naimisissa olevat, mutta myös sinkut itse suhtautuvat negatiivisesti sinkkuihin. (emt.)

Naisen liiallinen itsenäisyys, riippumattomuus ja rohkeus saattavat myös olla ominaisuuksia, joita arvostetaan ihmisessä, mutta jotka näyttävät negatiivisilta puolisoa etsittäessä. Yksineläjänaiset kokevat helposti, että naisen odotetaan parisuhteessa tarvitsevan miestä tuekseen. Naisilta odotetaan parisuhdemarkkinoilla uhrautuvuutta, joustavuutta, omista tavoitteista luopumista ja melko perinteisiä sukupuolirooleja, joissa naisella on päävastuu kotitöistä ja lapsista huolehtimisesta. Yksineläjänaisen kannalta juuri itsenäisyys ja elämänhallintakyvyt ovat ominaisuuksia, joita he itsessään arvostavat, mutta joita puolisoehdokkaat eivät arvosta. (Mäkinen 2008) Yksineläjänaiselle suodaan yksineläjämiestä vähemmän joustoa sen suhteen, mikä on sosiaalisesti hyväksyttävää.

Yksinelävän naisen vaurastuminen on yksi asia, joka saatetaan kokea uhkaavana. (Ojala & Kontula 2002).

Paine parisuhteen solmimiseen on suurin 20-vuotiaasta reiluun 30 ikävuoteen, mutta keski-ikäisenä paine on vähäisempi. Nuorten ihmisten kovemmat asenteet sinkkuja kohtaan saattavat heijastella myös heidän kokemia kovaa painetta (avio)liittoon. Asenteet avioliitosta ja perheen perustamisesta muuttuvat elämäkokemuksen myötä, ja muun muassa parempi työtilanne saattaa muuttaa asenteita myönteisemmäksi naimattomuutta kohtaan myös niillä, jotka nuorempana olettivat menevänsä itse naimisiin. (Koropecykj-Cox 2005) Kumppanin hakua saatetaan siirtää opiskelun, taloudellisen tilanteen tai henkilökohtaisten ongelmien takia myöhemmäksi, vaikka ajatus avioitumisesta säilyykin. Yksi tärkeimpiä syitä vakituisen suhteen lykkäämiseen on oman identiteetin työstäminen, ja etenkin korkeasti koulutetuilla itsensä löytäminen on merkittävä tekijä kumppanin haun siirtämiseksi. (Ojala & Kontula 2002) Taloudelliset tekijät vaikuttavat myös siihen, että parisuhdetta ei solmita. Pienituloisten joukossa on enemmän yksineläjiä, ja vastaavasti suurituloiset miehet ovat muita miehiä todennäköisemmin parisuhteessa. Ylimmässä tuloluokassa yksineläviä naisia ja miehiä on vain kymmenesosa, kun pienituloisilla vastaavat osuudet ovat naisten kohdalla kolmasosa ja miehistä jopa puolet. (Kontula 2016)

Alle 30-vuotiaiden yksineläjäyttä ei yleensä pidetä pysyvänä, vaan oletetaan että parisuhde ja perhe hankitaan vielä lähivuosina. Erilaisena häntä ajatellaan, jos perhettä ei hankitakaan, ja yksineläjään aletaan suhtautua stereotyyppisemmin. (Mäkinen 2008) Yksineläjät ajattelevat itsekkin elämänsä normatiivisen elämänkulun mukaan, ja pysyvän parisuhteen perustamisen ajatellaan olevan ajankohtaista viimeistään kolmessakymmenissä. Noin 35 vuoden iässä yksinelämisestä alkaa tulla vakiintunutta myös yksinasuvien itsensä mielestä. Sitä ennen yksinasuminen näyttäytyy elämässä ohimenevänä vaiheena. (Ojala & Kontula 2002)

Ihminen kuitenkin sopeutuu vallitseviin olosuhteisiin, kuten Bykvist tuo esille. Sama ihminen muokkaa omia standardejaan sen mukaan, millaisia valintoja tekee elämässään. (Bykvist 2010) McDillin ynnä muiden tutkimuksen mukaan ei koskaan naimisissa olevat yli

40-vuotiaat naiset ovat hyvin sopeutuneet sinkkustatukseensa. He ovat tyytyväisiä itseensä ja sosiaalisesti tuotteliaita. Useat myös selittävät sinkkustatustaan sillä, että naimattomuus on yleistä heidän suvussaan, ja että heidän perheensä koostuu lapsuudenperheen jäsenistä sekä läheisistä ystävistä. (McDill et al 2006). Tyytyväinen yksinelävä nainen voi toimia suvussa kannustavana esimerkkinä toiselle yksinelävälle naiselle. Jos nainen lapsuudessa on ihailnut tällaista itsenäistä yksinelävää naista, on aikuisena helpompi rakentaa yksineläjän identiteettiä positiivisen esimerkin avulla. Positiivinen yksineläjän esimerkki on kuitenkin sukupuolisidonnaista, sillä miehillä eivät suvun yksinäiset miehet näytä olevan vastaavanlaisia positiivista roolimalleja. Sosiaalinen tuki helpottaa yksinasumista ja paineita perheellistymiseen. Myös ne, jotka kokevat selkeästi, etteivät ole naimisiin menevää tyyppiä, kokevat ympäristön painostuksen vähäisempänä. Sosiaalista tukea etenkin naiselle tarjoaa usein oma äiti, joku muu sukulainen tai toinen yksin elävä ystävä. (Ojala ja Kontula 2002).

Toisaalta Timonen ja Doyle (2014) tuovat esille sen, että naimattomuuteen johtaneet syyt vaikuttavat hyvin paljon siihen, miten positiivisesti tai negatiivisesti oma naimattomuus tulkitaan. Omasta valinnastaan naimattomaksi jääneet suhtautuvat paljon positiivisemmin elämäntilanteeseensa kuin ne, jotka kokevat olevansa vastentahtoisesti ilman elämänkumppania. (emt) Ojala ja Kontula (2002) sen sijaan tuovat tutkimuksessaan esille, että yksineläjäksi ajautuneissa löytyy sekä onnettomia että tyytyväisiä. Yksinasuvista onnellisia ja tyytyväisiä ovat ne, jotka eivät vertaa onneaan perheellisten onnelliselta vaikuttavaan elämään. Yksinasumiseen tyytyväiset ovat sopeutuneet elämäänsä jopa siinä määrin, etteivät halua muuttaa elämäntapaansa. (emt) Koko väestön tasolla tarkasteltuna valtaosa suomalaisista kaipaa jonkinlaista parisuhdetta tai seksuaalisuhdetta, sillä vuoden 2015 FINSEX-kyselyn mukaan vain kuusi prosenttia naisista ja kaksi prosenttia miehistä eivät toivoneet lainkaan suhdetta. Yksinelävien sinkkujen parisuhdetoiveista kuitenkin tulee esille, että naiset ovat tyypillisemmin niitä, jotka eivät kaipaa parisuhdetta. Sinkkunaisista neljännes toivoi avo- tai avioliittoa, mutta yhtä moni ei kaivannut lainkaan parisuhdetta. Sinkkumiehistä sen sijaan puolet olisivat mieluiten eläneet avo- tai avioliitossa, ja vain seitsemän prosenttia heistä piti ilman parisuhdetta elämistä parhaana vaihtoehtona. (Kontula 2016)

Ojala ja Kontula (2002) jakavat yksinasujat tutkimuksessaan kolmeen perustyyppiin, joita ovat riippumattomat, yhteisöorientoituneet ja perheorientoituneet. Riippumattomat yksineläjät ovat Ojalan ja Kontulan mukaan niitä omaehtoisesti yksineläviä, joille yksineläminen on vahva osa identiteettiään, ja jotka arvostavat vapautta ja itsenäisyyttä. Tässä ryhmässä löytyy niitä, jotka ovat tehneet tietoisin päätöksen elää yksin, mutta myös niitä, jotka ovat ajautuneet elämään yksin. Riippumattomat hakevat elämäänsä merkitystä työstä tai harrastuksista, ja heillä on yleensä erittäin hyvä elämänhallinta. Useimmiten riippumaton yksinasuva on akateemisesti koulutautunut, feministinen kaupunkilaisnainen. Riippumattomuus muista saattaa toisinaan myös eristää heitä muista ihmisistä.

Ojalan ja Kontulan (2002) jaottelussa yhteisöorientoituneet ovat niitä, joista usea on ajautunut yksinelämiseen, mutta ovat sopeutuneet siihen ja ovat melko tyytyväisiä elämäänsä. Yhteisöorientoitunutta yksineläjää kuvastaa hyvä elämänhallinta, laaja ystäväpiiri ja aktiivinen elämäntapa. Heille yksineläminen ei ole hallitseva osa elämää tai identiteettiä, vaan onnellisuus syntyy tuntemuksesta, että he ovat tärkeitä läheisilleen. Yhteisöorientoitunut yksineläjä on usein kaupungissa tai maalla asuva nainen, mutta heitä on jonkun verran myös maalla asuvissa miehissä. Perheorientoituneet sen sijaan ovat niitä, joille yksineläminen ei ole oman valinnan tulosta, ja useat heistä eivät olekaan mentaalisesti hyväksyneet omaa yksinelämistään. Yksineläminen saattaa aiheuttaa heissä häpeää ja alemmuudentunnetta. Jos perheorientoituneet yksineläjät eivät saa riittävästi tukea, he kokevat huonommuutta ja elämän merkityksellisuuden puuttumista ilman omaa perhettä. Usein heillä on etäiset suhteet omiin lapsuudenperheensä jäseniin. Huonosti pärjäävistä ja sosiaalisesti syrjäytyneiksi tunnistettavista yksineläjistä suuri osa kuului perheorientoituneeseen tyyppiin. Osa perheorientoituneista sopeutuu yksin elämiseen, jos he saavat riittävästi sosiaalista tukea läheisiltään. Läheiset suhteet omaan perheeseen ja ainakin muutama läheinen ystävä sekä hyvä elämänhallinta tekevät näistä yksineläjistä melko tyytyväisiä elämäänsä, vaikka toisinaan he kokevatkin itsensä yksinäiseksi ja kaipaavat puolisosuhdetta. Perheorientoituneita löytyy laajasti asuinalueesta, sukupuolesta ja koulutustaustasta huolimatta. (Ojala & Kontula 2002).

Reynolds ynnä muut (2007) esittävät kuitenkin sinkkustatuksen olevan aina jossain määrin negatiivinen, sillä se kuvaa aina perheen ja parisuhteen puuttumista. Vaikka suhtautuminen

naimattomuuteen onkin ajan myötä hieman muuttunut, on se silti problemaattinen status, jonka positiivisena näkeminen vaatii työstämistä. (Reynolds ym. 2007). Myös Koropeckyj-Cox (2005) näkee, että sinkkuus ei ole yhtä arvostettua kuin parisuhteessa eläminen. Vaikka talouden ja koulutuksen parantuessa on tehnyt yksinelämisen mahdolliseksi aikaisempaa useammille naisille, ei yksinasuminen yleistymisestäään huolimatta ole tavoiteltavaa. Yksineläminen on aina toiseksi paras vaihtoehto. Sinkkuna oleminen nähdään sosiaalisesti hyväksyttävänä, jos kumppania ei ole löytynyt tai ei ole itse valmis taloudellisesti tai henkisesti sitoutumaan parisuhteeseen. Sinkkuna pysyminen kuitenkin helposti herättää myös epäilyn siitä, miksi parisuhdetta ei ole alun perinkään, tai miksi sellaisessa ei ole pysytty. (emt)

Ojalan ja Kontulan mukaan yksinasuvan ihmisen ikä liittyy vahvasti siihen, millaisia stereotyyppioita tähän liitetään. Näitä viljellään paljon mediassa, ja mielikuvat vaikuttavat sinkkuihin suhtautumiseen. Yksineläjä on joko työnarkomaani, tiukkapipoinen vanhapiika tai -poika, miestennielijä tai naistenmies. Sinkku voi tosin olla myös vapaa, tavoiteltava ja kadehdittava, mutta tällainen mielikuva sopii alle kolmekymmenvuotiaalle. Sitä vanhemmat yksineläjät eivät ole ”kelvanneet” kellekään. Sinkku sanana on sen verran latautunut, että siihen liitetyt mielikuvat tekevät sinkku-sanasta negatiivisen. Toisaalta iän kertyessä sosiaalinen paine vähenee, kun yksineläjää aletaan pitää ”liian vanhana” parisuhteeseen. Yksineläjään saatetaan myös alkaa suhtautua sukupuolettomana henkilönä, jolta ei enää odotetakaan parisuhteen solmimista. Kuitenkin taas yksinelävän naisen irtosuhteita pidetään helposti moraalittomina, vaikka miehillä ei ole vastaavaa huolta seksuaalisesta maineestaan. (Ojala & Kontula 2002)

Yksineläjää kuvitellaan usein itsekkääksi lapsettomuutensa takia. Yksineläjä saattaa kuulla kommentteja siitä, että tämän elämä on niin helppoa, ettei hän kykenisi selviytymään perhe-elämän haasteista. Myös yksineläjänaisen vapautta käyttää rahansa oman mielen mukaan kadehditaan, vaikka monesti varsinkin yksineläjänaisella on suuria tuloja. Muut eivät myöskään ota huomioon sitä, että yksinasuminen on suhteellisesti kalliimpaa, koska kiinteitä kuluja ei voi jakaa kenenkään kanssa. (emt) Yksinelävän naisen ei ole sosiaalisesti hyväksyttävää menestyä taloudellisesti, ja omaisuuden karttuminen lapsettomuuden lisäksi tulee helposti leimatuksi itsekkyyden merkiksi. Yksineläviä miehiä sen sijaan samanlainen

vaatimattomuus taloudellisesti ei koske. (Mäkinen 2008).

Naiseus ja äitiys liitetään niin vahvasti toisiinsa, että Mäkisen mukaan myös sukupuolentutkimus olettaa äitiyden liittyvän naisena olemiseen. Ajatellaan, että jokainen luonnostaan haluaa lapsia. Vaikka lapsettoman naisen hoivaamisen kykyjä epäillään tietyissä tilanteissa, on ristiriitaisesti omien vanhempien huolehtiminen helpommin yksinelävän harteille lankeava kuin perheellisen. Hoivavastuun jakaminen sisarusten kesken on asia, jossa sinkkuja velvoitetaan eri tavalla kuin perheellisiä. Vanhemmat, jotka kaipaavat huolehtimista, saattavat sisarusten ohella pitää itsestään selvänä, että yksineläjälle kuuluu päävastuu hoivasta. Yksineläjän tahto ja oikeus vapaa-aikaan eivät näyttäyty yhtä tärkeinä kuin perheellisten aika. (Mäkinen 2008)

2.5. Parisuhde riskin näkökulmasta

Moderniin elämään liittyy kiinteästi riskin käsite. Ulrich Beckin mukaan aikamme refleksiivinen modernisaatio on luonut maailman, jossa toiminta on lähtökohtaisesti epävarmaa. (Beck 1996) Riskejä eivät ole vain ulkoapäin tulevat uhat, vaan myös yksityiselämä on täynnä riskejä, jotka kohdistuvat identiteettiin. Tämä johtuu siitä, että refleksiivistä identiteettiä rakennetaan elämäkokemusten kautta, ja siten suuret elämänvalinnat kuten avioituminen, koulutusalan valinta tai ero eivät ole vain riski elämänsuunnittelulle vaan koko identiteetille. (Giddens 1991.)

Traditionaalisessa yhteiskunnassa uskottiin kohtaloon, ja sen takia tulevaisuus kaikessa tuntemattomuudessaan näytti ennalta määrättyltä. Kohtalonusko ei kuitenkaan sovi rationaaliseen maailmankatsomukseen, jolloin tulevaisuuskin näyttäytyy avoimena, jonakin, johon ihminen voi itse vaikuttaa. Rationaalinen järkiperäinen suhtautuminen tukeutuu tieteeseen eikä fatalismiin, ja tulevaisuuden tuntemattomuutta voi helpottaa suunnittelulla. Giddens kutsuu tätä tulevaisuuden suunnittelua ”tulevaisuuden kolonisaatioksi”, sillä suunnittelun myötä tulevasuudestakin on tullut yksi elämän osa-alue, jota pitää pyrkiä hallitsemaan. Riski on uhka, jonka todennäköisyyttä pyritään ennustamaan tieteen avulla. Hyvin moni niistä on ihmisen aikaansaama, ja tiedon lisääntyttyä ihmiset ovat pakostikin tietoisia riskeistä. (Giddens 1991.)

Epävarmuus läpäisee kaiken ympäröivästä maailmasta ihmisen minään. Beckin mukaan yksilöllistyminen ei tarkoita sitä, että ihminen on vapaa tekemään omat valintansa. Kyseessä on pakko tuottaa oma elämäkertä ja verkostot. Nämäkin vaativat jatkuvaa työstämistä, sillä ne muuttuvat aina elämänvaiheiden myötä. Aikaisemmin valintoja on päätetty yhteisöissä, ja silloin ollaan tukeuduttu perheeseen, kyläyhteisöön, yhteiskuntaluokkaan tai ryhmään. Yksilöllistymisen myötä nämä yhteisölliset tahot menettävät merkitystään, ja valinnat jäävät yksilön ratkaistaviksi. (Beck 1996) Myös identiteettiä käsittelevässä keskustelussa näkyy epävarmuuden lisääntyminen yhteiskunnan muutosten seurauksena. Ulkoiset tekijät kuten luokka, sukupuoli, etnisuus ja kansallisuus määrittivät ennen identiteettiä vahvasti, mutta niiden menettäessä merkitystään Hall puhuu identiteettikriisistä. Ihmisen pitää työstää sekä suhdettaan itseensä että asemaansa aiempaa monimutkaisessa sosiaalisessa maailmassa. Sosiologisen näkemyksen mukaan ihmisellä ei ole autonomista identiteettiä, vaan se rakentuu aina vuorovaikutuksessa minän ja merkityksellisten muiden kanssa. (Hall 1999.)

Elämäkerran työstäminen sisältää siis lukuisia henkilökohtaisia riskejä, joiden suhteen ihmisen on pakko tehdä päätöksiä. Riskien tiedostaminen ei kuitenkaan kerro, miten tulisi toimia, vaan pelkästään sen, mitä tulisi vältellä. Elämäkerran työstämisestä huolimatta lopputuloksena ei ole yhtenäinen minäkuva, vaan keskenään kilpailevia erilaisia minädiskursseja. (emt). Giddens tuo esille, että lisääntynyt tieto ei lisääkään ihmisen hallintaa ympäröivästä maailmasta, vaan elämää luonnehtii nykyään ”tuotettu epävarmuus”. Niin yhteiskunta kuin ihmiselämä yksilön kannalta ovat muuttuneet paljon avoimemmiksi. Traditionaalisen elämän kapeammat toimintamallit purkautuvat ja tilalle avautuu uusia mahdollisuuksia, jotka kuitenkin positiivisuutensa lisäksi sisältävät uusien katastrofien siemenen. Traditiot voivat yhtä hyvin tulla uudelleen löydettyksi kuin purkautuakin, mutta asioiden kehityskulku ei ole samalla tavalla ennakoitavissa kuin aiemmin. Giddensin mukaan jo vakiintuneiden kehityssuuntien katkeaminen on tyypillistä nykyään. Monesti asioiden kehityskulkua ei pysty mitenkään tietämään varmasti. (emt)

Ihmissuhteissa riskin rinnalla kulkee Giddensin mukaan myös aktiivinen luottamus. Aktiivisella luottamuksella Giddens viittaa luottamukseen, jota tarvitsee jatkuvasti ylläpitää. (emt) Suomalaisille uskollisuus on parisuhteen onnellisuuden puntari. Uskottomuuden hyväksyminen parisuhteessa on jatkuvasti vähentynyt vuosikymmenten aikana, ja nykyään vain noin kymmenesosa hyväksyy puolison syrjähyppyn. Uskollisuuden vaatiminen on meillä

tiukempaa kuin muualla Euroopassa. Uskollisuus rinnastetaan parisuhteen laatuun, ja uskottomuus taas vie luottamuksen siitä, että kumppanit ovat toistensa elämässä erityisasemassa. (Kontula 2016). Läheisyyteen perustuva puhdas suhde on hyvin herkkä ulkoisille riskeille (Giddens 1991). Uskoutuminen tai avautuminen ovat edellytys vakaan suhteen kehittymiselle. Poikkeuksena on suhteet, joissa esiintyy riippuvuutta tai tunnepakkoja. Pakonomaisuuden Giddens näkee laajasti ymmärrettynä olevan sitä, ettei ihminen kykene pakenemaan menneisyyttä, josta seuraa emotionaalinen toistamispakko ja riippuvuussuhde. Riippuvuus taas estää yksilön itsenäistä kehitystä, mikä on ongelmallista siinä suhteessa, että refleksiivinen minäprojekti perustuu emotionaaliseen autonomiaan. Riippuvuus toisesta ihmisestä ei siis sovi yhteen jälkimodernin ihmisihanteen kanssa. (Giddens 1996).

Giddensin mukaan traditionaalisten suhteiden ylläpitäminen niitä kyseenalaistamatta sisältää riskin joutua väkivallan kohteeksi. Sukupuolten välinen jaottelu on perinteisesti sisältänyt paljon jähmettynyttä valtaa. Tämä sukupuolierottelu on kuitenkin nykyään julkisesti kyseenalaistettu, ja perinteiset käsitykset vaativat perusteluja. Vaadittaessa pitää käyttäytymiselle ja asenteille antaa perusteluja, mikä kyseenalaistaa tradition aseman ja samalla murentaa kätkeytyjä valta-asetelmia. Giddens näkee, että tällainen diskursiivinen tila on ehdoton edellytys sille, että puhtaita ihmissuhteita voi esiintyä. Puhtaan suhteen edellyttämä luottamuksellinen läheisyys ei ole luontaista traditionaalisen vuorovaikutuksen puitteissa, joten ne usein sulkevat toisensa pois. Traditionaalisista suhteista kiinni pitäminen mahdollistaa Giddensin mukaan potentiaalisen tai toteutuneen väkivallan. Avoimen keskustelun puute luo tilan, jossa puheen jälkeen turvaututaan väkivaltaan. Tällaisella väkivallalla Giddens viittaa miesten naisiin kohdistamaan väkivaltaan niin ihmissuhteissa kuin laajemmin julkisessa tilassa. Ellei diskursiivista tilaa pidetä yllä, yksi toimintavaihtoehto on ottaa etäisyyttä konfliktiin. Giddens huomauttaakin, että elämme asumus- ja avioeroavassa yhteiskunnassa. (emt)

Beck taas katsoo, että aikaisemmin avioliittoinstituutio kaikessa sitovuudessaan ja rajoittavuudessaan pakotti ihmiset yhteen, ja hän näkee nykyiset mallit negatiivisina, koska ne rikkovat tämän perheen yhteisyyden. Beck näkee yksilöllistymisen mukana tulleen kahden uran perhemallin loitontavan pariskuntaa. Perhe ei enää ole varmaa, vaan siitäkin on tullut elämäalue, jota koskevat päätökset ovat ihmisen henkilökohtaisia riskejä. Beckin

mukaan perinteiset instituutiot sitoivat ihmistä, mutta toivat myös turvaa, jota yksilöllistyvässä yhteiskunnassa ei ole enää tarjolla. (Beck 1996) Myös Kontula näkee emotionaalisten vaatimusten lisännen suhteen haavoittuvuutta. Ulkoisten pakkojen sijaan parisuhdetta pitävät nykyään yllä pääosin tunteet ja sen seksuaalinen toimivuus. (Kontula 2016). Näyttäisikin siltä, että parisuhde on riski, jonka lopputulosta on yhä vaikeampi ennakoita. Parisuhteelta vaaditaan aiempaa enemmän työstämistä, mutta samalla se on myös riskialttiimpi erolle. Kontula tuo esille, että trendinä on luoda entistä useampia peräkkäisiä suhteita. Suhteelta vaaditaan hyvin tiukasti uskollisuutta, mutta suhteet ovat kestoltaan entistä lyhyempiä. (emt).

Puolisosuhteen muodostuminen saattaa olla riski naisen aikuistumiselle, jos suhde on solmittu liian aikaisin. Mäkisen haastattelemat yksineläjänaiset näkivät, että osa naisista hakeutuu parisuhteeseen sen takia, että ovat kyvyttömiä itsenäiseen elämään. Tällaiset naiset mielletään epäitsenäisiksi, tukea tarvitseviksi ja identiteetiltään epävarmoiksi, jotka hakevat puolisoa horjuvan aikuisuuden tueksi. Puolisosuhteessa toisen ollessa taloudellisesti tai henkisesti toisesta riippuvainen tulee osapuolten aikuisuus kyseenalaiseksi. Tällaista suhdetta yksineläjät pitävät ennemminkin lapsen ja aikuisen väliseksi suhteeksi kuin kahden aikuisen liittona. Parisuhde voi olla riski aikuistumiselle varsinkin, jos nainen ei ole sitä ennen ehtinyt riittävästi aikuistua. Yksineläjänaiset myös mieltävät oman ryhmänsä edustajat usein parempaan elämänhallintaan ja itsenäisempään ajatteluun kykenevinä kuin naiset, jotka ovat vaimoja. He pitävät vaimoiksi ryhtyviä naisia todennäköisemmin itsenäiseen ajatteluun harjaantumattomina. (Mäkinen 2008,114)

3. Yksinasujat ja sinkut

Yksinasuvien määrä kasvaa jatkuvasti. Väestöstä viidennes asuu yksin (Tilastokeskus 2015 b). Vuonna 2015 kaikista 2,6 miljoonasta asuntokunnasta oli 42 prosenttia yhden hengen asuntokuntia. Yksinasuvia löytyy nuorista ja vanhuksista, ja yli 65-vuotiaiden yksinasuminen johtuu osittain suurista ikäluokista. Vanhemmissa ikäryhmissä yksinasuminen lisääntyy leskeksi jäämisen myötä. (Tilastokeskus 2016.) Myös keski-ikäisten miesten yksinasuvien osuus on jatkuvasti kasvamassa. Yksinasuvien miesten määrä on tuplaantunut viimeisen reilun kahden vuosikymmenen aikana. Yksinasuvista naiset ovat hienoisesti enemmistössä

(54 %), mutta 25-54-vuotiaissa yksinasuvissa miehet ovat enemmistössä. Heitä oli vuoden 2016 lopussa 256 000, kun taas yksinasuvia naisia samassa ikäryhmässä oli 158 000. Suurin osa näistä miehistä on naimattomia, vain 17 % on eronneita. Sukupuolivinouma tässä ikäryhmässä on suuri varsinkin maaseudulla ja taajamissa, joissa yksinasuvista lähes 70 % on miehiä. Kaupungissa vastaavasti 25-54-vuotiasta yksinasuvista miehiä on noin 60 %. (Tilastokeskus 2018 b.)

Yksinasuminen näyttää kasvavan kaikissa ikäryhmissä, ja kaupungeissa kasvu on nopeampaa kuin maaseudulla. Yksinasumiselle tunnusomaista on vuokralla asuminen, ja taloudelliset vaikeudet näyttävät myös kasautuvan yksinasuvien joukkoon. Suurella osalla yksinasuvia yksiö näyttäisi olevan ihanteellinen asumismuoto, joskin varallisuuden salliessa yksinasujia löytyy myös suuremmista asunnoista. (Kärkkäinen, 2010) Vuonna 2015 yli puolet yksinasujista asui kerrostalossa, ja yksinasuvista suhteellisesti eniten omakotitalossa tai paritalossa asuivat yli 65-vuotiaat. (Tilastokeskus 2016) Yksinasujat eivät ole yhtenäinen väestöryhmä, mikä on tärkeää muistaa yksinasumista koskevassa keskustelussa.

Vauraus erottelee yksinasuvia. Varakkaammilla yksinasujilla taloudellinen turva ja laaja sosiaalinen verkosto mahdollistavat yksinolemisen ja muun elämän tasapainottamisen, mutta huono-osaisille yksinasuminen voi tarkoittaa usein eristäytymistä ja epäluottamuksen lisääntymistä muita ihmisiä ja yhteiskuntaa kohtaan. Koska naiset ovat yleensä aktiivisempia pitämään sosiaalisia suhteita yllä, on todella yksinäinen ihminen todennäköisemmin mies. Yksinäisyyttä helpottaa jos sattuu olemaan tytär, sillä lapsista tytär pitää poikaa tiiviimmin yhteyttä. (Klinenberg 2012). Muutenkin suhteet sukulaisiin hoivatyön ohella ovat hyvin sukupuolittuneita ja lankeavat useimmiten naisten tehtäväksi (Beck-Gernsheim 2002).

Yksinasuminen on yleisempää kuin koskaan aiemmin. Yksinasumisen lisääntymisen lisäksi perhekoko on jatkuvasti pienentynyt. Vuonna 1960 asutokuntien keskikoko oli 3,34, kun vuonna 2017 se oli 2,01. (Tilastokeskus 2018 a) Yksinasumista tutkinut Erik Klinenberg kritisoi yksinasumisen lisääntymisestä tehtyjä johtopäätöksiä yhteiskunnan tilasta. Pessimistisimpien arvioiden mukaan nyky-yhteiskunnan yhteisöllisyys on niin rapautunut, että yksilöstä on tullut kaiken keskipiste ja Beckiin viitaten sosiaalisen uusintamisen perusyksikkö (eikä enää esimerkiksi perhe). Yksinasuminen ja yksinäisyys eivät ole sama

asia, vaikka ne toisinaan rinnastetaankin yksioikoisesti toisiinsa. (Klinenberg 2012). Yksinasumisen ja siviilisäädyn erottelu tuottaa myös omat haasteensa. Sinkkuus viittaa parisuhteen puuttumiseen, mutta ei suoranaisesti yksinasumiseen. Kielitoimiston sanakirja (2019) määrittelee sinkun ihmiseksi, joka ei elä avo-, avioliitossa tai muussa kiinteässä parisuhteessa. Kyselyaineistoissa taustatietoina kuitenkin usein kysytään siviilisäätystä, jolloin parisuhde näyttäytyy avo- tai avioliiton ja rekisteröityneen parisuhteen kautta. Tässä jaottelussa kaikki muut, eli naimattomat, eronneet tai asumuserossa asuvat sekä lesket, ovat niitä, jotka eivät asu samassa taloudessa puolison kanssa. Arja Mäkinen käyttää asumismuotoon perustuvaa jaottelua yksineläjiin ja puolisosuhteessa eläviin. Puolisosuhteessa asuvat kaikki avo-, avioliitossa tai rekisteröityneessä parisuhteessa asuvat. Yksineläjällä Mäkinen viittaa niihin, jotka eivät asu puolison tai lasten kanssa. (Mäkinen 2008.) Tässä jaottelussa kuitenkin yksineläjällä voi olla muualla asuvia lapsia.

Siviilisäättyyn perustuva jaottelu kertoo vain senhetkisen parisuhdetilanteen huomioimatta muita tekijöitä. Tanya Koropeckyj-Cox (2005) tuokin esiin sen, että tämä jaottelu ei ota lainkaan huomioon ryhmien sisäistä eroa. Avioliittoa pidetään yhdenmukaisena statuksena, johon suhtaudutaan usein kuin kaikki avioliitot olisivat samanlaisia huolimatta siitä, onko kyseessä ensimmäinen avioliitto vai uudelleen avioituminen. Avioliiton kesto, aikaisempi historia tai sen laatu sivuutetaan täysin. Kaksiluokkaisessa jaossa toinen luokka on vähintäänkin yhtä heterogeeninen: naimattomissa (englanninkielessä *single adults*) rinnastetaan toisiinsa ei koskaan naimisissa olleet, eronneet ja lesket samalla kuin muiden kuin aviopuolisoiden yhdessä asuminen ja muun muassa seksuaalinen suuntautuminen jätetään huomioimatta. (emt.) Kontulan (2016) mukaan siviilisäädyn luokittelu perustuu vanhaan parisuhdekäsitykseen, jossa naimattomuus, avioituminen ja lopulta leskeytyminen ja ero seuraavat toisiaan tässä järjestyksessä. Vuoden 2015 Finsex-kysely paljastaa, että naimattomiin luokitelluista naisista melkein puolet ja miehistä noin kolmannes asui avioliitossa. Kummassakin sukupuolella vajaalla viidesosalla oli erillissuhde. Naimattomista sinkkuja oli noin puolet miehistä ja naisista reilu kolmannes. Avopuolisosta eronneita sinkkumiehistä noin puolet ja naisista 70 % näkyi siviilirekisterissä naimattomana. (emt) Siviilisäädyn perusteella ei siis pysty päättelemään parisuhdestatusta kovin hyvin.

Kärkkäisen (2010) mukaan yksinasumisen lisääntymistä Suomessa selitetään usein kolmella

tekijällä: nuoret muuttavat pois vanhempiensa kodista aikaisemmin kuin ennen. Lisääntyneiden avioerojen myötä taas yksinasuvien keski-ikäisen miesten määrä on kasvanut. Kolmantena syynä on eliniän piteneminen, ja tämä näkyy varsinkin yksinasuvien naisten kasvavana joukkona. (Kärkkäinen 2010.) Yksinasumisen lisääntymisen taustalta löytyy samoja syitä kuin yksinäisyyden yleisyyteen: vaurastuminen on mahdollistanut yksin asumisen (Klinenberg 2012). Vaurastumisen tuoma yksityistyminen luo myös puitteet yksinäisyydelle: televisiot korvaavat elokuvissa käynnin, ja vastaavasti pitsaa lämmitetään kotona mikrossa sen sijaan että se syötäisiin ravintolassa (Saari 2009). Viestintäteknologian ja erityisesti television yleistymisen sekä lähivuotena Internet ovat muuttaneet ihmisten kommunikointitapoja. Samoin kaupungistuminen on lisännyt sosiaalisuuden muotoja, ja erilaiset kulttuurimuodot kahviloista kuntosaleihin tarjoavat sosiaalisia ympäristöjä yksinasuville. Yksinasuvat ovatkin kasvava markkinointiryhmä. (Klinenberg 2012).

Yksinasuja on taloudellisesti epäedullisemmassa asemassa pariskuntiin verrattuna: Kaikki kulut pitää maksaa yksin, minkä lisäksi yksinasuja on epäedullisemmassa asemassa verotuksessa, asuntomarkkinoilla sekä työelämässä. (DePaulo & Morris 2005). Asenteellinen suhtautuminen sinkkuihin on ilmiö, jota DePaulo ja Morris kutsuvat singlismiksi. Monet palvelut, kuten vakuutukset, erilaiset jäsenyysmaksut ja tarjoukset ovat mitoitettu kahdelle ihmiselle. Singlismissä ei ole kyse vain siitä, että sinkulla ei ole ketään, kenen kanssa tasata kuluja. Naimaton mies saa naimisissa olevaa kollegaansa pienempää palkkaa samalla työkokemuksella, sillä naimisissa olevalle miehelle maksetaan ”perheenpäänä” isompaa palkkaa. Yksinasuvaa ei myöskään yhtä mielellään oteta vuokralaiseksi, jos samasta asunnosta on kilpailemassa myös pariskunta. Sinkut saavat ravintoloissa ja muissa arkisissa tilanteissa huonompaa palvelua kuin pariskunnat. DePaulo ja Morris näkevät, että sinkut kohtaavat ennakkoluuloja, stereotypioita ja syrjintää vain parisuhdestatuksensa vuoksi. (emt)

3.1. Yksinasuvan perheenjäsenet

Perheeksi lasketaan Tilastokeskuksen perhemäärittelyn mukaan avo- tai avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa elävät henkilöt sekä heidän yhteiset tai toisen puolison lapset. Myös yksi vanhempi lapsineen lasketaan perheeksi, samoin lapsettomat avo- ja avioparit

sekä rekisteröidyssä parisuhteessa elävät. (Paajanen 2007, 9). Paajasen (2007) mukaan perhe merkitsee suomalaisille ensisijaisesti läheisyyttä, mutta myös suojaa ulkopuolisia vastaan sekä velvollisuutta. Tärkeimmäksi perheessä koettiin läheisyys, yhdessä oleminen ja henkinen tuki. Suoja ulkopuolisia vastaan pitää sisällään kuulumisen johonkin, järjestystä elämässä sekä perinteitä. Velvollisuudeksi perhe koetaan erityisesti pienituloisissa pikkulapsiperheissä. (emt.)

Paajanen jatkaa, että vaikka virallisen perhemäärittelyn mukaan lapsettomat paritkin ovat perheitä, määrittelevät lapset paljon käsityksiä perheestä. Neljä eniten perheeksi miellettyä perhetyyppiä ovat kaikki lapsiperheitä: aviopari ja lapset, äiti tai isä ja lapset, avopari ja lapset sekä yhdessä asuvat kolmen sukupolven perheet. Yli 80 % mielestä nämä neljä perhetyyppiä mielletään perheeksi. Virallisesta perhemäärittäyksestä poiketen valtaosa eli noin 70 % pitää perheenä vanhempia ja muualla asuvia aikuisia lapsia. Sukulaisuudella on myös vahva merkitys siihen, ketä mielletään kuuluvaksi perheeseen. Todella harvan mielestä perhe voi koostua samassa taloudessa asuvista, ei keskenään sukua olevista ihmisistä tai erillään asuvia läheisistä ystävistä tai yksinasuvista. (emt)

Oma elämäntilanne vaikuttaa siihen, millaiseksi perhe koetaan. Useimmin naiset, lapsettomat ja nuoret 20-29-vuotiaat mieltävät perheeksi vanhemmat ja muualla asuvat lapset. Yleensäkin laajempaa perhekäsitystä kannattavat naiset sekä lapsettomat. Omaan perheeseen laskettiin ydinperheenjäsenten jälkeen seuraavaksi yleisimmin oman lapsuudenperheen jäsenet, samoin pois muuttaneet lapset sekä lemmikkieläimet. Vanhempiaan ja sisaruksiaan perheenjäseninä pitävät ovat tyypillisesti nuoret, naimattomat ja opiskelijat. Sen sijaan yli 40-vuotiaat, eläkkeellä olevat ja avioliitossa olevat tai olleet pitävät muita useammin kotoa pois muuttaneita lapsiaan perheenään. Perhe mielletään vahvasti sukulaisuuteen liittyväksi, yhdeksän kymmenestä pitää biologista sukulaisuutta perhettä määrittävänä tekijänä. Vahva tunneside on toiseksi tärkein, ja sitä kannattavat 68 %. Samassa taloudessa asuminen ja aktiivinen huolenpito on myös tärkeä perheen määrittäjä, joskaan ei yhtä vahva kuin verisukulaisuus tai tunneside. Vain pari prosenttia pitää läheisiä ystäviä perheenjäseninä. (Paajanen 2007.) Perheellä näyttäisi olevan erityinen asema ainakin ajatuksen tasolla. Nähdäkseni tämä kertoo perhekäsityksen konservatiivisuudesta, eikä esimerkiksi siitä, kuinka tärkeänä perheenjäsenyys nähdään verrattuna muihin

ihmissuhteisiin.

Muutokset perheessä ja sosiaalisissa suhteissa ovat sidoksissa laajempaan sosiodemografiseen kehitykseen. Perhekoon pienentyessä ja eliniän pidentyessä sukulaisten merkitys pienenee ja ystävien korostuu. Trendinä ovat yhä pienemmät taloudet sekä maantieteellisesti suuret etäisyydet sukulaisiin, jolloin kutistuva sukulaisverkosto on vaikeammin tavoitettavissa. (Burnett 2010.)

3.2. Parisuhde ja perhe

Samaan aikaan kun yksinasuvien määrä on kasvanut, perheen merkitys on korostunut. Perinteiset perhearvot vahvistivat asemaansa vuosituhannen vaihteessa niin lapsiperheissä kuin lapsettomiinkin parissa. Jallinoja puhuu tästä perhearvojen muutoksesta familistisena käänteenä. 1990-luvulla kuluttamisen ja individualismin aikaa seurasi 2000-luvulla herääminen nuorten pahoinvointiin ja lisääntyneisiin avioeroihin. Vastaukseksi ongelmiin tarjottiin yhteisöllisyyttä ja vanhemmuutta. Vapaa-ajan viettoä perheen kesken arvostetaan yleisesti. (Jallinoja 2009). Näyttäisi kuitenkin siltä, että merkitykselliset perhesiteet painottuvat yhä enemmän vanhempien ja lasten välisiin suhteisiin samalla kun laajempi sukuyhteisö on yhä kaukaisempi. Jopa aikuisten sisarusten tapaamiset ovat vähentyneet. Tuula Melkas arvioi, että tämän kehityksen valossa merkityksellinen sukuyhteisö kutistuu entisestään. Näyttäisi siltä, että ihmiset ovat enemmän omissa oloissaan. Yhteyttä pidetään entistä vähemmän myös ystäviin lukuun ottamatta alle 20-vuotiaiden ryhmää. Samoin lapsettomat ja lapsiperheet viettävät aikaansa yhä enemmän erillään. (Melkas 2009).

Monet tutkimustulokset viittaavat siihen, että parisuhteessa aikaa jää vähemmän ystäville. Bella DePaulo (2013) käy läpi erilaisia tutkimustuloksia parisuhteen vaikutuksesta sosiaalisiin suhteisiin. Tulokset viittaavat siihen suuntaan, että parisuhteeseen sitoutumattomilla ihmisillä on enemmän läheisiä ystäviä kuin parisuhteessa olevilla. Parisuhteen myötä yhteydenpito ystäviin muuttuu, ja keskimäärin läheisiä ihmisiä on kaksi vähemmän kuin ei parisuhteessa olevilla. Pariskunnat myös preferoivat kanssakäymistä muiden pariskuntien kanssa eronneisiin ja leskiin nähden. DePaulon mukaan poikittaistutkimukset eivät kuitenkaan valota tarpeeksi sitä, miten parisuhde muuttaa

sosiaalisia suhteita verrattuna parisuhdetta edeltävään aikaan. Musickin ja Bumpassin (2012) kuuden vuoden pituinen pitkittäistutkimus viittaa kuitenkin siihen, että parisuhde todella vähentää yhteydenpitoa ystäviin ja vanhempiin. Näin ei käynyt vain tuoreissa suhteissa, vaan tilanne oli sama niissäkin suhteissa, jotka olivat alkaneet poikittaistutkimuksen alussa. Tutkimuksen alussa tutkittavat olivat kaikki alle 50-vuotiaita, yksinasuvia, eivätkä olleet parisuhteessa. (emt., 306.)

Ristiriitoja aiheuttaa myös se, sukupuolten välillä näyttäisi olevan eroa perinteisten ja yksilöllisten arvojen suhteen. Miehet eivät ole omaksuneet yksilöllisiä arvoja yhtä paljon kuin emansipoituneet naiset. Naiset ovat yhä vähemmän sidoksissa mieheen elättäjänä, ja itsenäisyyttä sekä omaa tilaa arvostetaan paljon enemmän kuin ennen. Työstä on tullut yhä tärkeämpi osa naisten identiteettiprojektia, ja naiset haluaisivatkin yhdistää perheen ja työn, vaikka todellisuudessa sukupuoltenvälinen tasa-arvo ei olekaan toteutunut naisten haaveiden mukaisesti. Miesten asenteet eivät muuttuneet yhtä nopeasti kuin naisten, ja sukupuoltenvälistä tasa-arvoa kannatetaan vain osittain, yleensä helpommin yleisellä tasolla yhteiskunnassa kuin omassa parisuhteessa ja kotona. Naisten toiveissa on olla yhä voimaantuneempi, sen sijaan miehet odottavat parisuhteessa naisen olevan perinteisempi kuin mitä tämä todellisuudessa onkaan. (Beck & Beck- Gernsheim 2001.)

Työnjako ja sukupuolten välinen tasa-arvo eivät ole ainoita asioita koetuksella, vaan pelissä on myös identiteetin säilyttäminen. Miehet kokevat naisten odotukset ja vaatimukset tasa-arvosta painostaviksi, sillä ne uhkaavat ennen itsestään selviä etuja samoin kuin miesten minäkuvaa ja itsevarmuutta. Naiset taas kokevat sukupuoltenvälisen epätasa-arvon uhkaavan itsenäistä identiteettiä niin työelämässä kuin kotona. (Beck & Beck- Gernsheim 2001.) Yksilön identiteetin kannalta avioliitto on keskeinen, mutta toisaalta parisuhdeidentiteetti kilpailee henkilökohtaisen identiteetin kanssa. Identiteetti puolisona on valtaosalle keskeinen, mutta sen rinnalla muut elämän osa-alueet ovat tärkeitä identiteetin perustana. Työntekijän, vanhemman, ystävän sekä puolison roolit muiden yleisten roolien rinnalla ovat myös hyvin tärkeitä, ja mitä useampi rooli koetaan tärkeäksi, sitä tyytyväisempiä rooleihin ollaan. (Byrd 2009) Taloudellisesti katsottuna tuloilla ei ole juurikaan merkitystä parisuhteen onnellisuuteen. Yleensäkin rahalla on merkitystä onnellisuuteen vain silloin, jos sitä ei ole tarpeeksi. Parisuhdeonni näyttäisi olevan melko

riippumaton tuloista, ja suurituloisten parisuhteet ovat jokseenkin yhtä onnellisia kuin vähävaraisemmilla. Vastaavasti avioerojen taustalla raha-asiat selittävät vain noin viisi prosenttia eroon johtaneista tekijöistä. (Kontula 2016)

Nuoriin aikuisiin kohdistetaan ristiriitaisia odotuksia: toisaalta parisuhde ja perheen perustaminen nähdään tiettyyn ikävaiheeseen kuuluvaksi, toisaalta taas työelämässä odotetaan panostusta urakehitykseen varsinkin nuorena (Klinenberg 2012). Työuraan panostaminen mainitaan yleisimmäksi syyksi vapaaehtoiselle lapsettomuudelle etenkin nuoremmissa kohorteissa (Nave-Herz, teoksessa Beck & Beck- Gernsheim 2001, s. 109). Uraan panostavilla työn ja vapaa-ajan raja hämärtyy, eikä aikaa välttämättä jää parisuhteelle. Toisaalta taas perheellisille annetaan enemmän oikeuksia työpaikalla muun muassa lomaaikojen suhteen ja pienempää työpanosta kuin yksinelävältä, jolla ei kuvitella olevan muuta elämänsisältöä kuin työ. (Ojala & Kontula 2002)

Parisuhteen luonnekin on muuttunut. Se enää ole elinikäinen sitoumus, vaikka monesti silti uskotaan parisuhteen maagiseen voimaan ja ajatukseen siitä, että parisuhde täydentää ihmistä. (Klinenberg 2012) Parisuhde ja onnellisuus rinnastetaankin usein toisiinsa (Kontula 2016). Avioerojen määrä kertoo siitä, kuinka moni on huomannut parisuhteen maagisen voiman hiipuvan arjen myötä. Ei ole mitenkään tavatonta, että eronneet kokevat olevansa vähemmän yksinäisiä omillaan kuin onnettomassa parisuhteessa ollessaan. (Klinenberg 2012.) Suomessa ensimmäisistä avioliitoista on viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana päätynyt eroon noin 40 prosenttia. Nykyään ensimmäinen avioliitto solmitaan naisen ollessa keskimäärin 30,7 vuoden ikäinen ja miehen 32,9 vuoden ikäinen. Vastaavasti ensimmäisen avioliiton purkautuessa naiset ovat keskimäärin 39,9 vuotta ja miehet 42,3 vuotta. Noin viidesosa viime vuonna solmituista avioliitoista oli toisia avioliittoja. (Tilastokeskus 2015 a.)

Elizabeth Beck-Gernsheim (2002) pohtii perhekeskustelussa kolmea kilpailevaa trendiä. Osa on sitä mieltä, että traditionaalisen perheen asema on loppusuoralla, toiset taas vannovat perheen säilymisen puolesta ja osa näkee pluralismin olevan uusi vallitseva muoto perheen tulevaisuudessa. Muuttumattomuutta vastaan puhuvat avioerojen ja avoliittojen lisääntyminen. Parisuhteiden ja samalla erojen määrä on lisääntynyt nuoremmissa ikäkohorteissa, joten tilastot näyttäisivät tukevan muutosajatusta. (emt) Suomessakin väestörakenteen muutokset näkyvät perheen perustamisessa. Vuodesta 2016 lähtien

suomalaisia on syntynyt vähemmän kuin kuollut, ja syntyvyys on laskenut historiallisen matalalle. Lapsia on siis yhä pienempi osa suomalaisista. (Tilastokeskus 2018 c).

Perheen jatkuvuuden kannalta oleellista on myös perheen määrittely. Esimerkiksi Vascovics näkee kaikki siviilisäätymuodot "normaalina perheenä", sillä perheen perustaminen on luonnollinen tavoite ja muut elämänvaiheet ovat vain väliaikaisia. Hänen mukaansa parisuhteen luonteeseen kuuluu perheen perustaminen ja hajoaminen, joten ei ole tarpeellista erotella parisuhteita niiden ajallisen keston mukaan (Vascovics 1999, ks. Beck-Gernsheim 2002, 20-21.) Beck-Gernsheim kuitenkin kritisoi tällaista näkemystä, sillä jos kaikki käy normaalista perheestä, muutosta perherakenteissa ei voida tarkastella. Samoin oletusta perheenperustamisen ideaalista ei kyseenalaisteta, vaan pidetään sitä biologisen lisääntymistarpeen automaattisena seurauksena. (Beck-Gernsheim 2002).

Avioero on viime vuosisadan aikana muuttunut helpommaksi ja samalla myös yleistynyt. Ennen hegemonisessa asemassa ollut elinikäinen avioliitto on joutunut puolustuskannalle, ja eron sijaan se tarvitsee perustelun olemassaololleen. (Beck-Gernsheim 2002). Avioliiton merkitys on muuttumassa, vaikka sen symbolinen arvo on edelleen korkea tai jopa lisääntynyt. Avioliiton vaihtoehdot, kuten avoliitto ja yksinhuoltajuus, ovat muuttuneet hyväksyttävämmiksi. Avioitumisen veto- ja työntekijät riippuivat niin omista kokemuksista kuin parisuhteen kehityksestä ja ajoituksesta. Parisuhde on myös luonteeltaan dynaaminen, ja omaa asennetta parisuhteeseen joutuu työstämään elämänmuutosten myötä. Esimerkiksi työelämään siirtyminen on monille sellainen transitiovaihe elämässä, jolloin myös parisuhdetta punnitaan uudelleen. Vastaavasti työntekijänä parisuhteeseen sitoutumiseen toimii yhteinen lapsi. (Byrd 2009)

Avioero, samoin kuin uudelleenavioituminen, ei ole enää sosiaalisesti leimaavaa ja siten sen hinta on pienempi. Toisaalta parisuhteesta on tullut epävarmempaa. Koska erosta on tullut normaalia, ihmiset suojaavat itseään siltä muun muassa lykkäämällä avioliittoa ja lastenhankintaa. Tämä johtaa itseään ruokkivaan epäilyksen kehään, jossa parisuhteesta on helpompi lähteä, kun siihen ei alun alkaenkaan olla sijoitettu varauksettomasti. Samalla logiikalla myös naisten palkkatyö ja avoliitto ovat merkkejä siitä, että parisuhteeseen suhtaudutaan epäilevästi ja jätetään takaovi avoimeksi. (Diekmann & Engelhardt 1995, ks.

Beck- Gernsheim 2002) Stephanie Byrdin (2009) haastattelemista 28-35- vuotiasta amerikkalaisista yli neljännes naisista piti taloudellista itsenäisyyttä tärkeänä siltä varalta, että parisuhde päättyisi.

Ero vaikuttaa aina myös lapsiin ja siihen, millaisia käyttäytymismalleja he omaksuvat. Avioeron todennäköisyyttä lisää omien vanhempien ero (Kontula 2016). Giddensin mukaan perheessä opitut toimintatavat toistuvat hämmästyttävän paljon. Esimerkkinä Giddens mainitsee alkoholismin: Isän alkoholismin vaikutus lapsuudessa saa tyttären muodostamaan parisuhteen miehen kanssa, joka osoittautuu alkoholistiksi. Nainen ehkä eroaa miehestä, mutta herkästi aloittaa alusta toisen alkoholistin kanssa. Giddensin sanoin ”toisten kanssa olemisen muoto” kopioi lapsuudenperheen toimintaa. Toisto on keino pysyä tutussa maailmassa ja siten välttää itselle tuntemattomilta elämäntavoilta. (Giddens 1996, 104-105) Vanhempien eron kokeneet lapset ovat itsekin herkempiä eroamaan omasta parisuhteesta. Taustalla on lasten sosialisatio, ero nähdään luonnollisena vaihtoehtona silloin kun se on koettu omakohtaisesti. Avioerolapsilla näyttäisi olevan taipumusta itsenäisempään elämään, mutta myös suurempaan epävarmuuteen ja vähäisempään konfliktinratkaisukykyyn ihmissuhteissa. Ero johtaa usein myös ympäristön muutokseen, tyypillisesti isän muuttaessa pois ja lasten jäädessä äidin luokse. Taloudellisesti usein äiti ja lapset pärjäävät eron jälkeen huonommin, kun taas isien talous ei huonone yhtä paljon elatusmaksuista huolimatta. (Beck-Gernsheim 2002).

Uusperheiden myötä perheenjäsenten määrittely on häilyvää, ja jokainen perheenjäsen määrittelee itse oman perheensä. Samassa taloudessa asuvilla saattaa olla keskenään erilainen käsitys siitä, kuka kuuluu omaan perheeseen. Esimerkiksi uusperheessä lapsi saattaa lukea perheeseensä isän, äitipuolen ja heidän yhteiset lapset, samoin erillään asuvan äitinsä, mutta ei äidin ja tämän uuden kumppanin kanssa saatuja lapsia. Samassa taloudessa äitipuolen käsitys perheestään on aivan toisenlainen. Sukulaissuhteiden monimutkaistuessa ne eivät ole enää itsestään selviä, vaan ovat enemmän kiinni siitä, keihin sukulaisiin yksilö haluaa ylläpitää suhteita. Erojen myötä veriside ei ole automaattisesti sitova niin kuin se ennen oli. Varjopuolena perhesiteiden höllentymisessä sukulaissuhteita ei voi ottaa enää annettuina, vaan sukulaissuuhde pitää itse määritellä. Perhe on yhä harvemmin läpi elämän kestävä yksikkö, vaan siitä on tullut työn ja muun elämän tavalla yhä enemmän epätyypillistä,

ja useammille perhekin on vain yksi vaihe elämässä. Tällainen tee-se-itse – biografia on tyyppillistä modernille ajalle, eikä perhekään ole jäänyt siitä osattomaksi. (emt.)

4. Yksinasuvien hyvinvointi ja kuulumisen tunne

Yksinasuvilla menee monilla mittareilla huonommin kuin muulla väestöllä. Kauppisen ynnä muiden (2014) mukaan keskimääräisesti tarkasteltuna yksinasuvien vointi on huonompi, he ovat yksinäisempiä ja heillä on vähemmän sosiaalista pääomaa kuin muissa taloustyypeissä asuvilla. Huonommalla hyvinvoinnilla viitataan tutkimuksiin, joiden mukaan yksinasuvien psyykinen, fyysinen ja sosiaalinen hyvinvointi on heikompaa kuin muilla. He ovat myös muita yksinäisempiä ja tyytymättömpiä elämään, vaikka he eivät tapaa muita harvemmin ystäviä ja sukulaisia. Yksinasuvat miehet ovat lisäksi keskimääräistä stressaantuneempia. Myös luottamus muihin ihmisiin on heikompaa 30-vuotialla ja sitä vanhemmilla yksinasuvilla naisilla ja yksinhuoltajaäideillä. (Kauppinen ym. 2014). Helsingiläisten yksinasuvien hyvinvointia kartoittava tutkimus toi esille, että niin yksinasuville kuin perheellisillekin samat tekijät nousevat tärkeiksi hyvinvoinnin kokemisessa. Terveys korostui yksinasuvilla hyvin paljon. (Borg 2015)

Yksinasuminen näyttää keskittyvän pienituloisiin. Selvästi suurempi osuus pienituloisista asuu yksin verrattuna keski- ja suurituloisiin. Pienituloisimmassa tulokymmenyksessä asuu yli puolet yksin, kun keskituloisista yksinasuvia on 15 % ja suurituloisissa vain 8 %. Tuloeroja selittää osin myös yksinasuvien ikä: Suurituloisista yksinasujista valtaosa on työikäisiä, 35-64-vuotiaita. Sen sijaan pienituloisissa on paljon eläkeikäisiä, eli 64-vuotiaita. Alimmassa tulokymmenyksessä yksinasuvia on tasaisesti kaikissa ikäluokissa. (Kauppinen ym. 2014) Yksineläjillä monesti pienituloisuus, huonoksi koettu terveys ja sosiaalisten suhteiden vähäisyys ovat yhteydessä toisiinsa (Ojala & Kontula 2002).

Kotitaloustyypeittäin katsottuna yhden hengen taloudet ovat muita yleisemmin toimeentulotuen saajia. Kotitalouksista 72,7 prosenttia toimeentulotuen saajista oli yhden hengen talouksia vuonna 2015. Henkilömäärän mukaan tarkasteltuna yksinasuvia oli melkein puolet (46,6 %) kaikista toimeentulotuen asiakkaista. Miehet ovat todennäköisempiä toimeentulotuen saajia: Yksinasuvista miehistä 14,2 prosenttia oli toimeentulotuen saajia, naisista sen sijaan 8,9 prosenttia. Vertailun vuoksi

yksinhuoltajakotitalouksista jopa neljännes oli toimeentulotuen saajia, joten vaikka yksinasuvat ovat määrällisesti suurin asiakasryhmä, heidän joukossaan on suhteellisesti vähemmän toimeentulotuen asiakkaita kuin yksinhuoltajissa. Myös pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavista yksinasuvat miehet olivat määrällisesti suurin ryhmä. Kaiken kaikkiaan toimeentulotukea saatiin keskimäärin puoli vuotta. Toimeentulotukea saavien hienoinen kasvu heijastelee nopeasti kasvavia asumiskustannuksia, työmarkkinatilannetta ja pitkäaikaistyöttömyyden lisääntymistä. (THL 2016) Yksinasuvien tilannetta kuvastaa myös se, että he ovat suurin ryhmä ruoka-avussa käyvistä. Kotitalouksittain mitattuna ruoka-apuun turvautuvista yli 60 prosenttia oli yhden hengen talouksia. Vertailun vuoksi esimerkiksi yksinhuoltajia on noin kymmenesosa ruoka-avun kävijöistä. (Ohisalo & Saari 2014) Yksinasuvat ovat toimeentulotuen lisäksi yliedustettuina myös kuntouttavassa työtoiminnassa ja päihdepalveluissa (Kauppinen ym. 2014).

Yksinasuvissa työllisyysaste ei ole yhtä korkea kuin muilla. He ovat keskimääräistä useammin sairaina ja työttöminä, ja heidän toiminta- ja työkykynsä on huonompi kuin muulla väestöllä. Huonompi terveystilanne näkyy yksinasuvien korkeammassa kuolleisuudessa, huonommassa itsearvioidussa terveydentilassa, psyykkisten ongelmien yleisyydestä ja myös huonommissa elämäntavoissa, kuten tupakoinnissa ja alkoholin kulutuksessa. Toisaalta yksinasujilla on muita parempi asumisväljyys ja enemmän vapaa-aikaa. Elinolojen ja hyvinvoinnin puutteellisuus ei näy tasaisesti koko yksinasuvien ryhmässä, vaan keskittyy työttömiin, eläkeläisiin ja myös nuorimpiin yksinasujiin. Erot yksinasuvien välillä ovat suuret, mutta yhteistä kaikille on se, että he ovat haavoittuvampia riskeille. (Kauppinen ym. 2014).

Kuulumisen kannalta perheen merkitys on lisääntynyt vahvasti: Perhebarometrissä 2007 reilu puolet vastaajista oli sitä mieltä, että perhe merkitsi kuulumista johonkin, kun kymmenen vuotta aiemmassa perhebarometrissa tätä mieltä oli noin kolmannes. Etenkin naiset yhdistivät kuulumisen ja perheen toisiinsa. (Paajanen 2007). Toisaalta taas Pat Keith (2008) kirjoittaa, että yksinasuvien naisten hyvinvointiin ei näyttäisi vaikuttavan perhesuhteet yhtä paljon kuin yksinasuvien miesten hyvinvointiin. Yksinasuvat naiset ovat enemmän tekemisissä sukulaisten kanssa, mutta yksinasuvat miehet hyötyvät enemmän näistä suhteista. Samalla he ovat naisia haavoittuvampia näiden suhteiden puuttuessa. Perhesuhteita ja oman yksineläjäaseman hyväksymistä tärkeämmäksi hyvinvoinnin tekijäksi

osoittautui yksinasujan kokemus omasta pystyvyydestä (engl. mastery) ja pärjäämisestä itse. Pystyvyys vahvistaa erityisesti oman asemansa hyväksymistä. (emt)

Yksilöllistyvässä yhteiskunnassa perheestä ja parisuhteesta on tullut ensisijainen läheisyyden ja kuulumisen tunteen lähde. Ydinperheen ihanne on niin vahva, että sen puuttuminen luo irrallisuuden tunteen. (Haatainen ym. 1990, ks. Ojala & Kontula 2002, 32) Yksinasujat ovat kuitenkin heterogeeninen ryhmä, ja yksinasumisella näyttäisi olevan suurempi terveysvaikutus miehiin kuin naisiin: Kandlerin ym (2007) tutkimuksessa yksinasuminen on kuolleisuutta kasvattava riskitekijä miehillä, mutta naisilla yksinasuminen ei suoranaisesti lisännyt kuolleisuutta. Tutkittavat keski-ikäiset miehet olivat pääsääntöisesti matalammin koulutettuja, heillä oli vähemmän sosiaalisia suhteita ja he tupakoivat enemmän kuin muut miehet. Yksinasuvilla naisilla oli myös vähemmän ystäviä ja lapsia ja he tupakoivat enemmän kuin yhdessä asuvat naiset. He olivat kuitenkin pääsääntöisesti korkeammin koulutettuja, ja heistä pienempi osuus kärsi ylipainosta tai korkeasta verenpaineesta verrattuna kumppanin kanssa asuviin naisiin. (emt.)

Myös Joutsenniemen ym. (2005) tutkimuksessa yksinasujilla näyttäisi olevan muita huonompi mielenterveys, ja miehillä yhteys on vahvempi kuin naisilla. Osittain tämä selittyy sosiaalisella tuella, työttömyydellä sekä päihteiden käytöllä. Joutsenniemi ym. kirjoittavat, että kumppanin kanssa (joko avo- tai aviopuolison) asuminen suojaa mielenterveysongelmilta, sen sijaan muiden kuin kumppanin kanssa asumisella ei näyttäisi olevan samanlaista vaikutusta. (emt) Yksinasuvat käyttävät myös enemmän mielenterveyslääkkeitä kuin muut. Laura Pulkki- Råbackin ym. tutkimuksessa työikäisillä yksinasuvilla on 1,81-kertainen riski käyttää mielialalääkettä verrattuna ei-yksinasuviin. Yksinasuvilla miehillä mielenterveysongelmia lisäsivät puutteet sosiaalisessa tuessa, naisilla yhteys heikompaan sosioekonomiseen asemaan sen sijaan oli vahvempi. Tutkimuksen yksinasuvilla oli keskimäärin huonommat asuinolosuhteet, työllisyystilanne, terveystottumukset sekä heikompi sosiaalinen tuki. Yksinasuville näyttäisi siis kasaantuvan mielenterveysongelmia lisääviä riskitekijöitä. (Pulkki-Råback ym. 2012)

Kuulumisen tunne on sidoksissa yksinäisyyteen, ja kummatkin näistä ennustavat vahvasti mielenterveyttä. Mellorin ym. mukaan kuitenkin yksinasumista merkittävämpää on se, kuinka tyytyväinen yksilö on sosiaaliseen verkostoonsa. (Mellor ym. 2008.) Yksinäisyyden

kokeminen on myös yksilöllistä, ja on sidoksissa kuulumisen tarpeeseen ja tyytyväisyyteen omiin ihmissuhteisiin. Toiset tarvitsevat voimakkaampaa kuulumisen tunnetta kuin muut. Ne, joilla on suurempi tarve kuulua johonkin, kokevat myös enemmän yksinäisyyttä. Yksinäisyys ei siis ole sidoksissa vain sosiaalisen verkoston kokoon, vaan myös siihen, miten hyvin se vastaa yksilön kuulumisen tarvetta. Se, että kuulumisen tarve ei tule täytettyä, on suurempi yksinäisyyttä lisäävä tekijä kuin yksinasuminen. (Mellor ym. 2008)

Veenhovenin mukaan (1991) ajatellaan yleisesti, että ihmiset vertaavat omaa tilannettaan muiden elämään, erityisesti ikäisiinsä, samaan yhteiskuntaluokkaan kuuluviin ihmisiin. Muun muassa suhteellisen köyhyyden teoria perustuu tähän ajatukseen. Mitä paremmin ihmiset kokevat pärjäävänsä vertailukohtaansa nähden, sitä onnellisempia he ovat. Muiden ihmisten lisäksi vertailukohteena on myös omat odotukset ja toiveet. Veenhoven kuitenkin kirjoittaa, että tietoinen vertailu muihin on vain yksi osa onnellisuutta. Pääsääntöisesti ihminen on sitä onnellisempi, mitä paremmat sosiaaliset ja taloudelliset elinolot ovat. Onnellisuus on Veenhovenin mukaan ihmiselle luontainen ominaisuus samalla tavalla kuin terveys. Jos perustarpeet ovat tyydytettyjä, eikä mikään tekijä suoranaisesti haittaa olotilaa, arvioi ihminen luontaisesti tilanteensa positiivisesti eli onnelliseksi. Onnellisuus koostuu kuitenkin muistakin tekijöistä, kuin tarpeiden tyydyttämisestä. Se on kokonaisvaltainen, tunnepitoinen kokemus, joka ei ole vain suhteellista, vaan indikoi, kuinka hyvin ihmisen sisäsyntyiset fyysiset ja psyykkiset tarpeet ovat täytetty. (emt) Borgin (2016) tutkimuksessa tuli kuitenkin esille, että onnellisuus on tuloja tärkeämpi indikaattori hyvinvoinnin kokemiselle. Köyhä mutta onnellinen on keskimäärin tyytyväisempi elämäänsä kuin hyvin toimeentuleva mutta onneton. (emt)

Hirvonen ja Mangelaja (2005) tuovat esille, että ihmiset näyttävät tietävän, mistä tekijöitä onnellisuus koostuu. Tieteellinen tieto ja ihmisten käsitykset onnellisuudesta ovat hyvin samankaltaisia. Niin sisäiset kuin ulkoiset tekijät vaikuttavat siihen, kuinka onnellisia ihmiset ovat. Vaikka rahallisilla tekijöillä on pienempi merkitys kuin ei-rahallisilla, yhteiskunnallisesti parhaiten kuitenkin onnellisuutta voidaan ylläpitää puuttumalla yhteiskunnallisiin epäkohtiin. Kun tiedetään, että esimerkiksi työttömyys, avioero ja mielenterveysongelmat laskevat onnellisuutta, voidaan näihin epäkohtiin puuttumalla parantaa suomalaisten onnellisuutta. (emt)

4.1. Kuuluminen

Kuuluminen (engl. *belonging*) voi tarkoittaa sekä kuulumista johonkin, jonkun osana olemista että kuulumista jollekin. Kuuluminen johonkin viittaa jäsenyyteen tai tunteeseen siitä, että on kuin kotona. Kuulumisen tunne on vastakohta ulkopuolisuuden tunteelle. Kuuluminen jollekin viittaa omistussuhteeseen eli johonkin, jonka itse omistaa. Kuuluminen yhteisöön on siis jotain omaa, jota itse luo ja rakentaa ja siten haluaa vaalia. Kuulumisella voidaan myös tarkoittaa kaipausta (engl. *longing to be*) olla osa jotakin itseä suurempaa, mikä tuo merkitystä omalle olemiselle. Tämä kaipaus voi täytyä yhteisössä tai olla täyttymättä. Ilman yhteyttä yhteisöön ihminen jättäytyy sen ulkopuolelle. (Block 2008)

Kuulumisella tarkoitetaan siis monta asiaa. Jonkun yhteisön osana olemista ymmärretään usein myös osallisuuden käsitteen kautta. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitoksen määritelmä osallisuudesta pohjautuu Karjalaisen ja Raivion (2013, teoksessa THL 2018) erittelyyn, jossa osallisuuden osatekijöitä ovat riittävät aineelliset resurssit (*having*), toimijuus omaa elämää koskevassa päätöksenteossa (*acting*) sekä sosiaalisesti merkitykselliset ja tärkeät suhteet (*belonging*). Kolmijako muistuttaa hyvin paljon Allardtin kolmikantaista 'having-being-loving' -jaottelua hyvinvoinnin ulottuvuuksista. Esimerkiksi työn, koulun, järjestö- tai harrastetoiminnan synnyttämä tunne yhteisöön kuulumisesta ja mahdollisuus vaikuttaa yhteisössä vahvistavat kokemusta siitä, että on osa yhteiskuntaa. Osallisuus siis lisää kuulumisen tunnetta ja ehkäisee ulkopuolisuuden tunnetta. (THL 2018) Osallisuus on kuitenkin kuulumista laajempi käsite, jossa kuuluminen on vain yksi osatekijä. Osallisuus on yhteiskuntapolitiikassa keskittynyt syrjäytymisen ehkäisyyn, sillä nämä kaksi nähdään toistensa vastakohtina (Helne 2004).

Kuuluminen on tärkeä osa ihmisyyttä ja identiteettiä. Kuuluminen johonkin voidaan ajatella prosessina, jossa yksilö identifioituu sosiaaliseen ja aineelliseen ympäristöönsä. Se voi myös olla itsen tunnistamista muissa ihmisissä. (Miller 2003, Leach 2002, teoksessa May 2011) Hall kirjoittaa, että sosiologisen näkemyksen mukaan identiteetti syntyy aina subjektin ja ulkopuolisen maailman vuorovaikutuksessa. Identiteetillä on sekä sisä- että ulkopuoli. Sisäpuoli käsittää subjektin sisäisen käsityksen minästä, kun taas ulkopuoli on ympäristön tarjoamien merkitysten integroimista omaan sisäpuolen identiteettiin. Identiteetti on yksilön identifioitumista erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin. Yksilö tekee ympäristöstään osan itseä ja tällä tavalla "harsii" itsensä osaksi yhteiskuntaa. Hallin mukaan ihminen on pakotettu

ottamaan tietty identiteetti ja samalla positio kulttuurisessa ympäristössä, siitäkin huolimatta, että identiteetti on kerrottua tarinaa ja osittain siis fiktiivistä. Hall näkemyksen mukaan modernin ihmisen haasteena on se, että ulkoa päin annetut identiteetin rakennusaineet, kuten luokka, eivät enää riitä tuottamaan eheää identiteettiä. (Hall 1999). Perinteinen identiteetti oli joko- tai- identiteetti eli erontekoa ulkoapäin annettujen sosiaalisten luokittelujen välillä, nykyään identiteetti on enemmänkin sekä- että (Kangaspunta ym. 2011). Yksilöllä on jatkuvasti mukautuvia, keskenään ristiriitaisia identiteettejä, sillä identifioituminen eri tahoihin voidaan sekä saavuttaa että menettää (Hall 1999).

Pekka Kuusela (2006) tuo esille, että identiteettiä ja minuutta tutkittaessa yleensä erotetaan henkilökohtainen identiteetti sosiaalisesta identiteetistä. Henkilökohtainen identiteetti on yksilön oma käsitys itsestään, kun taas sosiaalinen identiteetti on yksilön käsitys itsestään erilaisissa rooleissa ja osana erilaisia ryhmiä, esimerkiksi vanhempana, työntekijänä, ammattiliiton jäsenenä ja niin edelleen. (Kuusela 2006) Kangaspunta ym. (2011) määrittelevät identiteetin sekä yksilön omaksi käsitykseksi itsestään että muiden käsitykseksi yksilön sosiaalisesta asemasta. Kangaspunta ynnä muut jatkavat, että identiteetti on kollektiivinen minän ja muiden käsitys, joka muotoutuu suurelta osin kuulumisen kautta. Vaikka identiteetin rakentaminen on yksilön tekemää, se saa merkityksensä suhteesta muihin ihmisiin ja yhteisyyteen. Identiteettityö on suurelta osin jonnekin kuulumisen työstämistä, mutta nykyään myös yhä enemmän suhteiden luomista ja niiden ylläpitämistä. (emt)

Lähdesmäki ja muut (2016) kirjoittavat, että kuuluminen on useimmiten sidoksissa politiikkaan, sillä usein tutkitaan kuulumista kansallisuuden, etnisyyden, sukupuolen, kansalaisuuden tai jonkin muun sosiaalisen luokan suhteen. Kuuluminen ja identiteetti ovat käsitteinä lähellä toisiaan, ja välillä niitä käytetäänkin synonyymeinä. Identiteetissä ja identifioitumisessa ajatellaan usein yksilön tunnistavan tietyn identiteetin osaksi itseään. Kuulumista johonkin voi kuitenkin tuntea ilman, että kokisi sen olevan osa omaa identiteettiä. Lähdesmäki ym. näkee, että kuuluminen on tulosta ihmissuhteista ja niistä kumpuavista sosiaalisista ja kulttuurisista käytänteistä, jotka ovat luonteeltaan poliittisia ja emotionaalisia. Kuulumisessa kietoutuvat yhteen useat ja päällekkäiset, tunnepitoiset, materiaaliset, paikkaan sidotut sekä poliittiset suhteet, jotka ovat aina kontekstuaalisia. (emt)

Kuulumisen tunne on osa identifioitumista. Kuuluminen voi olla sekä emotionaalinen tunne kotoisuudesta että poliittinen kysymys siitä, kenet tunnustetaan kuuluvaksi yhteisöön (esimerkiksi etnisten vähemmistöjen tapauksessa). (May 2011.) Nira Yuval-Davis (2011) erottaa kuulumisen ja kuulumisen politiikan toisistaan. Kuuluminen on osa arkea, mutta se politisoituu silloin, kun se on jollain tavoin uhattuna. Kotoisuuden lisäksi kuuluminen sisältää nimittäin myös tunteen turvallisuudesta ja tulevaisuudenuskon. Yuval-Davis erottelee kolme osatekijää, josta kuuluminen muodostuu: sosiaaliin luokkiin sijoittuminen, identifioituminen ja erilaiset tunnesiteet ryhmiin (niin yksilötasolla kuin kollektiivisestikin), sekä kuulumisen politiikka. (emt) Kuuluminen on jatkuva prosessi, jossa ihminen luo suhteensa ympäröiviin ihmisiin ja kollektiivisiin ideoihin sekä fyysiseen ympäristöön kuten paikkoihin ja esineisiin. (May 2011.) Sisällöllisesti kuuluminen on hyvin lähellä Bourdieun habitusta, jonka mukaan tietyllä sosiaalisella kentällä olo tuntuu luonnolliselta niin kauan kuin ihmisen habitus sopii kenttään (Bourdieu 1979, ks. May 2011, 370). Toisin kuin habitus, kuuluminen voi selittää myös sen, että tutusta ympäristöstä huolimatta ihminen ei välttämättä tunne yhteenkuuluvuutta tai tule hyväksytyksi osaksi yhteisöä. Kuuluminen on myös holistisempaa kuin habitus, sillä aistillinen kokemus on myös osa suhdetta ympäristöön (May 2011, 371). Kuulumisen tunne muodostuu pitkälti tiedostamatta arkisten toimien lomassa. Kuuluminen lähiympäristöön vahvistuu vanhemmuuden myötä, sillä uudenlaiset rutiinit kuten lasten vieminen leikkikentälle, hoitopaikkaan tai kouluun luo uusia kontakteja paikallisiin opettajiin ja vanhempiin. Lasten myötä myös paikallisia palveluita ja liikkeitä käytetään intensiivisemmin, mikä myös vahvistaa kuulumista lähiympäristöön. (May 2011.)

May jatkaa, että kuuluminen johonkin nähdään positiivisena, mutta tunne siitä, että ei kuulu johonkin ei välttämättä ole vain negatiivista. Irrallisuuden lisäksi siihen sisältyy mahdollisuus muutokseen. Kuulumattomuuden tunne murtaa totutun rutiinin ja avaa mahdollisuuksia löytää uusia toimintatapoja. Kuulumisen ja erottautumisen tarve on sitä paitsi läsnä aina, sillä ihmisellä on tarvetta kumpaankin. May korostaa, että kuuluminen on dynaaminen tapa nähdä yksilö osana yhteiskuntaa sen sijaan että yksilö ja yhteiskunta nähtäisiin toisistaan erillisinä tekijöinä. May painottaa, että kuuluminen on tapa olla yhteiskunnassa. (Emt.) Eronteko meihin ja muihin on kuitenkin välttämätöntä, ja identiteetin muodostaminenkin perustuu tähän. Eronteko voi olla sekä yhtäläisyyksien tunnustamista suhteessa muihin että vallankäyttöä, jonka perusteella luokitellaan muita toiseksi ja

siirretään keskiöstä marginaaliin. (Hall 1999).

Ihmisellä on tarve olla jäsen sosiaalisten suhteiden verkostossa. Kun suhteet ovat vastavuoroisia ja symmetrisiä, huolenpitoa ja rakkautta sisältäviä, voidaan Allardtin (1976) mukaan puhua yhteisyydestä. Aro ym. (2011) kirjoittavat, että ihminen määrittelee itseään sen pohjalta, mihin yhteisöihin hän kuuluu ja millaisia suhteita hän luo noissa yhteisöissä. Niin identiteetin rakentamisessa kuin yhteisyydenkin luomisessa tarvitaan kuulumisen tunnetta. Jotta yhteisyys voisi syntyä, tarvitaan jonkinlaista yhteenkuuluvuuden tai samankaltaisuuden kokemista. (emt. 2011) Yhteisyydellä Kangaspunta ynnä muut viittaavat laajaan kattokäsitteeseen, jonka alle sijoittuu monta eri käsitettä yhteisöstä ja yhteisöllisyydestä. Yhteisöä ja yhteisöllisyyttä määritellään hieman eri tavoin riippuen siitä, mitä ominaisuuksia kulloinkin halutaan korostaa. Yhteisöllä voidaan viitata ainakin yhteisöllisyyden yhteiskunnallisiin perusteisiin, sosiaaliseen organisoitumiseen, sosiaalisiin suhteisiin, identifioitumiseen ja kuulumisen tunteeseen, sosiaalisen siteen ja sosiaalisen toiminnan muotoihin. (Kangaspunta ym. 2011.)

Yhteisöllisyys nousi kansainvälisen keskustelun ytimeen 1990-luvulla. Tuolloin yhteisöllisyydestä haettiin vastapainoa vahvasti vaikuttavalle liberaalille individualismille. Yhteisöä korostavia arvoja kutsutaan myös kommunitaristiseksi arvokäsitykseksi. Siinä painotetaan yhteisön arvoihin sitoutumista, joka tuottaa keskinäisen riippuvuuden tunnetta ja sosiaalista koheesiota. Nämä nähdään hyvinvoinnin edellytyksiksi. (Pessi & Seppänen 2011, 291). Sosiaalinen koheesio on OECD:n (2011) määritelmän mukaan sosiaalisen pääoman, osallisuuden ja sosiaalisen liikkuvuuden summa. Sosiaalisen koheesio mittariin on elintason indikaattoreiden lisäksi myös sisällytetty subjektiivinen arvio hyvinvoinnista. Tätä perustellaan sillä, että se ottaa huomioon sosiaalisen ympäristön. Yhteiskunnissa, joissa on korkea sosiaalinen koheesio, myös kansalaisten luottamus ja kuulumisen tunne ovat korkealla. Sosiaalinen koheesio edistää niin talouskasvua ja valtion toimivuutta kuin kansalaisten hyvinvointia, onnellisuutta ja tyytyväisyyttä. (emt).

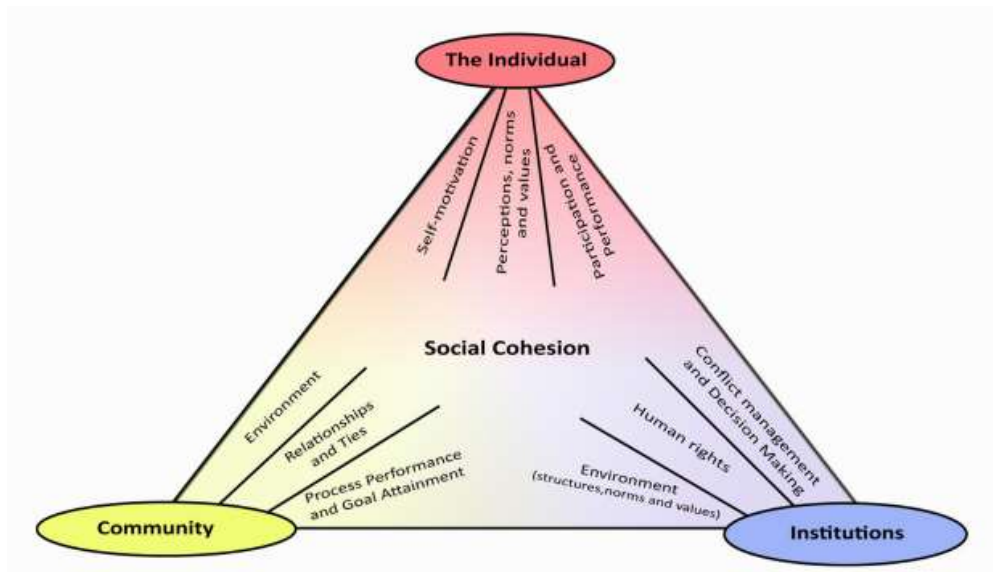
Xavier Fonseca, Stephan Lukosh ja Frances Brazier (2019) tuovat esille, että vaikka sosiaalista koheesiota voidaan parantaa poliittisilla toimilla, toimii sosiaalisen koheesio eri tasot, eli instituutiot, yhteisöt ja yksilö, aina toisiinsa vaikuttavana kokonaisuutena. Yksinään mikään näistä ei pysty luomaan sosiaalista koheesiota. Yksilötasolla vaaditaan kimmoketta,

jotta ihminen haluaa olla osana jotakin ryhmää. Tämä yleensä edellyttää yhteisiä arvoja ja normeja. Sosiaalista koheesiota ei synny, mikäli toimintaympäristö ei sitä mahdollista. Motivaatio pysyä ryhmässä ei säily, jos yksilö kohtaa ryhmässä epätasa-arvoista kohtelua, konflikteja, tai kokee, ettei ole hyväksytty. (emt)

Fonseca ynnä muut (2019) kirjoittavat, että sosiaalisella koheesiolla ei ole yhtenäistä määritelmää tai konsensusta siitä, miten sitä pitäisi mitata. He kuitenkin näkevät, että sosiaalinen koheesio kattaa laajan kirjon sosiologian, psykologian ja terveystieteen tutkimuksia siitä, mikä saa ihmiset toimimaan ryhmissä. Sosiaalisen koheesion teoreettinen perinne on siis Durkheimin, Freudin ja Parsonsin kaltaisissa klassikoissa, jonka jälkeenkin tutkimus on usein keskittynyt pääosin joko ryhmien tai yksilön näkökulmaan, kun taas kaikkia kolmea tasoa käsitteleviä tutkimuksia on verrattain vähän. (emt.) Sosiaalista koheesiota käsittelevä tutkimus näyttäisi siis kattavan monia niitä aihealueita, joita yhteisyydenkin alla käsitellään.

Fonsecan ym. mukaan sosiaalinen koheesio yksilön tasolla kattaa kasvokkaisen vuorovaikutuksen, mieltymykset, aloitekyvyn ja osallistumisen muiden kanssa tapahtuvassa toiminnassa. Yksilötasolla koheesio tarkoittaa myös kuulumisen tunnetta, muiden kanssa jaettuja arvoja ja kokemuksia, osallisuutta ja tunnustusta muilta. Yhteisötasolla sosiaalinen koheesio sisältää heidän mukaansa sosiaalisen pääoman, sosiaalisten verkostojen, luottamuksen, sosiaalisten suhteiden, jaettujen arvojen ja päämäärien, sosiaalisen tuen, solidaarisuuden ja sosiaalisen paineen kaltaisia tekijöitä. Ryhmässä jaetut asiat ja toimiminen, ihmisten keskinäiset riippuvuussuhteet, sosiaalisten suhteiden merkitys ja ryhmädynamiikka ovat kaikki sosiaalisen koheesion ilmenemistä ryhmätasolla. Instituutioiden tasolla taas sosiaalisesta koheesiosta kertovat yhteiskunnallisten konfliktien puuttuminen, (kansalais)yhteiskunnan järjestäytyminen ja toimivuus, itsemurhatilastot, luottamus, kansalaisten tyytyväisyys elämään sekä tasa-arvo ja osallisuus. (emt)

Kuva 1 Sosiaalinen koheesio (Fonseca ym. 2019, s. 246)

4.2. Hyvinvoinnin osatekijät

Yhteisyys on osa hyvinvointia. Ihmisen hyvinvoinnin kannalta on tärkeä kokea kuulumisen tunnetta, ja kuulumisen onkin yksi hyvinvoinnin osatekijä (Allardt 1967.) Hyvät ystävyysuhteet lisäävät onnellisuutta, terveyttä ja kuulumisen tunnetta sekä vähentävät yksinäisyyttä (Chopik 2017). Sosiaaliset suhteet ovat sekä onnellisuuden lähteitä (Kontula 2016) että toimivat puskurina vastoinkäymisiä vastaan (Hyyppä 2002). Kuulumisen tunteeseen läheisesti liittyvällä sosiaalisella pääomalla on tutkittu olevan monia terveyden kannalta suotuisia vaikutuksia (emt). Varsinkin läheiset ihmissuhteet vaikuttavat suotuisasti niin mielenterveyteen kuin fyysiseen terveyteen. Chopikin mukaan (2017) ihmiset, jotka pitävät (ydin)perhe- ja ystävyysuhteita tärkeinä ovat terveempiä ja onnellisempia kuin ne, jotka eivät pidä ihmissuhteita yhtä tärkeinä. Iän myötä varsinkin ystävyysuhteet ovat tärkeitä terveyden vaikuttavia tekijöitä. (emt) Siltaniemi ym. (2008) kirjoittaa, että psyykkisen ja fyysisen terveyden jälkeen hyvinvointiin vaikuttavat eniten toimivat sosiaaliset suhteet sekä luottamus ihmisiin. Hyvinvointia tukevat erityisesti toimivat perhe- ja parisuhteet sekä ystävyysuhteet. (emt)

Erik Allardt (1967) mukaan yhteisyys on resurssi, joka auttaa yksilöitä toteuttamaan muita tarpeita. Allardt käsittää tässä yhteydessä yhteisyyden kollektiivisen luonteen samalla tavalla kuin sosiaalisesta pääomasta puhutaan. Kollektiivisuuden ohella yhteisyys on kuitenkin

välttämätöntä myös yksilölle. Sen puute aiheuttaa monenlaisia psykologisia häiriöitä, kuten neurooseja ja psykooseja. Yhteisyyden ulkopuolella oleva tai syrjitty ihminen rakentaa oman yksityisen maailman, josta aiheutuu mielenterveysongelmia. Yhteisyyteen liittyy ongelmallisiakin puolia, kuten pienten ryhmien vahva keskinäinen solidaarisuus ja muiden ulossulkeminen. Yhteisyys on myös vahvasti sidottu kieleen, jolla on keskeinen asema toisen ymmärtämisessä. Ilman yhteisyyttä ihminen ei kuitenkaan pärjää. (Allardt 1967.)

Hyvinvointi ei ole pelkästään sosiaalisia suhteita, vaan on laajempi käsite, joka sisältää myös aineelliset resurssit. Erik Allardtin (1976) hyvinvointimallissa yhteisyyssuhteet (*loving*) ovat itsensä toteuttamisen (*being*) ja elintason (*having*) rinnalla hyvinvoinnin rakennuspalikat. Allardtin mukaan hyvinvointia on Pohjoismaissa lähestytty subjektiivisen onnellisuuden ja objektiivisen elintason tai elämänlaadun kautta. Elintasolla viitataan aineellisiin tai ainakin persoonattomiin tarpeisiin, kuten asuntoon, tuloihin ja työllisyyteen. Elämänlaadulla viitataan sosiaalisiin ja itsensä toteuttamisen tarpeisiin, joita aineelliset resurssit eivät tyydytä. Allardt erittelee hyvinvoinnin kokonaisvaltaiseksi, eri elämän osa-alueet kattavaksi kokonaisuudeksi, jolla on sekä subjektiivisia että objektiivisia kriteerejä. Allardt painottaa, että hyvinvoinnin tutkimisessa on tärkeää konsensus siitä, että hyvinvointiin sisältyy sekä elintaso että elämänlaatu. Näitä molempia täytyy voida mitata sekä objektiivisia että subjektiivisia kriteerejä käyttäen. (Allardt 1976)

Hyvinvointikeskusteluun liittyy läheisesti onnellisuus. Perinteisen hyvinvointitutkimuksen valossa onnellisuus näyttäytyi vain osana hyvinvointia, mutta siihen on sittemmin alettu kiinnittää enemmän huomiota. Hyvinvoinnilla on erilaisia määritelmiä ja mittareita, mutta perinteisesti painopiste on ollut taloudellisissa resursseissa ja onnellisuus enemmänkin sivuosassa. 1990-luvulla käsitystä hyvinvoinnista muutti havainto siitä, että talouskasvun ja koetun hyvinvoinnin eli onnellisuuden välinen korrelaatio oli pitkälti kadonnut. (Saari 2011, 41) Kyse on niin sanotusta Easterlinin paradoksista, jonka mukaan maiden sisällä rikkaat ovat onnellisempia kuin köyhät, mutta kokonaisuudessa kansakuntien onnellisuustaso ei ole kasvanut talouskasvun myötä. Maittain tarkasteltuna rikkaat valtiot ovat edelleen keskimäärin onnellisempia kuin köyhät. Tulot näyttäisivät siis kasvattavan onnellisuutta vain tiettyyn rajaan asti. (Simpura & Uusitalo, 109.) Onnellisuustutkimus sai pontta sen myötä, kun huomattiin, että ihmisten kokema hyvinvointi liittyy sosiaalisiin eroihin ja niiden vertailuun. (Saari 2011.)

Allardtin mukaan onnellisuus on subjektiivisena kriteerinä häilyvä, sillä se on luonteeltaan hetkellistä ja katoavaa. Onnellisuus on myös riippuvaista toiveista ja niiden täyttymisestä, jotka kummatkin ovat hyvin subjektiivisia. Onnellisuus on siis Allardtille vain yksi osa hyvinvointia. (Allardt 1976) Myös Siltaniemi ym. (2008) tuovat esille, että onnellisuus ja hyvinvointi eivät ole täysin päällekkäisiä käsitteitä: Hyvinvoinnin kokeminen näyttäisi liittyvän vahvemmin hyvään terveyteen, kun taas onnellisuus on enemmän sidoksissa mielen vireyteen ja henkiseen hyvinvointiin. Tyytyväisyys elämään sekä hyvinvointi ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa, sen sijaan onnellisuus vaikuttaisi olevan abstraktimpi käsite. (emt)

Terveyserot eivät kuitenkaan selity pelkästään yhteiskunnallisen ja taloudellisen aseman perusteella, vaan sosiaalisella pääomalla on osaltaan vaikutusta myös ihmisen terveydentilaan. Yhteisöllisyys voi siis olla voimavara, jolla on positiivisia vaikutuksia terveyden kannalta. (Hyypä 2002) Yhteiskuntapolitiikassa yhteisöjen toivotaan tukevan jäsentensä hyvinvointia ja suojaavan heitä riskeissä, kriiseissä ja tragedioissa. Yksilötasolla lähiyhteisöt ovat edelleenkin tärkeä tekijä onnellisuuden kokemisessa. (Pessi & Seppänen 2011)

Sosiaalinen pääoma suojaa ihmistä sairauksilta. Ruotsinkielistä väestöä tutkinut Markku Hyypä (2002) osoittaa, että ihmisen terveys ei ole kiinni vain perimästä ja terveystyöskäyttymisestä. Yksilöllisten ominaisuuksien lisäksi myös yhteisö vaikuttaa terveyteen. Ruotsinkielisellä vähemmistöllä on keskimäärin 2-4 vuotta pidempi eliniänodote kuin suomenkielisillä. Kyse ei ole vain alueellisesta erosta, sillä se näkyy myös paikallisesti eri kieliryhmien kesken. Tutkittaessa kouluikäisiä paljastui, että ruotsinkieliset koululaiset polttavat enemmän, juovat viinaa ja syövät makeisia enemmän kuin suomenkieliset koulutoverinsa, mutta siitä huolimatta kokevat terveytensä paremmaksi kuin suomenkieliset. Ruotsinkielinen kansanosuus kuolee suomenkielisiä harvemmin kansantauteihin kuten sydän- ja verenkiertoelinten ja tuki- ja liikuntaelinten sairauksiin tai krooniseen masennukseen, väkivaltaan tai tapaturmiin. Myös työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen on harvinaisempaa. Erot näkyivät siitä huolimatta, että kieliryhmien kesken sosiaali- ja terveystalouden palvelujen käytössä, elinkeinorakenteessa tai aikuisikäisenä alkoholinkulutuksessa ei ole eroja. Terveyteen liittyvistä biologisista, sosiaalisista ja taloudellisista riskitekijöistä suurin osa esiintyy yhtä usein suomen- ja ruotsinkielisessä väestössä. (Emt.)

Hyypän mukaan erot suomenkielisten ja ruotsinkielisten välillä selittyvät sosiaalisella pääomalla. Esimerkiksi epäluottamus muita ihmisiä kohtaan heikentää terveyttä enemmän kuin ylipaino. Ystävien määrä taas on terveydelle vähintään yhtä tärkeää kuin tupakoimattomuus. Ruotsinkielisillä epäluottamusta esiintyy vähemmän kuin suomenkielisillä, ja heillä on myös laajempi ystäväpiiri ja ystäväapua saatavilla. Ruotsinkieliset ovat myös aktiivisia osallistujia kansalaisjärjestöissä. Kieliryhmien kulttuurierot liittyvät luottamuksen kehittymiseen. Suomenkielisessä kulttuurissa individualismi korostuu: onnellisuutta on yksilön onnistuminen ja toisen voittaminen, ja yhteisöllisyyttä koetaan yhteisöön kohdistuvan sorron vastustamisessa. Sen sijaan ruotsinkielisessä väestössä korostuivat yhteisymmärryksen arvostaminen, yhteisen hyvän tavoittelu ja ihmissuhteiden tärkeys. Ylpeyttä tunnettiin yhdessä onnistumisesta, myötätuntoa toisista ihmisistä välittämisestä ja onnellisuus nähtiin vastavuoroisuutena ja ystävien piirinä. Sosiaalinen pääoma on luonteeltaan yhteisöllistä, mutta se vaikuttaa yksilöön monin tavoin luomalla terveyttä edistäviä ja sairautta ehkäiseviä rakenteita. Tällaisia ovat muun muassa vertaistuki, avun saaminen, luottamukselliset tukiryhmät ja väkivallan ehkäiseminen. Sillä lienee myös vaikutusta yksilön kokemaan perusturvallisuuteen ja stressinsietokykyyn. (Hyypä 2002.)

Luottamukselliset ihmissuhteet ovat erittäin tärkeitä onnellisuuden kannalta. Etenkin sillä on suuri merkitys, että ihmisellä on joku, jolle voi uskoutua. Tässä mielessä puoliso voi lisätä onnellisuutta, ja Kontula arveleekin, että tie onneen helpottuu puolison ja perheen myötä. (Kontula 2016). Eurooppalaisessa mittakaavassa tarkasteltuna Suomessa arvostetaan poikkeuksellisen paljon perhettä. Puoliso ja perhe ovat monelle tärkein onnellisuuden ja voimavaran lähde. Monesti onnellisuus ja kumppanin löytäminen rinnastetaan toisiinsa. Kumppanilta saatu tuki toimii myös puskurina elämän vastoinkäymisissä. Kontula näkee parisuhteen merkityksen onneen niin suurena, että hänen mielestään onnea ja hyvinvointia on vaikea saavuttaa ilman parisuhdetta. (Kontula 2016) Toisaalta Mäkisen (2008) tutkimuksessa tulee esille, että yksineläjät kärsivät onnellisuuden ja perheen rinnastamisesta toisiinsa. Tässä asetelmassa perheetön nähdään automaattisesti onnettomana ja hänen elämänsä sisällöttömänä, mikä vaikeuttaa yksinelävän hyvinvoinnin rakentamista. (emt). Terveyden kannalta ystävillä saattaa olla jopa tärkeämpi merkitys kuin perheenjäsenillä, ja niiden merkitys kasvaa iän myötä. Ihminen, jolla on hyvät ystävyysuhteet, on onnellisempi, terveempi sekä kokee vähemmän yksinäisyyttä ja vahvempaa kuulumisen tunnetta. (Chopik

2017)

Toisaalta näyttäisi myös siltä, että onnellisuus osaltaan ruokkii yhteisöllisyyttä. Onnellisuuden vaikutusta menestykseen tutkittaessa on huomattu, että positiiviset tunteet saavat ihmisen avoimemmiksi muita kohtaan. Onnellinen ihminen on valmiimpi kohtaamaan uusia tilanteita, olemaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa, tavoittelemaan uusia päämääriä sekä laajentamaan osaamistaan ja sosiaalista verkostoaan. (Walsh ym. 2018) Borgin (2016) mukaan yksinasuvista ne, joilla on hyviä ihmissuhteita, ovat myös aktiivisemmin osallistumassa yhteisölliseen toimintaan sekä järjestö- ja vapaaehtoistoimintaan. Sosiaaliset suhteet siis tuottavat onnellisuutta samalla kuin onnellisuus vastavuoroisesti lisää yhteisöllisyyttä rakentavaa käyttäytymistä. Positiivisten tunteiden tuottamat käyttäytymismallit myös toimivat puskurina vastoinkäymisissä ja auttavat sopeutumaan paremmin uusiin tilanteisiin (Walsh ym. 2018).

EVA:n vuonna 2016 tehdystä arvo- ja asennetutkimuksessa selviää, että suomalaiset ovat verrattain onnellisia. 80 % suomalaisista arvioi elämänsä vähintään melko onnelliseksi. Hyvin onnellisia sekä onnettomia on jokseenkin yhtä suuri määrä suomalaisista (15 % / 17 %). Onnellisten osuus on sama kuin edellisessä vuoden 2004 EVA:n onnellisuustutkimuksessa. Suomessa onnellisuus on jakautunut melko tasaisesti väestön kesken. Onnellisuus ja taloudellinen tilanne ovat kuitenkin kytköksissä toisiinsa, ja työttömyyden ja taloudellisten vaikeuksien lisääntyttyä onnettomia on enemmän kuin reilu kymmenen vuotta sitten. Asteikolla nollassa (täysin onneton) kymmeneen (hyvin onnellinen) suomalaisten onnellisuus on keskiarvoltaan 8,4. Tulos perustuu vuoden 2014 European Social Survey-tutkimukseen (ESS). Se on kansainvälisessä vertailussa paljon, ja Euroopan maista vain Tanskassa, Ruotsissa ja Sloveniassa ollaan onnellisempia. Suomessa onnellisuus ei kuitenkaan ole lisääntynyt toisin kuin naapurimaissa Ruotsissa ja Virossa: niissä onnellisuus on lisääntynyt kymmenessä vuodessa (vertailukohtana ESS 2004) talouskasvun myötä, Suomessa sen sijaan keskiarvo on laskenut. (Haavisto 2016.)

Onnellisuuden jakautuminen paljastaa, että pelkästään raha ei tee ihmisistä onnellisia, mutta sen puute tekee onnettomaksi. Hyvätuloisten ryhmissä kuten ylempien johtohenkilöiden tai johtajien parissa ollaan onnellisimpia. Samoin akateeminen koulutus on yhteydessä suurempaan onnellisuuteen. Onnellisuuserot jäävät kuitenkin pieniksi eri väestöryhmien

välillä. Toisaalta onnettomista suurin osa on työttömiä ja ilman ammatillista koulutusta olevia. Näissä ryhmissä lähes puolet kokee itsensä melko onnettomaksi tai hyvin onnettomaksi. Vielä vuonna 2004 työttömissä oli vähemmän onnettomaksi itsensä kokevia, ja onnettomien kasvu saattaa liittyä pitkäaikaistyöttömyyden kasvuun ja toimeentulovaikeuksiin. Onnettomia löytyy myös maanviljelijöistä ja nuorista. Tutkimusten välisenä kymmenen vuoden aikana maataloustyöntekijöiden ja alle 25-vuotiaiden onnellisuus on laskenut, vaikka vuonna 2004 näiden ryhmien onnellisuus oli valtaväestön keskimääräisellä tasolla. (emt.) Taloudellisella tilanteella on pienempi merkitys onnellisuuden kokemiseen silloin kuin taloudellisia huolia on vähemmän. Rahahuolien vähetessä saavat sosiaaliset suhteet merkittävämmän aseman onnellisuuteen vaikuttavana tekijänä. Rahan puute vastaavasti saa huomion kiinnittymään taloudellisiin huoliin. (Saari 2011)

Koettuun hyvinvointiin vaikuttaa enemmän suhteellinen köyhyys, sillä korkeampi elintaso suhteessa muuhun väestöön näyttäisi edelleen kytkeytyvän korkeampaan koettuun hyvinvointiin. Samoin alempi elintaso ja alempi koettu hyvinvointi kulkevat käsi kädessä. (Saari 2011) Ojalan ja Kontulan tutkimuksessa tulee esille, että vähävaraisuus heijastuu myös sosiaalisiin suhteisiin. Taloudellisesti tiukilla elävän yksinasuvan varat eivät riitä sellaisiin toimiin, jotka ylläpitäisivät suhteita tai loisivat uusia ystävyyssuhteita. Yhteydenpito vaatii hyvin usein jonkinlaisia varallisia resursseja, ja esimerkiksi harrastuksiin ei ole varaa, vaikka sen puitteissa voisi tutustua uusiin ihmisiin. Vähävaraiset yksineläjät kokevat myös, että heidän elämäntilanteensa karsii jo olemassa olevia sosiaalisia suhteita, sillä vain samanlaisessa taloudellisessa tilanteessa olevien kanssa tulee pidettyä yhteyttä. (Ojala & Kontula 2002) Siltaniemi ym. (2008) tuovat esille, että työelämätilanne ja kotitalousrakenne vaikuttavat vahvasti siihen, miten toimivaksi omat sosiaaliset suhteet koetaan. Työssä käyvät aikuiset ovat tyytyväisimpiä sosiaalisiin suhteisiinsa. Siltaniemen ja muiden tutkimuksessa yksinasuminen näyttäisi olevan vahvasti yhteydessä heikosti toimiviin sosiaalisiin suhteisiin. Työttömät, yksinasuvat eläkeläiset, työttömät lapsiperheet sekä kotona olevat yksinhuoltajat arvioivat sosiaalisten suhteiden toimivuuden keskimääräistä huonommaksi. (emt)

Sosiaalisen tuen laadulla on myös vaikutusta terveyteen. Sosiaalisuus (*socialibility*), eli Cohenin määritelmän mukaan (2004) avoimuus sosiaalisille suhteille ja kyky tulla toimeen

muiden kanssa, suojaa ihmistä sairauksilta. Sosiaalisuudella näyttäisi olevan siis samankaltainen vaikutus terveyteen kuin sosiaalisella pääomalla. Sosiaalisuuden lisäksi kuitenkin Cohenin mukaan (2004) negatiiviset ihmissuhteet vähentävät terveyttä niilläkin ihmisillä, joilla on hyvät sosiaaliset taidot. Negatiivisten tekijöiden vaikutus tulee ottaa Pääkkösen (2013) mukaan myös subjektiivista hyvinvointia mitatessa. Pääkkönen viittaa mittaustapoihin, joissa tyytyväisyyden ja onnellisuuden lisäksi mitataan myös negatiivisten tunteiden määrää. Ajankäyttötutkimuksissa käytettäväksi suositeltu U-indeksi (viittaa englanninkielisiin sanoihin *unpleasant* eli epämiellyttävä sekä *undesirable* eli ei-toivottu) mittaa negatiiviseksi koettua aikaa.

Pääkkönen (2013) arvioi, että negatiivisten tunteiden huomioiminen tarkastelee hyvinvointia enemmän kokemusperäisenä. Sen sijaan subjektiivinen arvio on aina kognitiivinen, ja se on altis myös sosiaalisen suotavuuden vaikutukselle. Vastauksiin saattaa siis vaikuttaa se, millaisia vastauksia vastaajat kokevat heiltä odotettavan. Tunteiden mittaamisella voidaan tarkastella tarkemmin hyvinvointia. Esimerkiksi ajankäyttötutkimuksen perusteella suomalaiset nostivat kyläilyn tai vieraiden käynnin kotona miellyttävimmäksi toiminnoksi. Negatiivisia tunteita mittaamalla saadaan myös tietoa stressitekijöiden vaikutuksista hyvinvointiin. Tässä Pääkkönen viittaa tutkimustulokseen, jonka mukaan työttömyys lisää koettua kipua ja surua, vaikka työttömillä on työssäkäyviä enemmän aikaa myös mukaville aktiviteeteille. (emt) Stressitekijöiden hyvinvointia laskevalla vaikutuksella saattaakin olla merkitystä yksinasuvien elämänlaadulle.

4.3. Yksinäisyys

Ilman riittävää sosiaalista verkostoa yksilöllä on vaarana syrjäytyminen. Syrjäytynyt ihminen on tipahtanut työmarkkinoiden, sosiaalisten verkostojen ja yleensäkin ”normaalin” elämän ulkopuolelle. Työttömyys on yksi varsin keskeinen syrjäytymisen kriteeri, mutta sen lisäksi myös perheettömyyttä tai yksin olemista on pidetty yhtenä kriteerinä tai osasyynä. Silti esimerkiksi Ulrich Beckin (ks. Beck 1996) mukaan yksinolemista tai ”sinkkuutta” pidetään samaan aikaan aikamme tunnuspiirteenä. Syrjäytynyttä peilataan normaaliin elämään, vaikka normaali on projekti, joka yhä vähemmän muistuttaa todellista epävakaa riskiyhteiskuntaa. Puhuttaessa syrjäytyneistä oletetaan samalla jokin yhtenäisyys, josta voi tulla ulossuljetuksi. Syrjäytymisessä ei siis olekaan vain kyse marginaalissa olevista, vaan

samalla luodaan myös yhtenäisyyden representaatiota. Toisaalta haikaillaan yhtenäistä yhteiskuntaa, johon kaikki saataisiin integroitua, toisaalta taas syrjäytyneet ovat yhteisyyden turvallinen vihollinen, joka vahvistaa integraatiota. Tässä tulee esille yhteisön paradoksi: yhteisöstä haetaan ratkaisua jälkimodernin maailman hajanaisuudelle, vaikka yhteisöt perustuvat aina jaotteluun meistä ja muista, ja joidenkin pitää olla myös muita. (Helne 2004.) Yhteiskuntapolitiikassa syrjäytymisen vastakohtana nähdään osallisuus. Kun syrjäytymiskeskustelussa oletetaan yhtenäinen yhteiskunta, jonka ulkopuolelle syrjäytyneet tipahtavat (Helne 2004), on osallisuus päinvastoin yhtenäisyyden keskiössä olemista.

Yksinäisyyttä on sekä positiivista että negatiivista. Positiivista yksinäisyys voi olla silloin, kun se on omaehtoista. Esimerkiksi taiteilija saattaa vetäytyä oma-aloitteisesti muiden ihmisten parista. Monelle yksinäisyys ei kuitenkaan ole vapaaehtoista, ja silloin yksinäisyys nähdään ongelmallisena. (Saari 2009.) Yksinäisyyden varjopuolia tarkastellessa usein vedotaan siihen, että ihminen on kehittynyt evoluution myötä sosiaaliseksi, sillä olemassaolo on riippunut pitkälti luonnossa selviytymisessä ryhmänä. Psykologisesta näkökulmasta tarkasteltuna kuuluminen on ihmisen perustarve. Samoin aikaisemmin esitelty kuulumisen teoria pitää sisällään ajatuksen siitä, että ihmisellä on tarve kuulua johonkin ryhmään ja tulla hyväksytyksi ja pitää yllä sosiaalisia suhteita, ja näiden tarpeiden toteutumatta jääminen aiheuttaa psykologista ja fyysistä pahoinvointia. Yksinäisyys on vahingollista erityisesti lapsen kehitykselle, mutta siitä voi olla haittaa ihmiselle minkä ikäisenä tahansa. Yksinäisyys on kaikenikäisillä suurin riskitekijä psykologiselle pahoinvoinnille. Epäonnistuminen sosiaalisten suhteiden ylläpidossa ja ryhmään kuulumisessa nähdään psykologiassa myös poikkeavana ja ongelmallisena käytöksenä ja siten kriteerinä ammattilaisten interventioon. (Coplan & Bowker 2013.) Yksinäisyyden hyvinä puolina pidetään ryhmäpaineen hellittämistä, hiljentymistä ja luovuutta. Usein ajatellaan yksinäisyyden olevan positiivista silloin kun se on omaehtoista, mutta taiteilijoiden elämäkertoja tarkastelemalla myös negatiiviset yksinäisyyskokemukset ja torjutuksi tuleminen saattavat synnyttää luovuutta (Middelton 1935; Storr 1988, emt. s.6).

Ojala näkee, että yksinäisyyttä siedetään huonosti nykyään. Yksinäisyyden välttely on Ojalan mukaan tyypillistä ajallemme. Yksinäisyydestä on tullut niin pelottavaa, että sen välttämiseksi haetaan lähes jatkuvaa kontaktia toiseen ihmiseen. Yksinäisyyden pelko kumpuaa vaikeudesta kohdata itseään ja omia ongelmiaan, ja Ojala arveleekin, että huonon

yksinäisyyden sietokyvyn taustalla on häilyvä identiteetti. Yksinäisyyden sietäminen ja itsensä kohtaaminen vaativat hyvää identiteettiä, ja siten ihminen, joka on tasapainoinen ja identiteetiltään vahva, pystyy olemaan yksin. Kontaktia toisiin ihmisiin saatetaan hakea sen takia, että niitä tarvitaan oman häilyvän identiteetin tukemiseen. (Ojala 2000, ks. Ojala & Kontula 2002, 33) Yksinäisyyden kokeminen on myös yksilöllistä, ja on sidoksissa kuulumisen tarpeeseen ja tyytyväisyyteen omiin ihmissuhteisiin. Toiset tarvitsevat voimakkaampaa kuulumisen tunnetta kuin muut. Ne, kellä on suurempi tarve kuulua johonkin, kokevat myös enemmän yksinäisyyttä. Yksinäisyys ei siis ole sidoksissa vain sosiaalisen verkoston kokoon, vaan myös siihen, miten hyvin se vastaa yksilön kuulumisen tarvetta. Se, että kuulumisen tarve ei tule täytettyä, on suurempi yksinäisyyttä lisäävä tekijä kuin yksinasuminen. (Mellor ym. 2008)

Identiteetin työstäminen yksineläjänä on kenties haastavampaa kuin muilla. Sosiaalisista normeista poikkeaminen vaatii työstämistä, ja elämän merkityksellisyyttä tulee ehkäpä mietittyä muita enemmän. Yksineläjät kuitenkin saavat huonosti tukea tähän, jolloin itsetunto jää huonoksi. Huono itsetunto liittyy usein myös sellaisiin sosiaalisen vuorovaikutuksen tapoihin, jotka heikentävät itsetuntoa. Vaikeudet sosiaalisissa tilanteissa ovat yhteyksissä heikkoon sosiaaliseen tukeen. Ongelmana saattaa olla sosiaalista kyvyttömyyttä, sosiaaliset tilanteet saattavat näyttäytyä ahdistavilta ja odotukset niistä jo etukäteen kielteisiä. Myös huonot ongelmanratkaisukyvyt heijastuvat tähän. Riittämätön sosiaalinen tuki tekee myös haavoittuvaisemmaksi, jolloin vastoinkäymiset koetaan suurempina. Yksinäisyyttä kokevat yksinasuvat voivat olla yksinäisiä sen takia, että heillä on vähän sosiaalisia suhteita. Yksinäisyyttä voi kuitenkin kokea siinäkin tapauksessa, että ihmissuhteita on paljon, mutta niiden laatu ei ole tyydyttävä. Yksinasuva ei tällaisessa tilanteessa koe saavansa kannustusta tai vahvistusta identiteetilleen tai sosiaaliset suhteet eivät tunnu vastavuoroiselta. (Ojala & Kontula 2002). Mäkinen taas näkee, että ongelmana ei niinkään ole yksineläjien itse kokema sisäinen erilaisuus, vaan ympäristön suhtautuminen. Muut ihmiset kohtelevat heitä erilaisina kuin perheellisiä ihmisiä, mikä näkyy heidän kohtaamisissa ennakkoluuloissa. (Mäkinen 2008)

Yksinäisyyttä voidaan tarkastella sosiaalisen pääoman käsitteen kautta. Sosiaalinen pääoma voidaan käsittää verkostoiksi tai ihmissuhteiksi, joita voidaan hyödyntää (yhteisten) päämäärien toteuttamiseksi (Healy ym. 2007). Yksinäisyys on sosiaalisen pääoman

negatiivinen puoli: Se on seurausta sosiaalisen pääoman vähäisyydestä. Tässä yhteydessä sosiaalinen pääoma nähdään suppeana, ytimeltään luottamuksena kanssaihmiisiin. (Saari 2009) Luottamus siihen, että apua saa läheisiltä tarvittaessa on itse asiassa tärkeämpää kuin itse auttamistilanteet (Ojala & Kontula 2002). Luottamuksen lisäksi yksinäisyyteen vaikuttaa myös koettu hyvinvointi. Yksinäisyys onkin yksilön hyvinvointivajetta. (Saari 2009). Yksinäisyys on etenkin modernin yhteiskunnan ongelma, sillä yhteisöllisyyden heikentyessä on helpompi jäädä yksinäiseksi. Siten yksilöä suuremmat rakenteelliset muutokset vaikuttavat yksinäisyyden yleistymiseen. Kuten Saari toteaa, ”[Y]ksinäisyyden kannalta tärkeitä muutoksia ovat sukulaisuuteen sekä elämäntapaan ja vuorokierroon perustuvien normien ja traditioiden heikentyminen ja sosiaalisten suhteiden vapaavalintaisuuden lisääntyminen” (emt. 21)

Yksinasumisen ajatellaan usein lisäävän yksinäisyyttä, mutta Bella DePaulo (2013) tuo esille, että ihmiset, jotka eivät ole parisuhteessa ovat itse asiassa tiiviimmin yhteydessä ystäviin, naapureihin, sisaruksiin ja vanhempiin kuin parisuhteessa elävät. Iän myötä lisääntyneen yksinäisyyden syykään ei ole sidoksissa siihen elääkö yksin vai elämäkumppanin kanssa, vaan yksinäisyys kumpuaa kokemuksesta, ettei ystäviltä saa riittävästi tukea (Dykstra 1995, emt, 311). Ikääntyvien ihmisten yksinäisyyttä selvittävä pitkittäistutkimus toi esille, että eniten yksinäisyyttä kokivat leskeksi jääneet. Merkittävää oli kuitenkin se, että parisuhteessa olevat kokivat enemmän yksinäisyyttä kuin sinkut. (Dykstra ym. 2005, emt. 311.) Finsex 2015-kyselyn tulokset antavat päinvastaisen kuvan, jonka mukaan yksineläjät kokivat eniten yksinäisyyttä. Parisuhde vähentää yksinäisyyttä, vaikka kumppanit asuisivatkin erillään, ja avo/avioliitossa olevat taas ovat vähiten yksinäisiä. (Kontula 2016).

Yksinäisyys heijastuu myös terveyteen ja vähentää tyytyväisyyttä elämään sekä subjektiivista hyvinvoinnin kokemista (Mellor ym. 2008). Yksinäisyyteen liittyy vahvasti epävarmuus omista kyvyistä ja tulevaisuudesta. Omat vaikutusmahdollisuudet hyvinvointiin ja elämäntapaan koetaan puutteellisina ja hyvinvointi kokonaisuudessaan huonoksi. Myös psyykinen ja fyysinen terveys ovat sidoksissa yksinäisyyden kokemiseen samoin kuin huono-osaisuuden, ulkopuolisuuden ja syrjäytymisen kokeminen. (Siltaniemi ym. 2008) Ihmissuhteilla on terveyttä tukeva vaikutus. Umberson ym. tuovat esille, että masennukselta suojaavat integroituminen harrastus- ja järjestötoimintaan sekä niiden ihmisten määrä, joilta

voi tarvittaessa pyytää apua. Ystävien ja sukulaisten tuki taas vähentää alkoholin kulutusta. Nämä vaikutukset näkyvät sekä miehillä että naisilla. Umbersonin ym. mukaan kuitenkin naiset hyötyvät enemmän sosiaalisesta tuesta, sillä vaikka positiiviset vaikutukset näkyvät sekä miehillä että naisilla, saavat naiset miehiä enemmän tukea suhteistaan. Koska naisten keskuudessa esiintyy enemmän masennusta kuin miesten, korostuu sosiaalisen tuen merkitys naisilla. (Umberson ym. 1996).

Sosiaalinen eristyneisyys kasvattaa masennukseen sairastumisen riskiä, jolloin ihmissuhteiden ylläpitoon ei ole voimia ja yksinäisyys saattaa syventyä. Ojalan ja Kontulan (2002) tutkimuksessa yksineläjät kokivat tarvitsevansa henkistä tukea enemmän kuin käytännön apua. Yksineläjillä on tarve tulla kuulluksi ja hyväksytyksi nimenomaan yksineläjänä. Tutkimuksessa suurin osa yksineläjistä koki, että omista ongelmista ja huolista puhuminen on vaikeaa ilman että yksineläminen itsessään tulkitaan ongelmaksi. Yksineläjistä ne, jotka saivat sosiaalista tukea riittävästi, kokivat olevansa arvokkaita ja näkivät elämän tarkoituksellisena. Suurin osa yksineläjistä kuitenkin koki, ettei saanut tarvitsemaansa tukea. Tutkimuksessa korostui myös yksineläjien yksinäisyys. Yksinäisyyttä koettiin sekä ajoittaisena että hyvinkin paljon elämää määrittävänä. (emt)

Yksinäisyyden kokeminen on myös tietyllä tavalla häpeällistä. Yksinäinen häpeää sitä, että tarvitsee muita ollakseen hyväksyty. On myös vaikea myöntää, ettei oma elämä olekaan sellainen kuin ympäristö sen odottaa olevan. Pitkään jatkuneena yksinäisyys saattaa aiheuttaa arkuutta ottaa kontaktia toisiin ihmisiin, jolloin syntyy itseään ruokkiva negatiivinen kehä. Liian suppea sosiaalinen verkosto ei riitä täyttämään yksinasuvan tarvetta vuorovaikutukselle toisten kanssa. Ojalan ja Kontulan (2002) tutkimuksessa monella yksineläjällä oli pieni sosiaalinen verkosto, ystäviä oli vähän tai he olivat kaukana. Omien vanhempien luona yksinäinen voi tuntea olevansa tarvittu, mutta vanhempien kuollessa yksinäisyys saattaa korostua entisestään. Yksinäisyys voi myös johtua siitä, etteivät yksinasuvat kohtaa toisiaan ja muita ikäisiään. Maaseudulla välimatkat ja maatalouden kuihtuminen vähentävät sosiaalisia kontakteja, mutta kaupunkiympäristössäkin yksinasuvat kokevat, että luontevia paikkoja tavata muita ikäisiään ei ole tarjolla. (emt) Yksinasuvat, joilla on toistuvasti yksinäisyyden kokemuksia, ovat usein myös sosiaalisesti eristäytyneitä ja passivoituneita. Eristäytyminen yhdessä taloudellisten ongelmien kanssa aiheuttavan vaikean kierteen, sillä passivoituminen syventää taloudellisia ongelmia. (Kontula 2018).

Ajankäyttötutkimusten mukaan suomalaisten yksin käytetty aika on lisääntynyt. Pääkaupunkiseudulla käytetään eniten aikaa yksin, mikä on noin seitsemän tuntia valveillaoloajasta. Valtakunnallisesti kymmenen vuoden aikana yksin käytetty aika on lisääntynyt noin tunnilla. Miehet käyttävät enemmän aikaa yksin kuin naiset. Naiset käyttävät miehiä enemmän aikaa perheenjäsenten kanssa. Kodin ulkopuolisten ihmisten kanssa käytetty aika on naisilla pysynyt ennallaan, mutta miehillä ystävien, tuttavien ja muiden sukulaisten kanssa vietetty aika on vähentynyt aiemmasta. Perheen kanssa käytettyä aikaa ei ole siis korvannut kodin ulkopuolisten ihmisten kanssa käytetty aika, vaan sen sijaan tietokoneella käytetyn ajan määrä on kasvanut reilusti kaikissa ikäryhmissä sukupuoleen katsomatta. Muutokset eivät suoraan lisää yksinäisyyden kokemista, ja tietokoneella käytetty aikakin luo uusia sosiaalisen muotoja internetin kautta. Internet ei voi kuitenkaan korvata kasvokkain käytettyä aikaa, eikä kaikki väestöryhmät, kuten lapset ja vanhuksat, pääse käyttämään sitä tasaisesti. Se ei myöskään korvaa työpaikalla rakentuvia suhteita. Kun yksin asutaan yhä kauemmin niin nuorena opiskellessa kuin vanhetessakin, voi sosiaalisen tuen määrä vähetä. (Hanifi 2016).

Itsenäisillä, hyvin pärjäävilläkin yksinasuvilla saattaa olla hyvin vähäinen tai olematon sosiaalinen tuki. Tämä luo ajoittain yksinäisyyden kokemista hyvästä elämänhallinnasta huolimatta. Ojala ja Kontula (2002) puhuvat ilmiöstä yhteisöllisenä yksinäisyytenä. Yhteisyyden tunnetta muiden ihmisten kanssa ei ole riittävästi, vaikka yksinasuva ei olekaan varsinaisesti yhteisön ulkopuolella. Valtaosa tutkimuksen yksinasuvista koki olevansa kulttuurisesti ulkopuolisia omassa yhteisössään. (emt) Ulkopuolisuuteen synnyttää myös tunne siitä, että muut eivät arvosta yksinasuvaa ihmisenä tai he eivät koe olevansa tarvittuja. Osa yksinasuvista kokee suoranaista syrjintää ja epätasa-arvoista kohtelua muun muassa työyhteisössä. Joillakin yksinasuvilla on huolena myös sosiaalisen tukiverkoston puuttuminen. (Kontula 2018). Mellor ym. (2008) kirjoittavat, että yksinasuminen on yksi vahva indikaattori yksinäisyyden kokemiselle, vaikkakaan se ei ole merkittävin yksinäisyyden aiheuttaja. Mellor ym. jatkavat, että yksinasuvilla ja muiden kanssa asuvilla ei näyttäisi olevan eroa yksinäisyyden tai elämään tyytyväisyyden kannalta. Sen sijaan yksinasuvat ovat tyytymättömämpiä ihmissuhteisiinsa, mutta toisaalta kokevat myös vähemmän tarvetta kuulua johonkin. (emt)

4.4. Kuulumisen tapoja

Peter Blockin mukaan eristäytyminen ja yhteiskunnan pirstaloituminen ovat suuri ongelma kuulumisen tunteen puuttumiselle. Blockin mukaan elämme eristäytymisen aikaa, ja ongelmana on niin yksinäisyys kuin yhteisöllisen toiminnan kuihtuminen. (Block 2001.) Riitta Hanifi taas suhtautuu varauksella modernisaation ja sosiaalisen eristäytyneisyyden rinnastamiseen, mutta arvelee kuitenkin, että yksinolon lisääntyminen eriarvoistaa väestöryhmiä. Oman tilan ja yksin vietetyn ajan lisääntyminen saattavat altistaa osan väestöstä sosiaalisen tuen puutteelle ja yksinäisyyden lisääntymiselle, ja esimerkiksi sosiaalisten suhteiden jatkaminen Internetin välityksellä ei ole mahdollista kaikille. (Hanifi 2016). Traditionaalisen yhteisöllisyyden heikkeneminen on nostanut huolen yhteisöllisyyden ja sosiaalisuuden vähenemisestä. Mikko Saastamoisen (2011) mukaan tähän huoleen on kuitenkin syytä suhtautua varauksella, sillä ainakin osittain kyse on sosiaalisten muotojen mukautumisesta yhteiskunnan muutoksiin. Toisaalta muutos on ollut sen verran suurta, että Saastamoisen mielestä on epävarmaa, onko yhteisön käsite enää toimiva, vai olisiko syytä pikemminkin puhua uusista sosiaalisuuden muodoista. (emt).

Siitä, onko ihminen onnellisempi yhteisöllisessä vai yksilöllistymistä korostavassa yhteiskunnassa, on monta näkemystä. Onnellisuutta tutkineen Ruut Veenhovenin mukaan yhteisöllinen yhteiskunta ei automaattisesti tuota onnellisempia ihmisiä kuin individualismia korostavat yhteiskunnat. Veenhoven huomauttaa kuitenkin, että on syytä olla varovainen syy- ja seuraussuhteiden etsimisessä: saattaa olla mahdollista, että individualismi lisää onnellisuutta, mutta onnellisuus saattaa myös tuottaa yksilöllisyyttä mahdollistavia ominaisuuksia kuten luovuutta ja suvaitsevaisuutta. Traditionaalisen yhteiskunnan paineet yhtenäisyydelle tuottavat Veenhovenin mukaan enemmän kitkaa niiden yksilöiden kohdalla, jotka eivät sopeudu ahtaisiin rooleihin. Sen sijaan individualistisessa yhteiskunnassa on sekä enemmän valinnanvapautta että mahdollisuuksia muokata yhteiskunnassa vallitsevia käsityksiä. Veenhoven huomauttaa myös, että usein mitataan yhteiskunnan laatua sen sijaan että mitattaisiin elämänlaatua yhteiskunnassa. Tästä syntyy päätelmä, että yhteiskunnan laatu huononee yhteisöllisyyden vähentyessä, minkä oletetaan johtavan myös elämänlaadun huononemiseen. (Veenhoven 1998.)

Mikko Saastamoisen (2011) mukaan keskustelut yhteisöstä ja yksilöllistymisestä ovat kolikon kaksi puolta. Yhteisöllisyyden kaipaus on aina reaktiota yksilöllistymisen ilmiöön.

Heikki Lehtosen (1990) mukaan sosiologian alkuaikojen huoli yhteisöllisyyden katoamisesta individualismin lisääntyessä näkyy yhteisöllisyyden romantisoimisena. Traditionaalinen käsitys yhteenkuuluvuudesta on oman aikansa lapsi siten, että ajateltiin ihmisen kuuluvan yhteen ympärillä olevaan yhteisöön, jossa suhteet olivat välittömiä, paikallisia ja rakentuivat yhteenkuuluvuuden tunteen varaan. Aro (2011) kirjoittaa, että modernisaatio muutti markkinatalouden laajentumisen myötä yhteiskunnallisia suhteita monimutkaisemmiksi. Kyse ei ole siitä, että yhteisölliset suhteet häviävät ja korvautuvat täysin toisenlaisilla yhteiskunnallisilla suhteilla, vaikka ne heikkenevätkin saadessaan haastajiksi uudenlaisia sosiaalisia siteitä. (Aro 2011) Traditionaalista yhteisöä on modernissa yhteiskunnassa korvannut myös hyvinvointivaltio. Traditionaalinen yhteisö vastasi yksilön työnteosta, kasvatuksesta ja sosiaalisturvasta; asioista joissa modernissa yhteiskunnassa huolehditaan yhteiskunnallisilla sopimussuhteilla. Jos yhteisöä tarkastellaan sen jäsenilleen tarjoaman turvan lähteenä, on Heikki Lehtosta (ks. Aro 2011, 49) siteeraten hyvinvointivaltio päässyt modernissa yhteiskunnassa lähimmäksi yhteisöidealia. (Aro 2011.)

Saastamoinen huomauttaa, että niin kauan kuin elämme nykyisessä yhteiskuntajärjestelmässä, on mahdotonta palata perinteiseen välittömään yhteisöllisyyteen. Järjestelmä ruokkii liikkuvuutta ja epävarmuutta sekä jatkuvaa tarvetta tehostaa, päivittää ja mukauttaa, ja yksilöllistymisen trendi on yhä intensiivisempi. Ihmisyys on sosiaalinen prosessi, joka syntyy yhteisten kokemusten myötä. Saastamoinen jatkaa, että huolimatta yhteisöllisyyden saamista muodoista ihmiset ovat aina tähän asti löytäneet toisensa, eikä ole syytä huolehtia siitä, etteikö näin olisi jatkossakin. (Saastamoinen 2011.)

Nykyään suhteet voivat olla myös sopimuksiin perustuvia ja instrumentaalisia, ja muodostavat Aron sanoin toisistaan eriytyneitä sosiaalisia järjestelmiä. (Kangaspunta ym. 2011.) Ihminen voi kuulua moneen yhteisöön, jotka eivät ole paikkaan sidottuja, eikä vuorovaikutuskaan teknologian myötä vaadi kasvokkaista kontaktia. (Kangaspunta ym. 2011.) Lehtosen (1990) mukaan yhteisyys voidaan jakaa toiminnalliseen yhteisöön ja symboliseen yhteisyyteen. Yhteisyys pohjautuu siihen lähtökohtaan, että yhteisön jäsenillä on oltava jotakin yhteistä keskenään. Ilman konkreettista vuorovaikutusta ja toimintaa ei synny yhteisöjä, vaan kyse on pelkästä yhteisyysmuodosta. Toiminnallisessa yhteisössä yksilöistä tavalla tai toisella muodostuva ryhmä toimii vuorovaikutusyksikkönä, joihin

ryhmän ulkopuoliset yksilöt tai muut ryhmät voivat olla vuorovaikutuksessa. Yhteisyys muodostuu konkreettisisessa toiminnassa. Symbolinen yhteisyys sen sijaan ei vaadi toimintaa, vaan on enemmänkin tietoisuutta tavoitteesta tai ideasta. Se esiintyy jaettuina uskomuksina, tunteina ja subjektiivisina kokemuksina, ja se voi olla joko kulttuurista tai ideologista yhteisyyttä. Symbolista yhteisyyttä voi olla myös ilman konkreettista vuorovaikutusta eli yhteisöä, ja sen merkitys saattaa Lehtosen mukaan olla jopa suurempaa kuin yhteisöllisyys (emt.) Pessi ja Seppänen (2011) tuovat esille, että vaikka yhteisöön kuulumisen on yhä hauraampaa, on mahdollisuus kuulua johonkin itseään suurempaan edelleen tärkeää. Joidenkin mielestä se on jopa yhteisön tärkein ominaisuus. Yhteisöllisyyden perustava ominaisuus on rajanveto meihin ja muihin. Pessi ja Seppänen viittaavat Laitisen ja Pessin (2011) tutkimustulokseen, jonka mukaan ihmisen ollessa solidaarinen yhdelle ryhmälle hän ei useinkaan ole solidaarinen muita ryhmiä kohtaan, tai ainakaan ei piittaa niistä (ks. Pessi & Seppänen 2011, 297). Eronteon takia yhteisöllisyys ei välttämättä johda laajempaan yhteisöllisyyteen yhteiskunnan tasolla.

Aro ym. (2011) jäsentävät kuulumista yhteisöihin sijoittamalla eri tyyppisiä yhteisöjä yhteisyyden jatkumolle. Vähäisin yhdistävä tekijä on samankaltaisuus ja yhteenkuuluvuuden tunne. Tämä ei vielä pelkästään riitä yhteisyyteen, vaikka ne ovatkin sen syntymisen edellytyksiä. Ensimmäinen ja löyhin yhteisyyden muoto on kuvitteellinen yhteisyys. Yhteisyyden jatkumolla tämän jälkeen tulevat erilaiset yhteisyydenmuodot: sosiaaliverkko; maantieteellinen yhteisö tai verkko; intressiyhteisö; primaariyhteisö tai verkosto; virtuaalinen yhteisö tai verkosto, ja viimeisenä on toiminnallinen yhteisö tai verkosto. Yhteisyyden muodot kehittyvät abstraktista kohti konkreettisempaa yhteisyyttä, mutta tämä ei pelkästään tarkoita sitä, että abstrakti yhteisyydenmuoto olisi vähemmän sitovaa kuin konkreettinen. Ihminen voi kuulua moneen erilaiseen ryhmään eriaikaisesti. Jäsenyys voi perustua pelkkään kiinnostukseen ilman että se edellyttää minkäänlaista sitoutumista tai osallistumista. Toisaalta taas kuulumisen voi olla hyvin vahvaa ja vaikuttaa oleellisesti yksilön identifioitumiseen. (emt)

4.5. Kuulua voi erilaisiin yhteisöihin

Modernisaatioteoriat korostavat ihmisen olevan yhä vähemmän sidoksissa aikaan ja paikkaan teknologian ja globalisaation myötä. Eyal Chowersin mukaan on kuitenkin syytä

suhtautua kriittisesti siihen, että paikalla olisi vain vähäinen merkitys modernin, liikkuvan ihmisen kokemuksissa. Chowers tarkastelee kriittisesti Agnes Hellerin teoretisointia siitä, että moderni ihminen ei halua olla sidottu yhteen paikkaan, vaan kokee sen pikemminkin taakkana: modernin ihmisen koti on kaikkialla, ja yhteenkuuluvuutta koetaan pikemminkin samassa ajassa elävien ihmisten kanssa, jotka jakavat saman globaalın kulttuurin ja asuvat samassa globaalissa kylässä. Paikkaan kuulumisen lisäksi kodin muut tehtävät kuten perustarpeiden tyydyttäminen, yksityisyyden turvaaminen ja rutiinien luominen kaaoksen selättämiseksi edellyttävät fyysisen, konkreettisen paikan olemassaoloa. Toisaalta perustarpeita voidaan nykyään täyttää muuallakin kuin perinteisesti kodissa, joten siinä mielessä paikan merkitys on vähentynyt. (Chowers 2002.)

Paikkakunnan tärkeydestä identiteetin osana puhuvat myös Lee Cuba ja David M. Hummon (1993), jotka tutkivat elämänkaaren (*life course*) ja paikkakuntaidentiteetin muodostumisen yhteyttä Massachusettsiin muuttaneiden keskuudessa. Myös heidän mielestään tulisi suhtautua kriittisesti teorioihin, joiden mukaan paikalla ei ole merkitystä modernissa maailmassa. Paikalla on yhä merkitystä osana identiteettiä, ja itselle esitetään sellaisia kysymyksiä kuten ”Kuka minä olen?” ja ”Minne kuulun?”. Jälkimmäiseen kysymykseen haetaan vastausta niin naapurustosta, yhteisöistä kuin paikkakunnastakin. Vaikka paikallisuuden merkitys onkin vähentynyt, se voi silti olla tärkeä tekijä symbolisen yhteyden luomisessa. Alueellisuus on yhteisön ulkoinen tunnusmerkki, mutta itsessään se ei riitä luomaan yhteisöä, jonka muodostuminen edellyttää vuorovaikutusta. Sosiaalisuus asuinyhteisössä saattaa olla hyvinkin pinnallista tuttavuutta, mutta paikallisuus on kuitenkin toiminnallisen yhteisön mahdollistaja, ellei jopa sen edellytys. (Lehtonen 1990). Suhteita naapurustossa hyödynnetään sen takia, että ne ovat helposti ja nopeasti ulottuvilla. (Wellman & Leighton 1979)

Naapuruus suomalaisten asukaskyselyn valossa näyttäytyy yhä merkityksellisenä paikallisyhteisönä, vaikka sen merkitys onkin vähentynyt ei-paikallisten verkostojen hyväksi. Naapurustolla on suurempi merkitys lapsiperheille, ikääntyville ja ihmisille, jotka ovat rajoitetumman liikkuvuutensa takia enemmän sidottuja paikkaan. Naapurit muodostavat edelleen 10-12 % ihmisten sosiaalisista verkostoista (Haverinen & Kouvo 2011, ks. Hirvonen 2013, 6). Naapuruussuhteet ovat enimmäkseen niin sanottuja heikkoja siteitä eli tuttavuuksia, mutta reilulla puolella oli naapurustossa myös vähintään yksi ystävä tai muuten

tärkeä ihminen. (Hirvonen 2013). Helsinkiläisten keskuudessa sekä perheelliset että yksinasuvat pitivät naapurisuhteita vähemmän merkittävänä ja tyydyttävänä kuin ystävyys- ja perhesuhteita. Yksinasuvista noin neljännes oli tyytymättömiä naapurisuhteisiinsa. (Borg 2015)

Naapuruussuhteet näyttäisivät olevan myös sukupolvikysymys. Vanhemmilla sukupolvilla naapuruussuhteiden määrässä ei ole juurikaan tapahtunut muutosta viime vuosikymmenien aikana, sen sijaan nuoremmilla sukupolvilla naapurusto on yhä vähemmän merkityksellinen elinympäristö. Omistusasunnoissa suhteita naapureihin on hieman enemmän kuin vuokra-asunnoissa, samoin suurissa kaupungeissa naapuruussuhteita on vähiten ja pienillä paikkakunnilla ja maaseudulla eniten. (Hirvonen 2013). Helsinkiläisistä yksinasuvista ihmissuhteita ja erityisesti naapurisuhteita arvostivat eniten iäkkäämmät ihmiset (Borg 2015). Koti on kenties yksinasuvalle tärkeämpi kuin muille. Yksinasuville koti on henkilökohtainen tila, jossa ei perheellisten tavoin tarvitse jakaa esineitä. Yksin asuva voi ajan mittaan nähdä kotinsa tärkeänä osana minuitaan, ja sen jakaminen tuntuu hyökkäykseltä omaa identiteettiä ja intiimiä tilaa kohtaan. (Mäkinen 2008, 88)

Paikkakunta on vain yksi tekijä sosiaalisten suhteiden, kulttuurin ja yhteisöllisen identiteetin ohella, mikä vaikuttaa kuulumisen tunteeseen. Sidos asuinpaikkaan ei ole automaattisesti sidoksissa siihen, miten kauan paikkakunnalla on asunut ja miten paljon siellä on sukulaisia ja tuttavuuksia, vaikka nämä tekijät painottuvatkin monissa yhteisötutkimuksissa. (Tomaney 2015.) Jatkuvuus ja asuinalueen imago saattavat luoda yhteisöllisyyttä tai vastaavasti vähentää sitä. Huonomaineisella asuinalueella asukkailla ei ole intressiä luoda sosiaalisia suhteita, jos sinne muutetaan pakon edessä ja se nähdään vain väliaikaisena asuinpaikkana. Asuinalueen sosiaalinen köyhyys ei ole yhtä merkittävä tekijä kuin muuttoliike, sillä ghetto saattaa olla hyvinkin yhteisöllinen asuinalue maineestaan huolimatta, jos asukkaiden vaihtuvuus ei ole suuri. (Jørgensen 2010). Ihmiset ovat valikoivia sen suhteen, mihin halutaan kuulua. Asuinalue valitaan esteettisiin ja eettisiin kriteereihin ja on yksi areena, jossa identiteettiä performoidaan. Paikkakunta on myös keskeinen yhteisöllisyyden luoja, ja paikallisidentiteetti kumpuaakin tietoisuudesta ja kiinnittymisestä lähiympäristöön. Esimerkiksi maisemat voivat saada symbolisen merkityksen ja toimia ankkurina tiettyyn paikkaan niin paikallisen kuin kansallisenkin identiteetin luojana. Paikkakunta voi siis saada poliittisia ja kulttuurisia latauksia ja toimia yhteisöllisyyden ja ulossulkemisen areenana.

(Tomaney 2015.)

Asuinympäristön kaupunkimaisuus vaikuttaa myös kanssakäymiseen. Suurkaupunki on ympäristönä erilainen kuin maaseutu, ja väenpaljous tekee muiden ihmisten kohtaamisista instrumentaalisia. Suurkaupungin ärsykeitä välttelevä asenne heijastuu sosiaalisiin suhteisiin, eikä ympäristö salli jatkuvasti sellaisia tiiviitä suhteita ja rikasta vuorovaikutusta mikä maaseudulla on mahdollista. Tämä mahdollistaa yksilöllistymisen aivan eri tavalla kuin pienellä paikkakunnalla, jossa yhdenmukaisuuden paine on suurempi. Toisaalta urbaanissa ympäristössä on helpompi jäädä yksin (Simmel 2005) Stephen Glackin tuo esille sen, että urbaanissa yhteisössä ja etenkin kaupungin ytimessä yhteisöllisyys saa eri muotoja. Urbaanissa ympäristössä variaatioita löytyy enemmän, ja yhteisöllisyys on pikemminkin monien yksilöllisten sosiaalisten rakenteiden limittymistä. Glackinin tutkimat nuorten aikuisten alakulttuurit osoittavat, että urbaanissa ympäristössä on omat yhteisönsä, jotka sopeutuvat kulttuurin muutokseen ja sallivat yksilöllistymisen ja yhteisöllisyyden rinnakkaiselon. (Glackin 2015.) Klinenbergin (2012) mukaan kaupunkikuvaa elävöittävät erityisesti sinkut, sillä he käyvät pariskuntia enemmän ravintoloissa, kahviloissa ja baareissa ja ovat aktiivisempia kansalaistoiminnassa ja vapaa-ajan sosiaalisessa toiminnassa. Borgin tutkimuksessa tuli esille, että urbaani elämäntapa ja monipuoliset harrastusmahdollisuudet ovatkin yksinasuvilla merkittävä vetotekijä pääkaupunkiseudulle. (emt 2016) Toisaalta asuinympäristön tyypistä huolimatta Siltaniemi ym. (2008) tuovat esille, että asuinympäristön viihtyvyyteen vaikuttaa eniten sosiaalisten suhteiden toimiminen. Sosiaaliset suhteet ovat tärkeämpi tekijä asuinympäristössä viihtymiselle kuin asuinalueen turvallisuus tai asumismukavuus. (emt.)

Yhteisöllisyys on yhä enemmän sosiaalisesti kuin paikallisesti määrittyvää. Teknologian myötä kommunikaatio on entistä vähemmän sidoksissa paikallisuuteen. (Wellman 2005.) Ihmisten kontaktit eivät jakaudu maantieteellisesti tasaisesti, vaan useinkin työ-, sukulais- ja ystävyysuhteet sijoittuvat hajanaisesti (Wellman & Leighton 1979). Internet on mahdollistanut uudenlaisen yhteisöllisyyden synnyn, joka ei ole paikkaan sidottu. Traditionaalisessa yhteiskunnassa yhteisö oli naapurusto tai fyysinen lähiympäristö, nykyään ihmisen yhteisöt ovat eriytyneet. Työyhteisö, koti, naapurusto ja harrastuspiirit koostuvat eri ihmisistä, jotka eivät välttämättä kohtaa toisiaan keskenään. Barry Wellmanin (2005) mukaan Internet hämärtää näitä eri yhteisöjen rajoja mahdollistamalla yhteydenpidon

suurempaan ihmisryhmään.

Internetin vaikutuksesta sosiaaliseen kanssakäymiseen on monta eri näkemystä, joita Wellman avaa. Kriittisten näkemysten mukaan Internetissä yhteisöllisyys ei ole aitoa, sillä kasvokkaisen vuorovaikutuksen puuttuessa se on luonteeltaan pinnallista. Vastakohtana tälle toiset näkevät Internetin niin mukaansatempaavana, että siellä hakeudutaan samankaltaisten seuraan, jolloin omat mielipiteet ja asenteet saavat vahvistusta ryhmästä. Positiivisten näkemysten mukaan Internet mahdollistaa ennennäkemättömän sosiaalisen piirin laajentumisen, kun vuorovaikutusta ei enää haittaa fyysinen etäisyys tai aikaerot. Wellman jatkaa, että keskustelu Internetin vaikutuksesta ajautuu usein sudenkuoppiin. Monesti ajatellaan, että vaikutukset ovat joko äärimmäisen positiivisia tai negatiivisia, mutta välimaasto jätetään huomioimatta. Samalla keskustelussa ohitetaan liian helposti olemassa olevat yhteiskunnalliset jaot kuten sukupuoli tai status. Internet yritetään myös liaksi mukauttaa muihin verkostoihin kuten työyhteisöön, eikä sitä tarkastella omana entiteettinään. Internetin murroksen vaikutusta liioitellaan myös siten, että sitä edeltävät sosiaaliset verkostot nähdään merkityksettöminä. (Wellman 2001.)

Kasvokkaiselle vuorovaikutukselle Internetistä on Wellmanin mukaan enemmän haittaa kuin hyötyä. Wellman myöntää, että todennäköisesti Internetissä suhteet eivät ole yhtä rikastuttavia kuin kasvokkaiset suhteet. Toisaalta taas ei voida suoraviivaisesti olettaa, että ilman Internetiä sama aika käytettäisiin muiden ihmisten parissa. Internet korvaakin pääosin TV:n katseluaikaa. Se myös mahdollistaa sosiaalisen kanssakäymisen aikataulutettujen menojen välissä. Internet mahdollistaa verkottumisen, mutta toisaalta myös korostaa kahdenkeskistä yhteydenpitoa ryhmän kustannuksella. (Wellman 2005.)

Internet mahdollistaa sekä yksinäisyyttä poistavaa että sitä lisäävää käytöstä. Anonymiteetti, helppo ja nopea saatavuus sekä samoja intressejä omaavien helppo löytäminen mahdollistavat sosiaalisen kanssakäymisen jopa paremmin virtuaalimaailmassa. Internetin käyttö saattaa kuitenkin lisätä sosiaalisia kontakteja ilman, että yksinäisyys vähenee: Sosiaalisten verkkosivujen käyttäjillä on enemmän kasvokkaisia kontakteja ja suurempi tuttavapiiri kuin muilla, mutta he ovat silti yksinäisempiä (Brandzaeg 2012, teoksessa Amichai-Hamburger & Schneider 2013, 320). Hun mukaan sosiaalisesti varautuneet (mm. introvertit, ujut tai huonon itsetunnon omaavat) tuntevat olonsa yksinäisemmäksi

keskusteltuaan chatissa kuin sitä ennen, siitäkin huolimatta, että se koetaan kasvokkaista vuorovaikutusta helpommaksi tavaksi kohdata ihmisiä. Vuorovaikutus verkossa ei siis lievennä yksinäisyyttä yhtä hyvin kuin perinteiset tavat. (Hu 2009, emt. 321.)

Vaikka Internet madaltaa sosiaalisen kanssakäymisen kynnystä yksinäisillä ihmisillä, mikä saattaisi helpottaa yksinäisten ihmisten yksinäisyyttä, yksinäiset ihmiset käyttävät muita enemmän Internetiä viihteen vuoksi. Yksinäiset ihmiset käyttävät Internetiä enemmän kuin ei-yksinäiset, ja usein varsinkin silloin kun tuntevat olonsa yksinäiseksi. (ks. Leung 2002; Witty & McLaughlin 2007; Morahan-Martin & Schumacher 2003, emt.320-321). Internetin käyttö yksinäisyyden poistamiseen saattaa johtaa myös pakkomielteiseen käyttöön ja siten haitata muita elämän osa-alueita pahentaen tilannetta entisestään. Toisaalta on vaikea tietää syy- ja seuraussuhdetta Internetin käytöllä ja yksinäisyydellä. On myös mahdollista, että yksinäisyys ja tyytymättömyys elämään lisäävät Internetin käyttöä eikä päinvastoin. (Kim ym. 2009; Stepanikova 2010, emt. 321.) Tähän viittaisi myös Siltaniemen ynnä muiden (2008) tutkimus, jonka mukaan keskustelu- ja deittipalstoja olisivat valmiimpia käyttämään työttömät ja yksinhuoltajat. Keskustelukumppaneita Internetistä etsivätkin yleisemmin ne, jotka kokevat hyvinvoinnissaan puutteita, yksinäisyyttä, ulkopuolisuutta ja syrjäytyneisyyttä. Näissä ryhmissä tosin vähävaraisuus saattaa kuitenkin muodostua esteeksi tietokoneen ja Internet-liittymän hankkimiseen. Siltaniemen ym. mukaan Internetin käytöstä sosiaaliseen kanssakäymiseen hyötyvät eniten ne, jotka asuvat syrjäseudulla ja joilla sosiaaliset suhteet ovat muutenkin vähäiset. (emt)

Yair Amichai-Hamburger ja Barry Schneider muistuttavat, että yhteisöllisyys ja sosiaalinen vuorovaikutus Internetissä on moniulotteinen ilmiö, minkä takia ei voi yksiselitteisesti sanoa, että Internet vaikuttaisi positiivisesti tai negatiivisesti. Ihmiset sekä siirtävät olemassa olevat sosiaaliset verkostot sosiaaliseen mediaan että turvautuvat anonymiteettiin. Sosiaalisesti ulospäinsuuntautuneilla ihmisillä on suurempi verkosto myös sosiaalisessa mediassa, ja vastaavasti sisäänpäin suuntautuneet ihmiset toistavat totuttuja käytöstapoja sivustoilla, jossa oma identiteetti ei ole salattu. Introvertit sen sijaan rakentavat sosiaalista verkostoaan Internetissä blogien, chatin, peliyhteisöjen ja muiden palveluiden kautta, jossa toimitaan anonyymisti. Internet voi myös toimia voimaannuttava välineenä ihmisille, jotka kuuluvat vähemmistöön tai joilla on fyysisiä rajoitteita kasvokkaisele kanssakäymiselle (kuten kuurous). Amichai-Hamburger ja Schneider näkevät Internetin vaikutukset sosiaaliselle

vuorovaikutukselle pääosin positiivina, sillä suhteet Internetissä usein siirtyvät virtuaalitodellisuudesta tosielämään sen lisäksi että Internet helpottaa kommunikaatiota. Toisaalta Internetistä voi muodostua toisille myös keino paeta tosielämää. (emt.)

Toiminnallinen yhteisö on kuitenkin usein yhä sidoksissa paikkaan, ellei peräti edellytä paikallisuutta (Lehtonen 1990). Ruohonjuuritasolla paikalliset ryhmät ovat niitä, joihin helpoimmin tunnetaan kuuluvuuden tunnetta. (Block 2001.) Työyhteisö on yksi merkittävä osallisuutta lisäävä tekijä, samoin myös harrasteryhmiin osallistuminen. Siksi osallisuutta voidaan edistää riittävän toimeentulon lisäksi myös mahdollistamalla vapaa-ajantoimintaan osallistumisen kaikille. (THL 2014) Mahdollisuus harrastuksiin lisää tyytyväisyyttä elämään. Harrastus- ja kulttuurimahdollisuudet ovat asuinalueen valintaan tärkeämpiä kriteerejä yksinasuville kuin muille. Toisaalta harrastukset eivät ole kovin merkittävä tekijä yksinasuvien hyvinvoinnille, vaan terveys ja ihmissuhteet ovat tärkeimpiä. Myös yksinasuville perhesuhteet ovat tärkein tyytyväisyyttä lisäävä tekijä. (Borg 2015)

Traditionaaliset siteet ovat yhä merkittävä tekijä ihmisen elämässä, kuten perheen asemasta käy ilmi. Ojalan ja Kontulan mukaan (2002) pariskuntien ja perhe-elämän normatiivisuus vaikuttaa siihen, että yksinasuvan on vaikeampi kiinnittyä yhteisöihin kuin perheellisen. Pariskuntien kanssa toimiessa yksineläjä erottuu negatiivisesti tai jätetään ulkopuolelle. Tilanteissa, joissa ensisijaisesti toimitaan pariskuntina eikä yksilöinä, näyttäytyy yksineläjä vajaan. Huomio kiinnittyy enemmän siihen, mitä ei ole, kuin siihen mitä yksineläjällä jo on. Yksineläjistä moni kokeekin, että heihin suhtaudutaan eriarvoisina. Yksinasuvan ihmisen elämän oletetaan olevan vähemmän kiinnostava ja arvokas kuin perheellisten. Naapuriyhteisöissä yksineläjät kokevat muiden suhtautuvan varauksella yksineläjään, kun sen sijaan perheellisiin suhtaudutaan luontevammin. Yksineläjä saatetaan jättää yhteisön ulkopuolelle, ilman huomioimista ja pariskuntien keskinäiseen kommunikointiin mukaan ottamista. (Ojala & Kontula 2002) Näyttääkin siltä, että kumppani tekee ihmisestä arvostettavamman ja näkyvämmän toimijan yhteisössä.

4.6. Kuulumisen tunteen mittaaminen aiemmissä tutkimuksissa

Ryhmiiin samastumista on käytetty kuulumisen tunteen mittaamiseen ainakin kansallista identiteettiä tutkittaessa Nuorisobarometreissa. Siinä kiinnostuksen kohteena on kansallinen

identiteetti, mutta sitä ei varsinaisesti kysytä käyttämällä identiteetin käsitettä. Sen sijaan kysytään, missä määrin vastaaja kokee itsensä suomalaiseksi, oman paikkakunnan asukkaaksi, ulkomaalaiseksi, eurooppalaiseksi ja niin edelleen. (Myllyniemi 2010) Yhteenkuuluvuutta voi tarkastella myös sosiaalisissa suhteissa rakentuvana. Pienten lasten kuulumisen tunnetta päiväkodissa tutkinut Juutinen (2015) lähestyy aihetta yhteenkuuluvuuden ja ulossulkemisen kokemusten kautta. Juutinen käyttää kerronnallisessa analyysissä aineistona lasten tuottamia kertomuksia suhteestaan muihin ihmisiin, paikkaan tai ryhmään. Lasten kuulumisen tunnetta opinnäytetyössään tutkinut Gråsten (2016) erittelee kuulumisen tunteen koostuvan perhesuhteista, paikkasuhteista ja esinesuhteista sekä perhearjen tuomasta tuttuuden tunteesta. Yhteenkuuluvuus voidaan nähdä myös jatkuvasti muuttavana prosessina, jota tuotetaan ja josta neuvotellaan aina tilanteiden muuttuessa. Lasten kerhotoiminnassa syntyvää yhteenkuuluvuuden tunnetta tutkivan Moision (2018) opinnäytetyössä yhteenkuuluvuus rakentuu sosiaalisissa suhteissa ja ryhmässä toimimisessa, ja se muodostuu aina toimintaympäristön asettamien rajojen puitteissa eli suhteessa esineisiin, paikkaan ja aikaan. (emt)

Siirtolaisten kuulumista on tutkittu yhteiskunnallisten roolien, sosiaalisen verkoston ja paikkaan liitettyjen merkitysten kautta. Suomessa asuvien ruotsalaisten kuulumisen kokemista on tutkittu kartoittamalla, millaisiin symbolisiin, sosiaalisiin sekä paikkaan liittyviin siteisiin haastateltavat liittyvät. Tiaisen (2014) mukaan kuulumisen konkretisoituu päivittäisissä suhteissa, sillä ihmisten muodostamat merkitykselliset suhteet ankkuroivat heidät ympäristöönsä. Arjessa perheen, harrastusten, työn ja naapuruston parissa luodut suhteet vaikuttavat enemmän kuulumisen tunteeseen kuin yhteinen kieli, etninen tai kulttuurinen tausta. Kaikista tärkeimmät kuulumisen muodot ovat kuitenkin perhe ja lähisuhteet. (Tiainen 2014). Kurditaustaisia maahanmuuttajia tutkinut Toivanen tuo esille, että on mahdollista tuntea kuuluvansa paikkaan, vaikka suomalaiseen kansalliseen identiteettiin ei samastuisikaan. Myös Toivanen tutkii kuulumista intersektionaalisenä, joka muovautuu aina suhteessa omaan etnisyyteen, sukupuoleen ja muihin sosiaalisiin luokituksiin. Toivasen tutkimuksessa kuulumista tutkitaan tarkastelemalla kodille annettuja merkityksiä. Kuulumisen rakentuu erilaisten yhteiskunnallisten roolien kautta, kuten kansalaisuuden ja kielen osaamisen kautta. Sen rinnalla myös sosiaaliset verkostot, omat kokemukset ja muistot vaikuttavat kuulumisen tunteeseen. (Toivanen 2014)

Kuuluminen on kiinnittymistä johonkin, joko ihmisiin, paikkaan tai kotoisuuden tunnetta. Vanessa Mayn tutkimuksessa kuulumisen tunteen puuttumista tutkittiin ulkopuolisuuden tunteen kautta. Ulkopuolisuuden vastakohtana nähdään sulautuminen joukkoon, hyväksytyksi tuleminen sekä tunne siitä, että on kuin kotonaan. Ulkopuolisuutta voi kokea ryhmiin kuulumattomuutena, jolloin se koetaan etäisyytenä muista ihmisistä. Se voi myös johtua sosiaalisista luokista poikkeamisena, esimerkiksi etnisyyden takia. Kokemus ulkopuolisuudesta voi sekä kummuta muista ryhmien ulkopuolelle jäämisestä että olla yksilön epäluottamusta ja erontekoa muihin. (May 2015)

5. Menetelmät ja aineisto

Tämän tutkimuksen tavoite on tarkastella 30-65-vuotiaiden yksinasuvien yhteenkuuluvuuden tunnetta. Keskittymällä työikäisiin rajaan pois nuoret, joilla asumisolosuhteet eivät ole vielä vakiintuneet, sekä ikääntyneet, joissa yksinasujien joukossa on paljon leskiä. Tutkimuskysymykseni on seuraavat:

- Onko yksinasuvien ja puolison kanssa asuvien välillä eroja sen suhteen,
  - mihin yhteisöihin ja kuinka kiinteästi vastaajat kokevat kuuluvansa.
  - kuinka onnelliseksi he kokevat elämänsä ja kuinka tyytyväisiä he ovat elämäänsä.

Aineiston vastaajat on jaoteltu kolmeen yksinäisyystyyppiin: yksinasuviin, yksinhuoltajiin sekä perheellisiin. Vertailen yksinasuvia puolison kanssa asuviin selvittääkseni ovatko yksinasuvat yhtä onnellisia ja yhtä tiiviisti kiinnittyneitä eri yhteisöihin kuin muut.

5.1. Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta mitataan yleisesti reliabiliteetin ja validiteetin avulla. Reliabiliteetti tarkoittaa sitä, kuinka luotettavasti tutkimustulokset pysyvät samana mittauksesta toiseen. Toistettavuudella varmistetaan se, etteivät tutkimustulokset ole sattumanvaraisia ja tutkijasta riippuvia. Reliabiliteettiä arvioidessa tarkastellaankin sitä, kuinka tarkasti mittaukset toteutetaan tutkimuksessa niin, ettei tutkimukseen pääse satunnaisvirheitä. Reliabiliteettia parantavat edustava aineisto sekä riittävä vastausprosentti. (Vilkkä 2007.) Tässä tutkimuksessa käytetyn aineiston vastausprosentti on 46 eli samaa

suuruusluokkaa kuin viime vuosina samoilla menetelmillä tehdyt kyselytutkimukset. Kadosta huolimatta aineiston on kooltaan (N=1351) suuri ja riittävän edustava. Vastaajien ikä- ja sukupuolivinoumaa korjataan käyttämällä painokerrointa tuloksia analysoidessa, jolloin aineiston edustavuus paranee.

Tutkimuksen validiteetilla tarkoitetaan kykyä mitata juuri sitä asiaa, mitä on tarkoitus mitata. Tutkimuksen validiteettiin vaikuttaa operationalisoinnin onnistuminen, eli se, kuinka hyvin teoreettiset käsitteet ja empiiriset indikaattorit vastaavat toisiaan. (Jokivuori & Hietala 2007.) Onnellisuuden mittaamisessa itsearvioinnin on havaittu vastaavan melko tarkasti myös muiden ihmisten tekemiä arvioita tutkittavan onnellisuudesta (Hirvonen & Mangelaja 2005). Itsearviointia ei siis tässä tapauksessa tarvitse pitää sen epäluotettavampana mittarina kuin muitakaan mittaustapoja.

Onnellisuus ja tyytyväisyys elämään ovat teoreettisesti lähellä toisiaan, ja näiden kummankin kysyminen erikseen lisää tutkimuksen validiteettia. Jos vastaajat ovat ymmärtäneet onnellisuutta ja tyytyväisyyttä elämään koskevat kysymykset, vastausten pitäisi korreloida keskenään. Periaatteessa on mahdollista, että vastaajat eivät ole vastanneet kaikkiin kysymyksiin rehellisesti, vaan kaunistelevat asioita, jolloin tuloksiin tulee systemaattinen virhe (Vilkkä 2007, 153). Samoin myös tuloksia saattaa vääristää se, jos moni on jättänyt vastaamatta kysymyksiin. Onnellisuutta ja tyytyväisyyttä koskevissa kysymyksissä vastaukset puuttuivat vain muutamalta, joten tästä ei aiheudu ongelmia yleistettävyyden kannalta.

Eri yhteisöihin kuulumista koskevassa kysymyksessä vastaajalle on annettu valmiit vastausvaihtoehdot. Näissä kysymyksissä varsinkin kuuluminen työyhteisöön tai kouluun on sellainen kysymys, johon useampi on jättänyt vastaamatta. Tämä tuskin kuitenkaan johtuu kysymyksen muotoilusta, sillä luultavammin vastaamatta jääneet ovat niitä, jotka elämäntilanteensa takia eivät ole työ- tai kouluympäristössä vastaushetkellä. Annetuissa vastausvaihtoehdoissa seurakunta on mahdollisesti myös monitulkintainen kysymyksenä. Seurakunnalla suomalaisessa yhteiskunnassa usein viitataan evankelisluterilaiseen kirkkoon, joten kysymyksen muotoilun takia on mahdollista, että muihin uskonnollisiin yhteisöihin kuuluvat vastaajat ovat valinneet vastausvaihtoehdoista joko seurakunnan tai esimerkiksi harrasteseuran. Kaikista kysytyistä yhteisöistä seurakuntaan koetaan vähiten

yhteenkuuluvuutta, ja vaikka kysymys olisi muotoiltu sisällyttämään sekä seurakunnan että muut uskonnolliset yhteisöt, määrällisesti suuria eroja tuskin tulisikaan näin suuressa aineistossa.

5.2. Kvantitatiivinen tutkimus ja menetelmät

Määrällisessä tutkimuksessa tutkittavaa asiaa tarkastellaan numeroiden avulla. Kun halutaan vastauksia sellaisiin kysymyksiin kuin ”kuinka paljon?” ja ”miksi?”, tarvitaan kvantitatiivista aineistoa. Miksi-kysymyksessä ollaan kausaalisen selittämisen äärellä. Teoreettisen tiedon ja tutkimustulosten perusteella tutkitaan sitä, millaisella kausaalisella mallilla selitetään parhaiten tutkittavan ilmiön väliset yhteydet. Syy- ja seuraussuhteet eivät kuitenkaan ihmistieteissä ole ehdottomia mekanismeja, sillä ihmisten käyttäytymisen taustalla on monia eri syitä. Kaikkia mahdollisia tekijöitä ei voi eikä kannatakaan tutkia, mutta tutkimukseen valitaan sellaiset tekijät, jotka liittyvät teoreettisen tiedon pohjalta olennaisesti tutkittavaan ilmiöön. (Jokivuori & Hietala 2007.)

Varianssianalyysiä käytetään selvittämään, poikkeavatko tarkasteltujen ryhmien keskiarvot toisistaan tilastollisesti merkitsevästi. Varianssianalyysin lähtökohtana on nollahypoteesi, eli se olettaa, että tarkasteltavien ryhmien keskiarvot ovat yhtä suuret. Analyysillä tutkitaan, onko ryhmien välinen vaihtelu suurempaa kuin ryhmien sisäinen vaihtelu. (Nummenmaa 2004.) Varianssianalyysi edellyttää, että otos on jakautunut normaalisti, vertailtavat ryhmät ovat yhtä suuria, ja jokaisen ryhmän minikoko on 20. Nummenmaan mukaan ei kuitenkaan ole kovin vakavaa, vaikka varianssianalyysin kaikki ehdot eivät aivan täytyisikään, sillä menetelmänä varianssianalyysi ei ole kovin herkkä virheille.

Useampisuuntaisessa varianssianalyysissä tarkastellaan useamman muuttujan vaikutusta riippuvaan muuttujaan. Analyysillä voidaan tutkia sekä muuttujien päävaikutusta että niiden yhdysvaikutusta eli interaktiota. Päävaikutuksella tarkoitetaan sitä, kuinka selittävä muuttuja vaikuttaa tutkittavaan asiaan yksinään, yhdysvaikutus sen sijaan viittaa siihen, kuinka kaksi tai useampi muuttuja yhdessä vaikuttavat selitettävään muuttujaan. (emt) Tässä yhteydessä varianssianalyysiä käytetään vain päävaikutusten tarkasteluun.

5.3. Aineiston esittely

Tässä tutkimuksessa käytän aineistona Suomi 2014 – kulutus ja elämäntapakyselyä. Kysely toteutettiin Turun yliopiston taloussosiologian ja sosiologian oppinaineiden sekä Jyväskylän yliopiston sosiologian oppinaineen yhteistyönä syksyllä 2014. Kysely on toteutettu aikaisemmin vuosina 1999, 2004 ja 2009, sillä erotuksella että vuoden 2014 kyselyä lyhennettiin sekä siihen lisättiin kaksi uutta kysymystä. Kysely toteutettiin postikyselynä, johon pystyi vuonna 2009 ja 2014 vastaamaan myös sähköisesti Internetissä.

Vastaajiksi valittiin yksinkertaista satunnaisotantaa käyttämällä 3000 Suomessa asuvaa, 18–74-vuotiasta suomenkielisistä. Otoksesta rajattiin pois laitoksessa asuvat henkilöt ja muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvat. Kyselyyn vastasi yhteensä 1351 kyselyn saaneista, eli vastausprosentti jäi 46:n. Vastausprosentti on samaa suuruusluokkaa kuin viime vuosina samoilla menetelmillä toteutetuissa kyselytutkimuksissa. Tiettyjä väestöryhmiä, erityisesti nuoria ja pitkäaikaistyöttömiä, on entistä vaikeampi tavoittaa perinteisillä postikyselyillä. Myös tässä aineistossa nämä ryhmät ovat aliedustettuja. Aineiston sukupuolijakauma poikkeaa kuuden prosenttiyksikön verran väestöön verrattuna, sillä naiset ovat vastanneet hieman miehiä aktiivisemmin kyselyyn. Ero ei ole kuitenkaan suuri, ja sen merkitystä tulee arvioida tapauskohtaisesti. Aineiston vinouman takia siihen on laskettu painokertoimet syntymävuoden tarkkuudella miehille ja naisille erikseen.

Kyselyssä kartoitetaan kulutuksen ja elämäntavan ohella velkaantumista, taloudellista toimeentuloa sekä sosiaalista huono-osaisuutta. Kyselyssä kysytyt identifioituminen lähiympäristöön ja erilaisiin yhteiskunnallisiin instituutioihin on kvantitatiivisissa aineistoissa vähän tutkittu teema, ja laajana, koko suomenkielistä yksityiskotitalouksissa asuvaa aikuisväestöä edustavana aineistona se sopii hyvin tutkimukseni tarkoitukseen. Taustakysymyksinä kysyttiin vastaajien syntymävuotta, asuinalueita (taajama-/kaupunkialue tai maaseutu) ja siviilisäätystä. Perhetilannetta kartoitettiin kysymällä kotitalouteen kuuluvia henkilöitä ja lasten määrää jaoteltuna kolmeen ikäryhmään (alle kouluikäiset, kouluikäiset ja sitä vanhemmat alaikäiset sekä täysi-ikäiset). Myös muualla asuvien lasten määrää kysyttiin.

5.4. Muuttajat

Siviilisäädyn ja kotitalouden henkilömäärän mukaan on luotu kolme kotitaloustyyppiä: yksinasuvat sekä puolison kanssa asuvat, joilla on taloudessa itsensä lisäksi myös joku toinen aikuinen. Kolmantena luokkana on yksinhuoltajat. Yksinasuva on siviilisäädyltään naimaton, leski tai eronnut, jonka kotitalouteen ei kuulu muita henkilöitä. Puolison kanssa asuvat sisältää kaikki avo- tai aviopuolison kanssa asuvat huolimatta siitä, onko heillä lapsia vai ei. Yksinhuoltajat ovat omana ryhmänään mukana taustamuuttujissa, jotta kotitaloustyyppien erot saataisiin mahdollisimman hyvin esille, mutta varsinaisesti tulosten tarkastelussa tätä ryhmää ei erikseen käsitellä, vaan yksinasuvia verrataan ennen kaikkea niihin saman ikäisiin, jotka asuvat samassa kotitaloudessa kumppanin kanssa.

Kuulumisen tunteen tutkimista varten aineistosta on poimittu kysymyksiä, jossa kysytään kiinnostusta erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin. Onnellisuuden tutkimiseen aineistosta on valittu kaikki kolme terveyteen ja hyvinvointiin liittyvää kysymystä.

Taustamuuttujia on luokiteltu uudestaan tulosten selkeyttämiseksi. Tutkittava ikäryhmä on jaoteltu neljään ikäluokkaan: 30–39-vuotiaat, 40–49-vuotiaat, 50–59-vuotiaat sekä 60–65-vuotiaat. Vanhimmassa ikäluokassa on pienempi ikähaarukka sen takia, että 65-vuotta vanhemmat ovat tyypillisesti eläkkeellä. Kaksi vanhinta ikäluokkaa on huomattavasti suurempia: 39 % on 50–59-vuotiaita, ja 42 % on 60–65-vuotiaita. Aineiston analysoinnissa käytetään painokerrointa. Painokerroin korjaa tuloksia vastaamaan tilannetta, jossa aineistoon vastanneiden ikä- ja sukupuolijakauma olisi samanlainen kuin väestössä todellisuudessa on.

Koulutusaste on jaoteltu kolmeen luokkaan: perusasteeseen, keskiasteeseen sekä korkeasti koulutettujen luokkaan. Perusasteen suorittaneet ovat käyneet vain peruskoulun, kun taas keskiasteeseen sisältyy ammattikoulu, lukio, opisto tai muu toisen asteen koulutus. Korkeakoulu sisältää niin ammattikorkeakoulun, maisterin kuin tohtorin ja lisensiaatin tutkinnon. Kyselyssä annettu vastausvaihtoehto ”muu koulutus” on jätetty pois tarkastelusta.

Tuloja on kysytty aineistossa nettotuloina. Tässä tutkimuksessa muodostettiin henkilökohtaisista kuukauden nettotuloista viisi tuloluokkaa. Tuloluokkien varallisuusrajat on muodostettu Tilastokeskuksen tietokannasta haettujen vuoden 2014 käytettävissä olevien

tulojen mukaan pois lukien myyntitulot. Tilastokeskuksen tulotiedoissa jaetaan väestö tulodesiileihin eli järjestetään ihmiset tulojen mukaiseen järjestykseen ja jaetaan kymmeneen yhtä suureen ryhmään. Tässä työssä tulokymmenykset on yhdistelty tulokvintiileiksi eli tuloviidenneksiin.

On huomioitava, että Tilastokeskus käyttää tulojen määrittämiseen kulutusyksikön käsitettä, jonka mukaan tulot lasketaan kotitaloudessa olevien henkilöiden mukaan. Kulutusyksikkö siis muodostetaan laskemalla kaikki kotitalouden tulot yhteen ja jakamalla ne kulutusyksiköiden määrällä. Tässä työssä tuloviidennekset ovat kuitenkin muodostettu henkilökohtaisten nettotulojen perusteella. Tuloluokat eivät siis ole täysin vertailukelpoisia, mutta kuitenkin suuntaa antavia. Tulot ovat tässä työssä vain yhtenä taustamuuttujana eivätkä tutkimuskysymysten kannalta tutkimuksen ytimessä, minkä huomioiden jaottelu on riittävä tähän tarkoitukseen. Pienituloisuuden raja vuonna 2014 oli 14 300 euroa kulutusyksikköä kohden. Tämä tarkoittaa sitä, että yhden hengen taloudessa asuva on pienituloinen, jos hänen käytettävissä olevat rahatulot (pois lukien asunto- ja myyntitulot) jäävät alle 1 190 euroa kuukaudessa. (Tilastokeskus, Tulonjakotilasto 2014). Tulokymmenyksistä pienituloisimman luokan tulot jäivät enimmillään 1134 euroon kuukaudessa. Pienituloisuuden osuutta ei kuitenkaan näe enää suoraan muodostetuissa tuloviidenneksissä, joka sisältää pienituloisten lisäksi kaikki, joiden tulot vuonna 2014 olivat enimmillään 16 339 euroa, eli 1362 euroa kuukaudessa. (Tilastokeskuksen tietokanta)

6. Tulokset

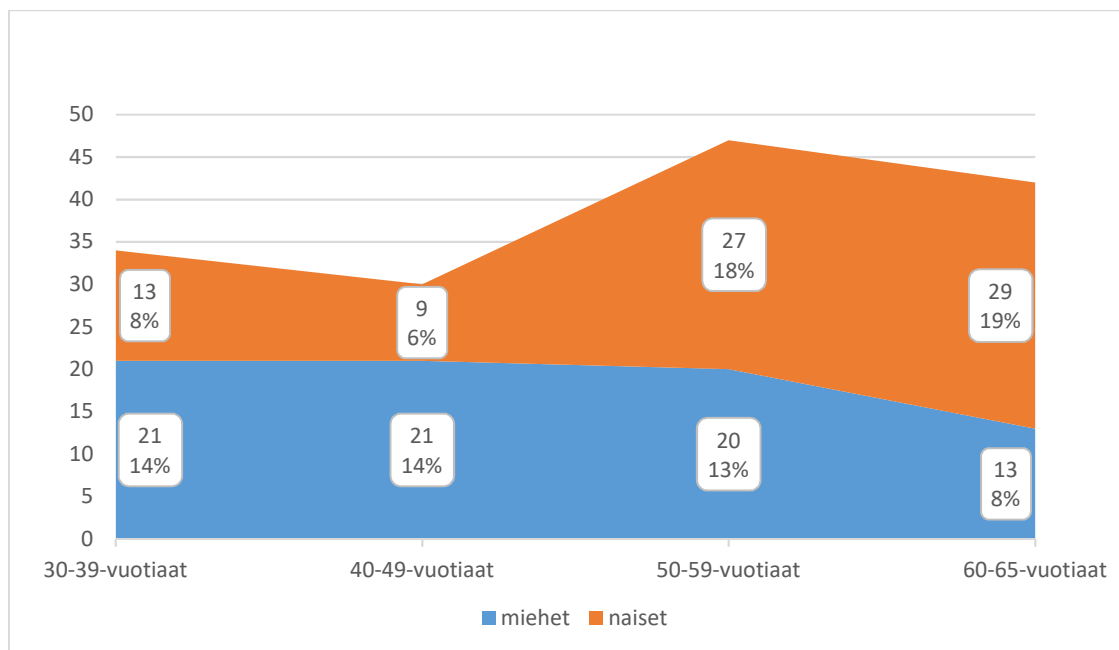
Esittelen aineistossa ensin yleisesti yksinasuvien jakautumista tyypillisten sosiodemografisten muuttujien mukaan. Näitä ovat ikä, sukupuoli, koulutus, tulot, siviilisääty sekä asuinalue. Sen jälkeen tarkastelen sitä, kuinka onnellisia ja tyytyväisiä elämäänsä yksinasuvat ovat. Kuvailevan analyysin jälkeen tutkin myös sitä, mitkä taustamuuttujat vaikuttavat onnellisuuden ja tyytyväisyyden kokemiseen. Sen jälkeen tarkastelen eri sosiaalisiin ryhmiin kuulumisen vahvuutta. Vertailen keskiarvojen perusteella sitä, eroavatko yksinasuvat puolison kanssa asuvista sen suhteen, miten vahvasti he identifioituvat kysytyihin ryhmiin. Tarkastelen tämän jälkeen, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, kuinka vahvasti ryhmiin tunnetaan kuuluvuutta.

6.1 Yksinasuminen aineistossa

Aineistosta löytyy yhteensä 864 vastaajaa, jotka ovat 30–65- vuotiaita ja ovat ilmoittaneet siviilisäätynsä. Siviilisäädyn on jättänyt ilmoittamatta yksi vastaajista. Kaikista työikäisistä yksinasujia on 17 % miehistä ja 18 % naisista.

Ikäluokkia tarkasteltaessa tulee ilmi, että yksinasuja on tyypillisesti ikääntyvä nainen. Vajaa viidennes aineiston yksinasuvista on 60–65-vuotiaita naisia, ja 37 prosenttia tämän ikäisistä naisista asuu yksin. Myös 50–59-vuotiaista naisista melko usea asuu yksin, mutta sitä nuoremmissa naisissa yksinasuminen on harvinaista. Yksinasuvia miehiä on tasaisesti jokaisessa ikäluokassa noin 17 %. Puolison kanssa asuminen on kaikista yleisin asumismuoto, ja alle 50-vuotiaissa sekä miehistä että naisista kolme neljästä asuu puolison kanssa. Sitä vanhemmissa ikäluokissa sukupuolten erot kasvavat, ja miehillä puolison kanssa asuminen yleistyy iäkkäämmissä ikäluokissa samalla kun naisilla trendi on päinvastainen. Yksinhuoltajia työikäisistä on 7 %, joista noin kaksi kolmesta on naisia.

Taulukko 1 Yksinasuvien ikä- ja sukupuolijakauma aineistossa

Kirjallisuutta vahvistaen tässäkin aineistossa yksinasuminen on hyvin kaupunkimainen piirre: vain 17 % yksinasuvista asuu maaseudulla. Kaupungin ja taajama-alueiden väestöstä

viidennes on yksinasuvia, mutta maaseudun väestöstä heitä on 13 %. Yksinhuoltajia on jokseenkin yhtä suuri osuus maaseudun kuin kaupunkialueenkin väestöstä. Maaseudulla yksinasuvat 30–39-vuotiaat miehet ovat yliedustettuja: Tässä ikäryhmässä maaseudun yksinasuvista jopa 83 % on miehiä. 40–49-vuotiaissa yksinasuvia miehiä on paljon kaupunkiväestössä (72 %), naisia sen sijaan vähemmän (28 %). 50-vuotiaissa ja sitä vanhemmissa naisia on enemmän sekä kaupungissa että maaseudulla.

Taulukko 2 Yksinasuvat taustamuuttujien mukaan

Yksinasuvat	Mies/ (Nainen)									
Siviilisäätty	Naimaton		Eronnut		Leski					
30–39	19	(12)	2	(1)	0	(0)				
40–49	16	(7)	5	(29)	0	(0)				
50–59	11	(12)	9	(12)	0	(3)				
60–65	3	(7)	8	(16)	2	(7)				
<i>Yhteensä</i>	49	(38)	24	(58)	2	(10)				
Koulutus	Peruskoulu		2. asteen tutkinto		Korkeakoulu					
30–39	3	(0)	14	(4)	5	(9)				
40–49	0	(0)	17	(6)	4	(2)				
50–59	6	(2)	11	(14)	2	(10)				
60–65	4	(6)	4	(18)	2	(4)				
<i>Yhteensä</i>	13	(8)	46	(42)	13	(25)				
Tuloluokka	1.		2.		3.		4.		5.	
30–39	6	(4)	7	(3)	3	(3)	4	(2)	0	(0)
40–49	6	(2)	4	(1)	4	(3)	1	(3)	6	(0)
50–59	7	(6)	4	(6)	4	(8)	3	(4)	1	(3)
60–65	9	(9)	1	(6)	2	(8)	1	(4)	0	(1)
<i>Yhteensä</i>	28	(21)	16	(16)	13	(22)	9	(13)	7	(4)
Asuinalue	Kaupunki/taajama		maaseutu							
30–39	14	(12)	5	(1)						
40–49	18	(7)	2	(2)						
50–59	17	(22)	2	(5)						
60–65	9	(24)	3	(4)						
<i>Yhteensä</i>	58	(65)	12	(12)						

*1. tuloluokka= matalin

Yksinasuvat ovat matalammin koulutettuja kuin puolison kanssa asuvat. Koulutusasteittain tarkasteltuna yksinasuvien suhteellinen osuus pienenee sitä mukaa, mitä korkeammin on kouluttautunut: Yksinasuvista 14 % on käynyt vain peruskoulun, ja neljäsosalla on korkeakoulututkinto. Puolison kanssa asuvista korkeakoulun on käynyt 35 %, ja vain peruskoulun käyneitä on 8 %.

Yksinasuvat naiset ovat pääsääntöisesti korkeammin koulutettuja kuin yksinasuvat miehet. Naisista kolmanneksella on vähintään korkeakoulututkinto, miehistä 18 prosentilla. Koulutustaso on matalampi myös vanhemmissa ikäryhmissä. Vanhimmassa ikäryhmässä korkeakoulun on käynyt vain 16 %, kun nuorimmassa ikäryhmässä korkeakoulututkinto löytyy neljällä kymmenestä.

Kolmannes yksinasuvista kuuluu alimpaan tuloviidennekseen, ja noin viidennes heistä on kahdessa ylimmässä tuloviidenneksessä. Yksinasuvilla miehillä on suuremmat tuloerot kuin yksinasuvilla naisilla. Huomattavaa on, että miehistä alimmassa tuloluokassa on suhteellisesti enemmän kuin missään muussa tuloluokassa (38 %). Varsinkin 60–65-vuotiaat miehet ovat pienituloisia, ja jopa 69 % heistä kuuluu alimpaan tuloluokkaan. Saman ikäryhmän naisilla on hieman korkeammat tulot. 18 % heistä kuuluu kahteen ylimpään tuloluokkaan (miehistä vain 8 %). Alimmassa tuloluokassa on naisistakin kolmannes 60–65-vuotiaista. Alimmassa tuloluokassa on myös yhtä suuri osa nuorimman ikäluokan naisista. Hyvätuloisen yksinasuva, eli ylimpään tuloviidennekseen kuuluva, on tyypillisimmin 40–49-vuotias mies tai 50–59-vuotias nainen. 40–49-vuotiaiden ikäryhmässä miehet sijoittuvat keskimäärin korkeampiin tuloluokkiin kuin muissa ikäluokissa: ylimmässä ja alimmassa tuloviidenneksessä on yhtä suuri osa miehistä (29 %).

Yksinasuvat ovat matalammissa tuloluokissa kuin perheelliset ikätoverinsa. Perheellisiin verrattuna yksinasuvat miehet sijoittuvat selvästi matalampiin tuloluokkiin. Puolison kanssa asuvista miehistä 29 % kuuluu kahteen alimpaan tuloviidennekseen, kun yksinasuvista miehistä vastaava osuus on 60 %. Yksinasuvista miehistä on myös huomioitava, että nuorimmassa ikäluokassa on 15 prosenttia vain peruskoulun käyneitä, jotka kaikki ovat alimmassa tuloluokassa.

Puolison kanssa asuva mies on tyypillisesti hyvätuloisen, sillä 27 % heistä kuuluu ylimpään

tuloviidennekseen. Naisilla tulot ja kotitaloustyyppi eivät mene yhtä suoraviivaisesti käsi kädessä: Puolison kanssa asuvista naisista pienempi osa on alimmassa tuloluokassa, tosin vanhimmassa ikäryhmässä tilanne on päin vastainen. 60–65-vuotiasta naisista puolison kanssa asuvista lähes puolet kuuluvat alimpaan tuloviidennekseen, kun yksinasuvista tässä tuloluokassa on kolmannes. Keskimmäiseen tuloluokkaan sijoittuu yhtä suuri osa niin yksinasuvista kuin puolison kanssa asuvistakin naisista, mutta muissa tuloluokissa yksinasuvat naiset ovat matalammassa tuloluokassa kuin perheelliset. Tässä aineistossa myös yksinhuoltajaaideilla näyttäisi olevan hieman suuremmat tulot kuin yksinasuvilla naisilla.

6.2. Onnellisuus ja tyytyväisyys elämään

Kuulumisen tunne on osa hyvinvointia (Allardt 1967), ja läheiset ihmissuhteet sekä kuuluminen yhteisöihin tuottavat onnellisuutta (Kontula 2016; Pessi & Seppänen 2011.) Onnellisuus, terveys ja toimivat sosiaaliset suhteet ovat sidoksissa toisiinsa (Chopik 2017). Erityisesti perhe- ja parisuhteet sekä ystävyysuhteet ovat hyvin toimiessaan voimavara, joka tukee hyvinvointia. Perhetilanne sekä työelämätilanne vaikuttavat Siltaniemen ym. (2008) mukaan vahvasti siihen, koetaanko sosiaaliset suhteet toimiviksi, ja yksinasuminen liittyy vahvasti heikosti toimiviin sosiaalisiin suhteisiin. (emt.) Siksi tarkastelenkin onnellisuutta, terveyttä ja tyytyväisyyttä elämään ja sen suhdetta yhteisöihin kuulumiseen.

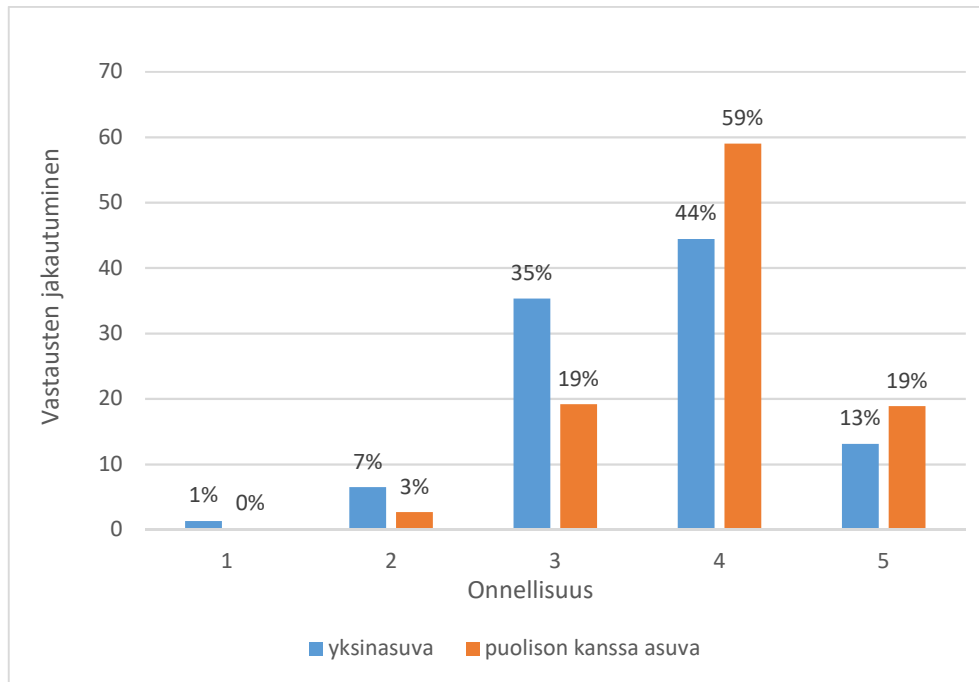
Onnellisuuteen kerättiin aineistosta terveyttä ja hyvinvointia mittaavat kolme kysymystä: ”Kuinka onnellinen yleisesti ottaen olet?”; Kuinka tyytyväinen olet elämääsi nykyisin?” sekä ”Entä miten kuvailisit terveyttäsi nykyisin?”. Kysymyksillä haetaan subjektiivista arviota omasta hyvinvoinnista. Onnellisuus ja tyytyväisyys ovat pitkälti kiinni yksilöllisestä kokemuksesta, sen sijaan omaan arvioon terveydentilasta vaikuttaa myös tieto omasta objektiivisesti arvioitavissa olevasta terveydentilasta. Onnellisuutta, tyytyväisyyttä ja terveyttä on kysytty viisiportaisella asteikolla, joista 1 tarkoittaa erittäin paljon (erittäin onnellinen, erittäin tyytyväinen elämään, terveydentila erittäin hyvä). Arvo 5 taas on toinen ääripää. Tässä työssä vastaukset on uudelleenkoodattu niin, että mitattava ominaisuus kasvaa arvon suuretessa. Mitä suurempi arvo, sitä onnellisempi/tyytyväisempi/terveempi vastaaja kokee olevansa.

Vastaukset onnellisuutta ja tyytyväisyyttä mittaavaan kysymykseen jakautuvat hyvin

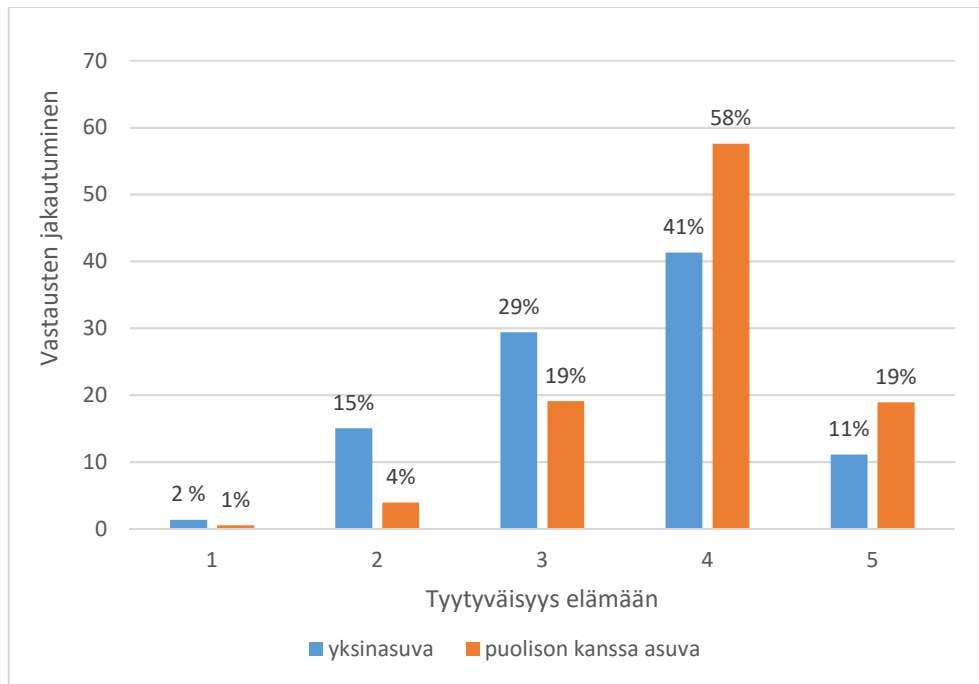

samankaltaisesti. Onnellisuutta mittaavaan kysymykseen on kaksi jättänyt vastaamatta ja tyytyväisyyttä koskevaan kysymykseen kolme. Vastausten jakautumisesta kotitaloustyyppien mukaan nähdään, että yksinasuvat ovat pääsääntöisesti vähemmän onnellisia ja tyytyväisiä elämään kuin puolison kanssa asuvat. Seuraavaksi tarkastellaan, onko tulos sama, kun taustamuuttujat vakioidaan.

Taulukko 3 Onnellisuus

Taulukko 4 Tyytyväisyys elämään

6.3. Onnellisuus ja tyytyväisyys taustamuuttujien mukaan

Vastaajien tyytyväisyyttä ja onnellisuutta on tarkasteltu kaksisuuntaisen varianssianalyysin avulla. Tässä on tutkittu, vaikuttaako jokin taustamuuttuja siihen, miten onnellinen vastaaja on. Taustamuuttujia ovat sukupuoli ikäluokka, kotitaloustyyppi, koulutus, tuloluokka, asuinalue sekä terveys. Tässä yhteydessä on tarkasteltu muuttujien päävaikutusta, eikä muuttujien yhdysvaikutusta ole huomioitu. Samalla tavalla on myös tutkittu kaksisuuntaisen varianssianalyysin avulla taustamuuttujien vaikutusta siihen, kuinka tyytyväinen elämäänsä on.

Varianssianalyysin tulostuksesta selviää, että kummankin mallin selitysvoima kattaa neljänneksen onnellisuuden sekä tyytyväisyyden vaihtelusta. Terveyttä lukuun ottamatta tosin yksittäisten muuttujien selitysvoima jää vaatimattomaksi. Mallin sopivuutta osoittava korjattu selitysaste (R^2 adjusted) on koetun onnellisuuden kohdalla 24,7 % ja tyytyväisyyden kohdalla 23,7 %.

Taulukko 5: Onnellisuuden ja tyytyväisyyden vaihtelu varianssianalyysin avulla tutkittuna

Muuttuja	Koettu onnellisuus	Tyytyväisyys elämään
Sukupuoli	F=12,592*** η ² =0.015	F=3,731 (ns) η ² =0.005
Mies	-0.176***	(ns)
Nainen	(a)	(a)
Ikäluokka	F=2.081 (ns) η ² =0.008	F=1.438 (ns) η ² =0.005
30–39-vuotiaat	(ns)	(ns)
40–49-vuotiaat	(ns)	(ns)
50–59-vuotiaat	(ns)	(ns)
60–65-vuotiaat	(a)	(a)
Kotitaloustyyppi	F=14.324*** η ² =0.034	F=12.459*** η ² =0.029
Yksinasuva	-0.197**	-0.266***
Yksinhuoltaja	-0.442***	-0.347**
Puolison kanssa asuva	(a)	(a)
Terveys	F=43.408*** η ² =0.175	F=43.416*** η ² =0.175
1. huono	-1.261***	-1.649***
2. melko huono	-1.033***	-1.074***
3. ei hyvä eikä huono	-0.387***	-0.681***
4. melko hyvä	-0.290***	-0.311***
5. hyvä	(a)	(a)
Asuinalue	F=1.771 (ns) η ² =0.002	F=1.518 (ns) η ² =0.002
Kaupunki/taajama	(ns)	(ns)
Maaseutu	(a)	(a)
Koulutus	F=0.413 (ns) η ² =0.001	F=0.686 (ns) η ² =0.002
Peruskoulu	(ns)	(ns)
Toisen asteen tutkinto	(ns)	(ns)

Korkeakoulututkinto	(a)	(a)
Tuloluokka	F=1.129 (ns) $\eta^2=0.005$	F=3.231* $\eta^2=0.016$
1. tuloviidennes	(ns)	-0.280**
2. tuloviidennes	(ns)	-0.199*
3. tuloviidennes	(ns)	(ns)
4. tuloviidennes	(ns)	(ns)
5. tuloviidennes	(a)	(a)
R² adjusted	0,247	0,237

*** $p < 0.001$; ** $p < 0.01$; * $p < 0.05$; (ns) $p > 0.05$

Terveys on merkittävin tekijä onnellisuuden ja tyytyväisyyden kokemiseen. Terveydellä on tilastollisesti erittäin merkitsevä yhteys onnellisuuteen ($F_{4,820}=43.41$, $p=.000$, $\eta^2=0.175$) ja tyytyväisyyteen ($F_{4,820}=43.42$, $p=.000$, $\eta^2=0.175$). Itsensä terveemmäksi arvioivat ihmiset kokevat siis olevansa myös onnellisempia ja tyytyväisempiä elämäänsä kuin terveytensä huonoksi arvioivat. Huono terveys vähentää tyytyväisyyttä elämään hieman enemmän kuin onnellisuutta. Terveys selittää onnellisuuden sekä tyytyväisyyden vaihtelusta 18 %.

Yksinasuvat ovat vähemmän onnellisia ja tyytyväisiä elämään kuin puolison kanssa asuvat. Kotitaloustyyppi näyttäisi olevan yhteydessä onnellisuuteen ($F_{2,820}=14.32$, $p=.000$, $\eta^2=0.034$) sekä tyytyväisyyteen ($F_{2,820}=12.46$, $p=.000$, $\eta^2=0.029$). Toisaalta onnellisuutta vähentää kotitaloustyypeistä vahvemmin yksinhuoltajuus. Yksinasumisella on myös tilastollisesti erittäin merkitsevä yhteys elämään tyytyväisyyteen, ja yksinasuminen vähentää tyytyväisyyttä voimakkaammin kuin onnellisuutta. Kotitaloustyyppin selitysvoima on kuitenkin vaatimattomat 3 prosenttia onnellisuuden vaihtelusta, ja sitäkin vähemmän tyytyväisyyden vaihtelusta.

Miehet ovat vähemmän onnellisia kuin naiset. Sukupuoli vaikuttaa onnellisuuteen jonkin verran ($F_{1,820}=12.59$, $p=.000$, $\eta^2=0.015$), mutta tyytyväisyyteen sillä ei ole tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ($p=.054$). Sen sijaan tuloluokka vaikuttaa tyytyväisyyteen melkein merkitsevästi ($F_{4,820}=3.23$, $p=.012$, $\eta^2=0.016$). Vaikutus jää tosin kovin pieneksi. Onnellisuuteen sillä ei sen sijaan näyttäisi olevan tilastollista yhteyttä.

Tulojen vaikutus tyytyväisyyteen näkyy lähinnä niin, että kahteen alimpaan tuloviidennekseen kuuluvat ovat hieman vähemmän tyytyväisiä kuin muut. Alimmassa tuloviidenneksessä olevien tyytyväisyys on tilastollisesti merkitsevästi alempi kuin hyvätuloisilla. Toiseksi alimmassa tuloviidenneksessä tyytyväisyyden ja tulojen yhteys on tilastollisesti melkein merkitsevä. Tuloluokka selittää kuitenkin erittäin pienen osan tyytyväisyydestä.

Muilla tarkastelluilla taustamuuttujilla, eli koulutuksella, ikäluokalla tai asuinalueella, ei havaittu tilastollista yhteyttä onnellisuuden tai tyytyväisyyden kokemiseen.

6.4. Kuulumisen tunne

Kuuluminen muodostuu Yuval-Davisin (2011) mukaan identifioitumisesta ja erilaisista tunnesiteistä ryhmiin (niin yksilötasolla kuin kollektiivisestikin), kuten myös sosiaalisiin luokkiin sijoittumisesta sekä kuulumisen politiikasta. Tässä työssä keskitytään tarkastelemaan ensimmäistä osatekijää, sillä kuulumisen politiikka sekä sosiaaliset luokat eivät ole tutkimuskysymyksen kannalta keskeisiä.

Aineiston kyselyssä on kysytty vastaajilta, kuinka vahvasti he identifioituvat erilaisiin ryhmiin. Kysytyissä ryhmissä on sekä vahvoista siteistä koostuvia sosiaalisia ryhmiä perheestä aina symbolisiin yhteisöihin, kuten suomalaiseen yhteiskuntaan. Kuulumisen tunnetta tarkastellaan tämän aineiston kysymyksen kautta, jossa kysytään vastaajan arviota erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin kuulumisesta.

6.5. Kuuluminen eri yhteisöihin

Yhteisöihin kuulumista varten aineistosta on valittu kysymys 37: Kuinka kiinteästi tunnet kuuluvasi seuraaviin? Kysymyksessä on lueteltu 11 yhteisöä, joihin kuhunkin vastausvaihtoehtoina on viisiportainen Likert-asteikko. Kyselyssä vaihtoehto 1 tarkoittaa erittäin paljon ja 5 ei lainkaan. Asteikko on tulosten tulkintaa varten uudelleenkoodattu, jotta mitattava ominaisuus kasvaa yhdestä viiteen.

Taulukko 6: Yksinasuvien työikäisten yhteisöihin kuulumisen vahvuus

Muuttuja	Kuinka kiinteästi kuuluvasi seuraaviin:	Keskiarvo	Keskihajonta	Mediaani
	perhe	3,64	1,24	4
	ystäväpiiri	3,65	1,01	4
	suomalainen yhteiskunta	3,62	1,11	4
	työyhteisö/koulu	2,94	1,21	3
	kaupunki/kunta	2,92	1,16	3
	kaupunginosa	2,73	1,07	3
	harrastusseura	2,68	1,34	3
	asuin yhteisö	2,53	0,99	2
	Euroopan unioni	2,60	1,09	3
	verkkoyhteisö	2,05	1,09	2
	seurakunta	1,88	1,07	2

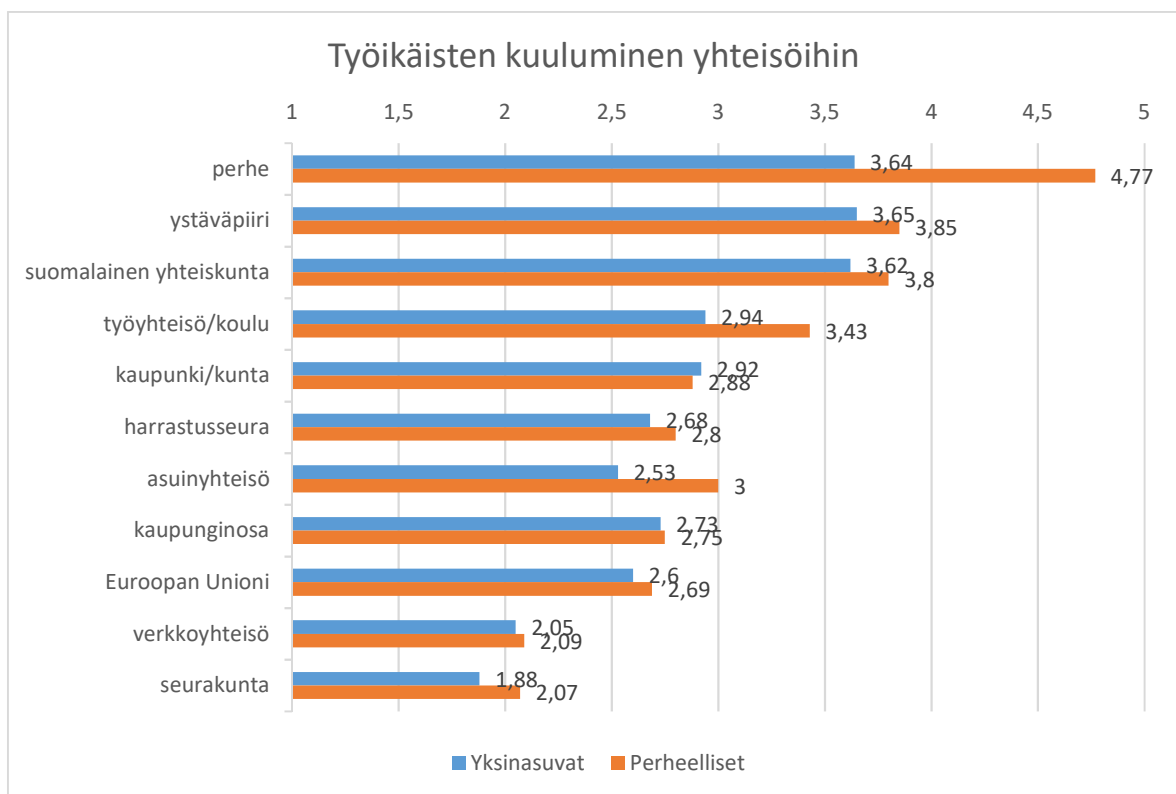
Perheeseen koetaan vahvaa yhteenkuuluvuutta. Puolison kanssa asuvat kokevat erittäin vahvasti kuuluvansa perheeseen (ka. 4,8). Yksinasuviin ero on selkeä. Perhe on yksinasuvillekin tärkeä yhteisö, ja ystäväpiirin sekä suomalaisen yhteiskunnan ohessa se on yksinasuville tärkeimpiä yhteenkuuluvuuden tunnetta luova yhteisö. Yksinasuvat kokevat perheen yhtä läheiseksi kuin ystäväpiirin. Keskiarvo 3,6 on hieman asteikon neutraalin keskipisteen yläpuolella. Yksinasuvilla on sukupuolten välillä suuri ero siinä, miten läheiseksi perhe koetaan. Naisista vähäistä kuulumista kuvaavat vaihtoehdot 1 ja 2 on valinneet kymmenesosa, miehistä sen sijaan melkein kolmannes. Erittäin paljon yhteenkuuluvuutta perheeseen (vaihtoehto 5) kokee viidesosa miehistä, naisista sen sijaan jopa 45%. Tämä tukee hyvin aikaisempia tutkimuksia, joiden mukaan sukulaissuhteita pitävät yllä etenkin naiset (Klinenberg 2012; Beck-Gernsheim 2002).

Ystäväpiiri on perheen ohella toinen tärkeä yhteisö, johon koetaan vahvaa yhteenkuuluvuutta. Yksinasuville ystäväpiiri on yhtä läheinen kuin perhe (ka. 3,65). Reilu

puolet yksinasuvista kokee melko vahvaa tai hyvin vahvaa yhteenkuuluvuutta ystäväpiiriin. Vain marginaalinen osuus (alle 2 %) yksinasuvista miehistä tai naisista ei koe lainkaan kuuluvansa ystäväpiiriin. Toisaalta tässäkin miehet eivät koe yhtä vahvaa yhteenkuuluvuutta kuin naiset. Jopa viidennes yksinasuvista miehistä kokee melko vähäistä yhteenkuuluvuutta (vastausvaihtoehto 2) ystäväpiiriin, kun naisista saman vastausvaihtoehdon on valinnut alle 4 % vastaajista. Naisista myös suurempi osa (28 %) kokee erittäin vahvasti kuuluvansa ystäväpiiriin, miehistä 16 %.

Vaikka ystävät ovat yhtä läheisiä yksinasuville kuin perhe, näyttäisi siltä, että ystäväpiiri on kuitenkin läheisempi puolison kanssa asuville. Perheellisten keskiarvo ystäväpiiriin kuulumisessa on 3,85 eli korkeampi kuin yksinasuvilla. Perheellisissä vastaajissa ei ole niitä, jotka eivät lainkaan koe kuuluvansa ystäväpiiriin. Perheellisissä ja yksinasuvissa kummassakin yhtä suuri osuus kokee vahvaa yhteenkuuluvuutta ystäväpiiriin, mutta muissa vastausvaihtoehdoissa perheelliset ovat suosineet enemmän vastausvaihtoehdon positiivisempaa päätä.

Taulukko 7: Työikäisten kuuluminen eri yhteisöihin

Yksinasuvat kokevat myös työyhteisöön/kouluun selkeästi vähäisempää yhteenkuuluvuutta kuin perheelliset. Yleisimmin työyhteisöön yksinasuvat kokevat neutraalia kuuluvuuden tunnetta (vastausvaihtoehto 3). Harva kokee kuuluvansa työyhteisöön hyvin kiinteästi (8 %). Jopa 17 prosenttia yksinasuvista ei koe lainkaan kuuluvansa työyhteisöön, ja jokseenkin yhtä suuri osa kokee vain vähäistä yhteenkuuluvuutta työyhteisöön. Keskiarvoja tarkastelemalla työyhteisöön kuulumisen on perheen ja asuinyhteisön ohella eniten yksinasuvia ja perheellisiä erottava yhteisö. Yksinasuvien vastausten keskiarvo on 2,9 eli hieman enemmän heikkoon yhteenkuuluvuuteen kallistuva. Perheellisillä keskiarvo työyhteisöön kuulumisessa on 3,4. Myös yksinasuvilla on keskenään suuret sukupuolierot. Alle 2 % miehistä kokee kuuluvansa vahvasti työyhteisöön, vaikka naisista 15 % kokee vahvaa yhteenkuuluvuutta työyhteisöön. Lähes puolet yksinasuvista miehistä (47 %) kokee vähäistä tai ei minkäänlaista yhteenkuuluvuutta työyhteisöön, naisista 24 %.

Harrastusseurakin on yksinasuville hieman vähemmän läheinen (ka.2,7) kuin perheellisille (ka. 2,8). Harrastusseuraan ei yleisesti koeta kuuluvan kovin vahvasti. Keskihajonta on tosin suurta. Melkein puolet yksinasuvista kokee vähäistä tai ei minkäänlaista yhteenkuuluvuutta harrastusseuraan. Kuitenkin hieman reilu kymmenesosa yksinasuvista kokee harrastusseuran hyvin läheiseksi. Yksinasuvista harrastusseura näyttää olevan tärkeä erityisesti 40–49-vuotiaille miehille: heistä puolet kokee melko vahvaa tai hyvin vahvaa yhteenkuuluvuutta harrastusseuraan. Myös 50–59-vuotiaiden ikäluokassa harrastusseuran tärkeys miehille näkyy, ja 40 % heistä kokee melko vahvaa tai hyvin vahvaa yhteenkuuluvuutta harrastusseuraan. Naisilla harrastusseuran tärkeys kasvaa ikäryhmän vanhetessa, ja läheisimmäksi harrastusseura koetaan naisten vanhimmassa ikäryhmässä, jossa vajaa kolmannes kokee kuuluvansa harrastusseuraan melko tai hyvin kiinteästi. Sukupuolittain miesten joukossa on suurempaa hajontaa harrastusseuran kohdalla kuin naisilla. Reilu puolet miehistä ei koe kuuluvansa harrastusseuraan juurikaan, mutta melko tai hyvin kiinteästi harrastusseuraan kokee kuuluvansa kuitenkin 35 % (naisista vastaavasti 25 %). Se, että harrastusseuran merkitys ei tässä korostu erityisemmin, on yhdenmukainen Borgin (2015) hyvinvointitutkimuksen kanssa: harrastukset eivät ole kovin merkittävä tekijä yksinasuvien hyvinvoinnille, vaan terveys ja ihmissuhteet ovat tärkeimpiä. (Borg 2015)

Alueellisiin yhteisöihin koetaan melko neutraalia yhteenkuuluvuutta, mutta asuinyhteisö on perheellisille selkeästi läheisempi kuin yksinasuville. Kaupunkiin/kuntaan koetaan melko

neutraalisti yhteenkuuluvuutta, kun taas kaupunginosa ei ole niin läheinen. Näissä yhteisöissä yksinasuvien ja perheellisten kesken ei ole juurikaan eroja. Sen sijaan asuinyhteisö on hyvin vahvasti perheellisten yhteisö (ka 3,0), kun taas yksinasuvat kokevat vähäisempää yhteenkuuluvuutta asuinyhteisöön (2,5). Yksinasuvien kesken asuinyhteisön kohdalla keskihajonta on pienempää kuin muissa kysytyissä yhteisöissä, eli yksinasuvat ovat vastanneet keskenään melko samalla tavalla. Tyypillisin vastausvaihtoehto on 2, eli yksinasuvat kokevat kuuluvansa melko heikosti asuinyhteisöön. Tämä saattaa johtua juurikin siitä, että Ojalan ja Kontulan (2002) mukaan naapuriyhteisöissä pariskuntiin suhtaudutaan luontevammin, kun taas yksinasuva jää helposti ulkopuolelle. Naapuriyhteisö on ympäristö, jossa tyypillisemmin toimitaan pariskuntina eikä yksilöinä, ja yksinasuva jää vähemmälle huomiolle. (emt)

Selkeästi symbolisena yhteisönä suomalainen yhteiskunta on hyvin tärkeä niin yksinasuville kuin perheellisillekin. Kaikista yhteisöistä siihen koetaan perheen ja ystäväpiirin jälkeen eniten yhteenkuuluvuutta. Tässäkin tosin yksinasuvat eivät koe kuuluvansa yhtä kiinteästi kuuluvansa yhteisöön kuin perheelliset.

Euroopan Unioniin koetaan kuuluvan melko neutraalisti (ka.2,6). Tässä suhteessa yksinasuvilla ei ole suurta eroa perheellisiin. Toisaalta yksinasuvat kokevat kuuluvansa Euroopan Unioniin aavistuksen vahvemmin kuin asuinyhteisönsä.

Verkkoyhteisöön ja seurakuntaan koetaan hyvin vähäistä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Verkkoyhteisö on jokseenkin yhtä etäinen yksinasuville kuin perheellisillekin. Yksinasuvat ovat tyypillisimmin valinneet vastausvaihtoehdon 1, ja 40 % ei koe lainkaan kuuluvansa verkkoyhteisöön. Alle kymmenennes kokee melko vahvasti tai hyvin vahvasti kuuluvansa verkkoyhteisöön. Seurakunta on yksinasuville sitäkin vieraampi, ja 47 % ei koe kuuluvansa lainkaan siihen. Erityisesti 40–49-vuotiaille yksinasuville seurakunta on hyvin etäinen, eikä 70 % koe lainkaan kuuluvansa seurakuntaan. Seurakuntakin on yhteisö, jonka perheelliset kokevat hieman enemmän omakseen kuin yksinasuvat. Tosin myös heille seurakunta jää melko etäiseksi.

Yleisesti ottaen yksinasuvat kokevat hieman vähäisempää yhteenkuuluvuutta eri yhteisöihin kuin puolison kanssa asuvat. Erityisesti perhe ja asuinyhteisö sekä myöskin työpaikka ovat

niitä yhteisöjä, joissa yksinasuvat eivät koe yhtä kiinteästi yhteenkuuluvuutta kuin puolison kanssa asuvat. Perhe on kuitenkin myös yksinasuville tärkeä kuulumisen tunnetta luova tekijä, vaikkakaan he eivät aivan yhtä vahvasti koe kuuluvansa perheeseen kuin muut.

Kaikkiin yhteisöihin samastumista kartoittaviin kysymyksiin on tullut vastauksia yhdestä viiteen, eli jokaisen yhteisön kohdalla löytyy sekä niitä, jotka tuntevat kuuluvansa yhteisöön hyvin kiinteästi, kuin myös niitä, jotka eivät koe kuuluvansa lainkaan kysytyyn yhteisöön. Pääsääntöisesti yksinasuvista miehet eivät koe kuuluvansa yhtä kiinteästi yhteisöihin. Tosin harrastusseuraan kuuluminen näyttää jakavan miehiä enemmän kuin naisia.

6.6. Yhteisöihin kuulumisen erot varianssianalyysillä tarkasteltuna

Yhteisöihin kuulumiseen vaikuttavia tekijöitä tutkitaan kaksisuuntaisella varianssianalyysillä. Taustamuuttujien vaikutusta kuulumiseen on tutkittu jokaisen tutkittavan yhteisön kohdalla erikseen. Kaikkia kysytyjä yhtätoista yhteisöä ei tarkastella tässä yhteydessä, vaan ne yhteisöt, joissa ei keskiarvojen perusteella ollut suuria eroja kuulumisen suhteen, jätetään tarkastelusta pois. Tutkittaviksi yhteisöiksi valikoituivat perhe, ystäväpiiri, asuinyhteisö, työyhteisö, seurakunta ja harrastusseura sekä suomalainen yhteiskunta.

Yhteisöihin kuulumista pelkästään keskiarvoja tarkastelemalla suurimmat erot yksinasuvien ja perheellisten välillä olivat perheeseen, työpaikkaan sekä asuinyhteisöön kuulumisessa, eli niissä yhteisöissä, joiden kanssa ollaan lähes päivittäin tekemisissä. Sen sijaan kaupunginosaan, kaupunkiin tai kuntaan, Euroopan Unioniin, harrastusseuraan tai verkkoyhteisöön kuulumisessa ei ollut suuria eroja yksinasuvien ja perheellisten välillä. Jos yhteisöjä jaotellaan Lehtosen (1990) toiminnallisen ja symbolisen yhteisön jakoa käyttämällä, voidaan todeta, että puhtaasti symbolisiin yhteisöihin (kaupunki/kunta, kaupunginosa, EU, suomalainen yhteiskunta) kuulumisessa ei ole eroja lukuun ottamatta suomalaiseen yhteiskuntaan kuulumista. Verkkoyhteisön suhteen symbolisen ja toiminnallisen yhteisön jako saattaa olla epäselvempi, mutta keskiarvojen erot eivät viittaa siihen, että verkkoyhteisöön kuulumista tarvitsisi tarkastella läheisemmin.

Yhteisöihin kuulumiseen on valittu selittäviksi muuttujiksi osittain samat taustamuuttujat

kuin onnellisuutta ja tyytyväisyyttä tarkastelemaan varianssianalyysiin. Nämä ovat siis sukupuoli, ikäluokka, kotitaloustyyppi, asuinalue, tuloluokat, ja koulutustaso. Terveiden sijaan on kuitenkin valittu onnellisuus hyvinvoinnin mittariksi. Onnellisuuden valitseminen tässä yhteydessä pohjautuu siihen, että hyvinvointi ja tyytyväisyys ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa, ja niiden taustalla vaikuttaa hyvin paljon terveys. Onnellisuus sen sijaan on abstraktimpi käsite, joka liitetään enemmän henkiseen hyvinvointiin. (Siltaniemi ym. 2008) Hyvinvointi sisältää sekä elintason että elinlaadun (Allardt 1976), ja voidaan ajatella, että elintaso on sidoksissa muihin taustamuuttujiin, kuten tuloihin. Onnellisuuden valitsemisella saadaan myös elinlaatu mukaan hyvinvoinnin mittariksi.

Onnellisuuden ja yhteisöihin kuulumisen kausaalisuuteen on syytä suhtautua varauksella, sillä onnellisuus ja yhteisöllisyys kummatkin näyttäisivät kasvavan toisen lisääntyessä. Yhteisöllisyys tuottaa onnea (Allardt 1967; Chopik 2017; Kontula 2016) ja onnelliset ihmiset ovat avoimempia sosiaaliselle vuorovaikutukselle (Walsh ym. 2018). Onnellisuutta ja kuulumisen tunnetta voisi ajatella ennemminkin positiivisena kierteenä, joissa kumpikin ruokkii toista.

Varianssianalyysin tuloksista selviää, että yksinasuminen on tilastollisesti yhteydessä perheeseen, asuinyhteisöön ja seurakuntaan kuulumisen kanssa. Muissa yhteisöissä kotitaloustyyppi ei ole vaikuttava tekijä, vaan sen sijaan esimerkiksi ikäluokka ja sukupuoli selittävät paremmin yhteisöihin kuulumista.

Taulukko 8: Kotitaloustyyppin vaikutukset yhteisöihin kuulumisessa

Muuttuja	Perhe	Asuinyhteisö	Seurakunta
Sukupuoli	F=14,082*** η ² =0.017	F=3,033(ns) η ² =0.004	F=0,089(ns) η ² =0.000
Mies	-0.197***	(ns)	(ns)
Nainen	(a)	(a)	(a)
Ikäluokka	F=1.018(ns) η ² =0.004	F=4.699** η ² =0.017	F=10.349*** η ² =0.037
30-39-vuotiaat	(ns)	-0.246*	-0.631***
40-49-vuotiaat	(ns)	-0.254*	-0.500***

50-59-vuotiaat	(ns)	(ns)	-0.282**
60-65-vuotiaat	(a)	(a)	(a)
Kotitaloustyyppi	F=120.532*** $\eta^2=0.228$	F=15.871*** $\eta^2=0.037$	F=5.537** $\eta^2=0.013$
Yksinasuvat	-1.030***	-0.464***	-0.298***
Yksinhuoltajat	-0.236*	(ns)	(ns)
Perheelliset	(a)	(a)	(a)
Onnellisuus	F=16.765*** $\eta^2=0.076$	F=9.222*** $\eta^2=0.043$	F=2.891* $\eta^2=0.014$
1. huono	-0.851*	(ns)	(ns)
2.	-0.913***	-0.690***	-0.438*
3. ei hyvä eikä huono	-0.419***	-0.571***	-0.350**
4.	(ns)	-0.319***	(ns)
5. hyvä	(a)	(a)	(a)
Asuinalue	F=3.225(ns) $\eta^2=0.004$	F=3.138(ns) $\eta^2=0.004$	F=8.266** $\eta^2=0.010$
kaupunki	(ns)	(ns)	-0.264**
maaseutu	(a)	(a)	(a)
Koulutus	F=1.210(ns) $\eta^2=0.004$	F=0.940(ns) $\eta^2=0.002$	F=0.982(ns) $\eta^2=0.002$
peruskoulu	(ns)	(ns)	(ns)
keskiaste	(ns)	(ns)	(ns)
korkeakoulu	(a)	(a)	(a)
Tuloviidennes	F=0.349(ns) $\eta^2=0.002$	F=0.671(ns) $\eta^2=0.003$	F=2.855* $\eta^2=0.014$
1. matalin	(ns)	(ns)	0.427**
2.	(ns)	(ns)	0.426**
3.	(ns)	(ns)	0.367**
4.	(ns)	(ns)	0.290*
5. korkein	(a)	(a)	(a)
R ² adjusted	0,310	0,092	0,064

*** $p < 0.001$; ** $p < 0.01$; * $p < 0.05$; (ns) $p > 0.05$ (ei tilastollisesti merkitsevä)

Perheeseen kuuluminen on vahvasti sidoksissa kotitaloustyyppiin ($F_{2,816}=120.53$, $p=.000$, $\eta^2=0.228$). Yksinasuvat tuntevat kuuluvansa selkeästi heikommin perheeseen kuin muut. Kotitaloustyyppi selittää 23 prosenttia perheeseen kuulumisen vaihtelusta, mikä on yhteiskuntatieteissä melko vahva selitysosuus. Kuten onnellisuuden ja tyytyväisyyden tarkastelussakin tuli ilmi, perheeseen kuulumisen ja onnellisuuden välillä on tilastollisesti erittäin merkitsevä yhteys ($F_{4,816}=16.77$, $p=.000$, $\eta^2=0.076$). Onnellisemmaksi itsensä kokevat ihmiset tuntevat kuuluvansa myös vahvemmin perheeseen. Noin kahdeksan prosenttia perheeseen kuulumisessa tapahtuvassa vaihtelussa selittyy onnellisuudella. Tämä ei ole yllättävää, sillä kuuluminen ja perhe liitetään kiinteästi toisiinsa (Paaanen 2007), ja perhe on monelle onnellisuutta tuottavista tekijöistä tärkein (Kontula 2016). Onnellisuuden ohella myös sukupuolella on vaikutusta perheeseen kuulumiseen ($F_{1,816}=16.77$, $p=.000$, $\eta^2=0.017$). Miehet kokevat naisia vähemmän kuuluvuuden tunnetta perheeseen, vaikkakin sukupuoli selittää kuuluvuuden tunteen vaihtelua perheeseen alle kaksi prosenttia. Sen sijaan ikäluokalla, koulutuksella, tuloluokilla tai asuinalueella ei ole tilastollista yhteyttä siihen, kuinka vahvaa yhteenkuuluvuutta perheeseen koetaan.

Asuinyhteisö on tilastollisesti erittäin merkitsevästi yhteydessä kotitaloustyyppiin ($F_{2,815}=15.87$, $p=.000$, $\eta^2=0.037$). *Yksinasuvat kokevat perheellisiä heikommin kuuluvansa asuinyhteisöön*. Kotitaloustyyppi vaikuttaa tarkastelluista muuttujista vahvimmin siihen, miten vahvasti asuinyhteisöön koetaan kuuluvan. Asuinyhteisöön kuulumiseen vaikuttaa myös ikäluokka ($F_{3,815}=4.70$, $p=0.003$, $\eta^2=0.017$), joskin vähemmän kuin yksinasuminen. *Asuinyhteisöön kuuluminen on heikompaa nuoremmissa ikäluokissa*. Kahdessa nuorimmassa ikäluokassa eli 30–49-vuotiaissa asuinyhteisöä ei koeta yhtä läheiseksi. Vertailuryhmänä on vanhin ikäluokka, eli 60–65-vuotiaat. 50–59-vuotiaiden kohdalla ei ole tilastollisesti merkitsevää yhteyttä asuinyhteisöön kuulumisen kanssa. Tämä on linjassa Hirvosen (2013) tutkimuksen kanssa, jonka mukaan asuinyhteisöön kuuluminen on osittain sukupolvikysymys. Nuoremmille sukupolville naapuruston merkitys on vähentynyt. Vanhemmilla sukupolvilla on kuitenkin naapuruussuhteiden määrä säilynyt ennallaan. (Hirvonen 2013)

Vaikka asuinyhteisö onkin nuoremmille sukupolville vähemmän tärkeä kuin ennen, on asuinyhteisöön kuuluminen selkeästi yhteydessä onnellisuuden kokemiseen ($F_{4,815}=9.22$, $p=.000$, $\eta^2=0.043$). Yhteys on tilastollisesti erittäin merkitsevä. *Mitä onnellisemmaksi*

ihminen kokee itsensä, sitä vahvemmin hän myös tuntee kuuluvansa asuinyhteisöön. Sen sijaan sukupuoli ei vaikuta siihen, kuinka vahvasti asuinyhteisöön kuulutaan. Myöskään asuinalueen tyyppillä ei ole merkitystä, eli maaseudulla ei asuinyhteisö ole yhtään sen tärkeämpi kuin kaupungissakaan, vaikka Hirvosen mukaan (2013) maaseudulla ja pienillä paikkakunnilla onkin ainakin määrällisesti enemmän naapuruussuhteita kuin kaupungeissa. Tutkituista taustamuuttujista myöskään koulutuksella tai tuloilla ei ole vaikutusta asuinyhteisöön kuulumiseen.

Seurakunta on yhteisö, johon vaikuttaa selkeimmin ikä, mutta jonkin verran myös kotitaloustyyppi. Ikäluokan ja seurakuntaan kuulumisen välinen yhteys on tilastollisesti erittäin merkitsevä ($F_{4,815}=10.35$, $p=.000$, $\eta^2=0.037$). *Kuuluminen seurakuntaan on sitä heikompa, mitä nuoremasta ikäluokasta on kyse.* Kotitaloustyyppillä on myös jonkin verran selitysvoimaa seurakuntaan kuulumiseen ($F_{4,815}=5.34$, $p=.004$, $\eta^2=0.013$). Yksinasuminen vähentää seurakuntaan kuulumisen tunnetta tilastollisesti erittäin merkitsevästi. *Yksinasuvat siis kokevat kuuluvansa heikommin seurakuntaan kuin perheelliset.*

Seurakuntaan kuulumiseen vaikuttavat ikäluokan ja kotitaloustyyppin lisäksi myös asuinalue, tuloluokka sekä onnellisuuden kokeminen. Maaseudulla asuvat kokevat hieman vahvemmin kuuluvansa seurakuntaan kuin kaupungissa tai taajamassa asuvat. Selitysvoima on kuitenkin hyvin vaatimaton, sillä asuinalueen tyyppi selittää vain yhden prosentin seurakuntaan kuulumisessa tapahtuvasta vaihtelusta. Tuloluokalla on myös jonkin verran vaikutusta siihen, tunnetaanko seurakuntaan yhteenkuuluvuutta ($F_{4,815}=2.86$, $p=.023$, $\eta^2=0.014$). Mitä matalammat tulot, sitä vahvemmin seurakuntaan tunnetaan kuuluvan.

Myös onnellisuus näyttäisi olevan jossain määrin yhteydessä seurakuntaan kuulumiseen ($F_{4,815}=2.89$, $p=.022$, $\eta^2=0.014$), vaikka yhteys on vain tilastollisesti melkein merkitsevä. Onnellisuus ei suoraviivaisesti lisää seurakuntaan kuulumista. Onnellisuuttaan melko vähäiseksi tai keskinkertaiseksi (vastausvaihtoehdot 2 ja 3) arvioivat kokevat kuuluvansa heikommin seurakuntaan kuin verrokkiryhmänä olevat erittäin onnelliseksi (5) itsensä kokevat. Erittäin vähäiseksi (1) onnellisuutensa arvioivien kuin myös melko onnelliseksi (4) itsensä kokevien suhteen ei löytynyt tilastollisesti merkitsevää yhteyttä seurakuntaan kuulumisen kanssa. Seurakuntaan kuulumisen näyttäisi tällä perusteella olevan

monitahoinen ilmiö, johon vaikuttaa useampi tekijä. Tässä tutkituista tekijöistä vain sukupuoli ja koulutuksella ei ole tilastollista yhteyttä seurakuntaan kuulumiseen.

Taulukko 9: Yhteisöt, joihin kuuluminen ei riipu kotitaloustyypistä

Muuttuja	Ystävät	Työ	EU	suomalainen yhteiskunta
Sukupuoli	F=4.985* η ² =0.006	F=3.807(ns) η ² =0.005	F=0.024(ns) η ² =0.000	F=0.006(ns) η ² =0.000
Mies	-0.134*	(ns)	(ns)	(ns)
Nainen	(a)	(a)	(a)	(a)
Ikäluokka	F=1.416(ns) η ² =0.005	F=21.143*** η ² =0.043	F=3.181* η ² =0.012	F=3.385* η ² =0.012
30–39-vuotiaat	(ns)	0.677***	-0.327**	-0.330**
40–49-vuotiaat	(ns)	0.343**	-0.217*	(ns)
50–59-vuotiaat	(ns)	0.430***	(ns)	(ns)
60–65-vuotiaat	(a)	(a)	(a)	(a)
Kotitaloustyyppi	F=0.753(ns) η ² =0.002	F=2.164(ns) η ² =0.005	F=0.198(ns) η ² =0.000	F=0.543(ns) η ² =0.001
Yksinasuvat	(ns)	(ns)	(ns)	(ns)
Yksinhuoltajat	(ns)	(ns)	(ns)	(ns)
Perheelliset	(a)	(a)	(a)	(a)
Onnellisuus	F=24.754*** η ² =0.108	F=9.222*** η ² =0.044	F=2.112(ns) η ² =0.010	F=6.957*** η ² =0.033
1. huono	(ns)	(ns)	-1.234*	(ns)
2.	-1.044***	-0.929***	(ns)	-0.669***
3. ei hyvä eikä huono	-0.805***	-0.466***	(ns)	-0.530***
4.	-0.324***	(ns)	(ns)	-0.258**
5. hyvä	(a)	(a)	(a)	(a)
Asuinalue	F=0.792(ns) η ² =0.001	F=3.587(ns) η ² =0.004	F=7.453** η ² =0.009	F=0.893(ns) η ² =0.001

kaupunki	(ns)	(ns)	0.231	(ns)
maaseutu	(a)	(a)	(a)	(a)
Koulutus	F=0.478(ns) $\eta^2=0.001$	F=2.901(ns) $\eta^2=0.007$	F=17.461*** $\eta^2=0.041$	F=3.782* $\eta^2=0.009$
peruskoulu	(ns)	(ns)	-0.8106***	-0.379**
keskiaste	(ns)	(ns)	-0.355***	(ns)
korkeakoulu	(a)	(a)	(a)	(a)
Tuloviidennes	F=2.242(ns) $\eta^2=0.011$	F=20.618*** $\eta^2=0.093$	F=1.984(ns) $\eta^2=0.010$	F=2.046(ns) $\eta^2=0.010$
1. matalin	(ns)	-0.956***	(ns)	(ns)
2.	(ns)	(ns)	(ns)	(ns)
3.	(ns)	(ns)	(ns)	(ns)
4.	(ns)	(ns)	(ns)	(ns)
5. korkein	(a)	(a)	(a)	(a)
R ² adjusted	0,123	0,230	0,055	0,063

*** $p < 0.001$; ** $p < 0.01$; * $p < 0.05$; (ns) $p > 0.05$ (ei tilastollisesti merkitsevää eroa)

Ystäväpiiriin kuulumisen ja yksinasumisen välillä ei tässä aineistossa löydy tilastollista yhteyttä. Se, miten kiinteästi kuuluu ystäväpiiriin, ei ole riippuvainen kotitaloustyypistä. Tässä aineistossa ei myöskään tule esille Ojalan ja Kontulan (2002) mainitsema yksinasuvien sosiaalinen eristäytyneisyys, mikä johtuisi nimenomaan vähävaraisuudesta. Tuloluokkien välillä ei ole nimittäin lainkaan tilastollisesti merkitsevää eroa sen suhteen, kuinka vahvasti ystäväpiiriin koetaan kuuluvan. *Sukupuolella on hienoinen vaikutus, mikä näkyy siten, että miehet kokevat hieman vähemmän kuuluvansa ystäväpiiriin kuin naiset* ($F_{1,818}=4.99$, $p=.026$, $\eta^2=0.006$). Sukupuoli selittää kuitenkin ainoastaan alle prosentin kuulumisen vahvuudessa tapahtuvasta vaihtelusta, joten ero on käytännössä olematon. Onnellisemmaksi itsensä kokevat tuntevat vahvempaa yhteenkuuluvuutta ystäväpiiriin. Onnellisuuden ja sukupuolen lisäksi muilla selittävillä tekijöillä ei ole tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ystäväpiiriin kuulumiseen.

Keskiarvoja tarkastelemalla työyhteisöön kuulumisessa näytti olevan eroja yksinasuvien ja perheellisten välillä, mutta varianssianalyysin perusteella ero ei ole tilastollisesti merkitsevää.

Työyhteisöön kuulumisen taustalla on selkeästi ikäluokka ($F_{3,805}=12.14$, $p=.000$, $\eta^2=0.043$). Nuorin ikäluokka tuntee vahvimmin kuuluvuutta työyhteisöön, vanhin ikäluokka taas vähiten. Onnellisuuden vähäisyys myös vaikuttaa negatiivisesti työyhteisöön kuulumiseen. Yhtä lailla alimpaan tuloviidennekseen kuuluvat kokevat kuuluvansa heikommin työyhteisöön kuin verrokkiryhmä eli ylimpään tuloviidennekseen kuuluvat.

Euroopan Unioniin ja suomalaiseen yhteiskuntaan kuulumisen vahvuudessa on yhtäläisyyksiä. *Nuorempi ikä sekä matala koulutus laskevat yhteenkuuluvuuden tunnetta suomalaiseen yhteiskuntaan sekä Euroopan Unioniin.* Suomalaisen yhteiskunnan ja onnellisuuden välillä on tilastollisesti merkitsevä ero ($F_{4,815}=6.96$, $p=.000$, $\eta^2=0.033$), niin että itsensä vähemmän onnelliseksi kokevat tuntevat myös kuuluvansa heikommin suomalaiseen yhteiskuntaan. Euroopan Unioniin kuulumiseen vaikuttaa laskevasti vain onnettomaksi itsensä kokeminen (alin vastausvaihtoehto viisiportaisella asteikolla). Kaupungissa asuvat kokevat maaseudulla asuvia vahvemmin kuuluvansa Euroopan Unioniin, mutta suomalaiseen yhteiskuntaan asuinympäristön tyyppi ei vaikuta. Sukupuolella, kotitaloustyypillä tai tuloilla ei löytynyt yhteyttä suomalaiseen yhteiskuntaan tai Euroopan Unioniin kuulumisen kanssa.

Onnellisuus on tarkastelluista yhteisöistä seurakuntaa ja Euroopan Unionia lukuun ottamatta tilastollisesti erittäin merkitsevästi yhteydessä siihen, kuinka vahvasti yhteisöihin koetaan kuuluvan. Yhteisöllisyys eli kuulumisen tunne jonkinlaiseen sosiaaliseen yhteisöön luo onnellisuutta. Kun tiedetään, että onnelliset ihmiset ovat myös sosiaalisempia, voisi ajatella, että onnellisuus myös osaltaan lisää eri yhteisöihin kuulumisen tunnetta.

7. Yhteenveto ja pohdinta

Tässä tutkimuksessa selvitettiin, ovatko yksinasuvat yhtä onnellisia ja tyytyväisiä elämäänsä kuin puolison kanssa asuvat, sekä sitä, miten kiinteästi he kokevat kuuluvansa sosiaalisiin yhteisöihin. Taustalla oli ajatus, että yksinasuvien hyvinvointi näkyisi niin onnellisuuden ja tyytyväisyyden kokemisessa kuin siinä, kuinka vahvasti he kokevat kuuluvansa ryhmiin. Aiemmissa tutkimuksissa on tullut systemaattisesti esille se, että yksinasuvat voivat keskimäärin huonommin kuin muu väestö. Samoin yksinasuvien kokemukset kulttuurisesta ulkopuolisuudesta antoivat viitteitä siitä, että he eivät kokisi yhtä vahvasti kuuluvansa

sosiaalisiin yhteisöihin.

Onnellisuuden ja tyytyväisyyden kohdalla tarkasteltavissa ryhmissä tuli esille eroja. Aineiston perusteella yksinasuvat ovat vähemmän onnellisia ja tyytyväisiä elämäänsä kuin puolison kanssa asuvat. Yksinasuminen ei yksinään ole merkittävin tekijä onnellisuuden ja tyytyväisyyden kokemiseen, vaan terveys näyttää olevan selkeästi suurin selittäjä. Huonoksi koettu terveys vähentää onnellisuutta selkeästi, ja vielä vahvemmin se vaikuttaa siihen, kuinka tyytyväisiä elämään ollaan. Terveys lisäksi kotitaloustyypillä näyttää olevan jonkin verran vaikutusta siihen, kuinka onnelliseksi ja tyytyväiseksi vastaajat arvioivat itsensä. Yksinasuminen on yhteydessä alhaisempaan onnellisuuteen, ja elämään tyytyväisyyteen vaikutus on jopa hieman vahvempi. Toisaalta asumismuoto selittää vain muutamia prosentteja onnellisuuden ja tyytyväisyyden vaihtelusta, joten pelkästään yksinasuminen vaikuttaa melko vähän siihen, miten hyväksi onnellisuutta ja tyytyväisyyttä arvioidaan. Myös sukupuolella on jonkin verran vaikutusta siihen, että miehet ovat hieman vähemmän onnellisia kuin naiset. Tyytyväisyyteen sen sijaan sukupuoli ei ole tilastollisesti yhteydessä. Voisi siis sanoa, että yksinasuvat ja varsinkin miehet ovat hieman vähemmän onnellisia kuin perheelliset.

Onnellisuuteen ja tyytyväisyyteen vaikuttavia tekijöitä tarkastellessa tulee ilmi, että yksistään yksinasumisella ei ole kovin suuresti onnellisuutta tai tyytyväisyyttä alentavaa vaikutusta. On kuitenkin syytä huomata, että näihin alentavasti vaikuttavat sellaiset tekijät, joilla kasaantuessa saattaa olla merkittävä vaikutus. Tällaisia ovat erityisesti huono terveys, sekä jossain määrin myös pienet tulot. Miehet ovat myös hieman vähemmän onnellisia kuin naiset. Kun ottaa huomioon, että 60–65-vuotiaista yksinasuvista miehistä jopa 70 % kuuluu alimpaan tuloviidennekseen, on tällä ryhmällä muita heikommat edellytykset kokea itsensä onnelliseksi ja tyytyväiseksi elämäänsä.

Yksinasuminen näyttää olevan yhteydessä siihen, että moniin yhteisöihin tunnetaan vähäisempää yhteenkuuluvuuden tunnetta. Yksikään aineistossa kysytyistä yhdestätoista yhteisöstä ei ollut sellainen, johon yksinasuvat olisivat selkeästi identifioituneet vahvemmin kuin puolison kanssa asuvat. Perheeseen kuulumisen erotti yksinasuvat ja kumppanin kanssa asuvat selkeimmin tässä suhteessa, mutta sen lisäksi myös asuinyhteisö sekä työyhteisö näyttivät olevan paikkoja, johon yksinasuvat eivät kokeneet yhtä vahvasti kuuluvansa kuin

kumppanin kanssa asuvat. Taustamuuttujien vakionnin jälkeen perhe, asuinyhteisö sekä seurakunta osoittautuivat olevan yhteisöjä, joihin kuulumisen vahvuus todella riippui kotitaloustyypistä. Asuinyhteisöön kuulumiseen vaikutti eniten kotitaloustyyppi. Toinen asuinyhteisöön vaikuttava tekijä eli ikäluokka ei ollut läheskään yhtä suuri tekijä kuin yksinasuminen. Tämä tukee Ojalan ja Kontulankin (2002) havaintoa siitä, että puoliso tekee ihmisestä näkyvämmän toimijan asuinyhteisössä. Asuinyhteisöissä toimintayksiköksi oletetaan pariskunnat ja perheet, ja yksinasuvat sivuutetaan helposti (emt).

On myös yhteisöjä, joissa yksinasuminen vaikuttaa vain osittain siihen, kuinka vahvasti yhteisöön kuulutaan. Työyhteisö on tällainen, sillä keskiarvojen perusteella eroja näytti olevan yksinasuvien ja perheellisten kesken. Varianssianalyysin tulokset kuitenkin osoittivat, että työympäristöön kuulumisen oli eniten ikäkysymys. Nuorin ikäluokka eli 30–39-vuotiaat kokivat kuuluvansa vahvimmin työyhteisöön. Erot yksinasuvien ja perheellisten työyhteisöön kuulumisessa johtuvat siis muista tekijöistä kuin asumismuodosta. Joissain tapauksissa, kuten perheeseen ja ystäväpiiriin kuulumisessa, sukupuoli osoittautui selittäväksi tekijäksi. Miehet eivät tunne yhtä vahvasti kuuluvansa perheeseen tai ystäväpiiriin kuin naiset. Useat aikaisemmatkin tutkimukset vahvistavat, että naiset pitävät tiiviimmin yhteyttä sukulaisiin ja ystäviin (Dunbar & Roberts 2011; Umberson ym. 1996; Klinenberg 2012), joten tulos ei ollut yllättävä.

Kotitaloustyypillä ei näyttänyt olevan yhteyttä sellaisten yhteisöjen kanssa, joita olisi voinut odottaa olevan ainakin osalle yksinasuvista tärkeitä. Aineistosta ei noussut esimerkiksi kaupunkialue selkeästi tärkeämmäksi yksinasuville, vaikka yksinasuvat suosivatkin kaupunkiympäristöä asuinalueena. Toisaalta kysytyistä yhdestätoista yhteisöstä kaupunki/kunta oli ainut, johon kuulumisessa keskiarvoissa näkyi pieni ero yksinasuvien hyväksi. Urbanin yhteisön tärkeys ei kuitenkaan varianssianalyysissä ollut yhteydessä kotitaloustyyppiin. Klinenbergin (2012) mainitsemat urbaanit sinkut eivät nousseet esille tässä tutkimuksessa. Borgin (2016) mainitsema kaupunkiympäristön harrastusmahdollisuuksien tärkeys ei näyttäytynyt siten, että yksinasuvat kokisivat harrastusseuraan kuulumisen vahvempana kuin puolison kanssa asuvat. Toisaalta Borgin tutkimus keskittyi pääkaupunkiseudun yksinasuviin, joten harrastusten tärkeys saattaa olla vain suurkaupunkiympäristön ilmiö, joka ei tule esille suuressa aineistossa. Verkkoyhteisö on toinen kyselyssä kysytystä yhteisöistä, joissa yksinasuvien ja perheellisten välillä ei ollut

eroja, vaikka niitä olisi ehkä voinut odottaa. Vaikka aiempien tutkimusten mukaan Internetiä käyttävät enemmän ne, jotka tuntevat hyvinvointinsa puutteelliseksi ja kokevat yksinäisyyttä, ulkopuolisuutta ja syrjäytyneisyyttä (Siltaniemi ym. 2008), ei se ainakaan näy vahvempana kuulumisen tunteena verkkoyhteisöihin yksinasuvien kohdalla.

Onnellisuuden ja yhteisöihin kuulumisen suhteen näytti siltä, että onnellisemmaksi itsensä kokevat pääsääntöisesti kokivat myös vahvemmin yhteenkuuluvuutta sosiaalisiin yhteisöihin. Onnellisuutensa huonommaksi arvioivat kokivat myös heikompaa kuuluvuutta yhteisöihin. Tämä näkyi erityisen vahvasti ystäväpiirin kohdalla sekä perheeseen kuulumisessa. Yksinasuvien heikompi kuuluminen yhteisöihin voi olla osittain sitä, että kyseisissä yhteisöissä heitä todella kohdellaan eri tavalla kuin perheellisiä. Toisaalta siihen saattaa vaikuttaa osaltaan myös yksinasuvan sisäistämä käsitys muiden arvostuksesta, jolloin itsetunto muovaa yksinasuvan käsitystä osana yhteisöä myös niissä yhteisöissä, joissa perhenormatiivisuus ei ole korostuneesti esillä. Kun tiedetään, että onnellisuus lisää sosiaalista vuorovaikutusta, voitaisiin myös onnellisuutta vähentäviin (ei-sosiaalisiin) tekijöihin puuttamalla vahvistaa yksinasuvien kiinnittymistä sosiaalisiin yhteisöihin tai ainakin luoda tälle paremmat edellytykset.

Yksinasuvilla sekä hyvinvoinnin kokeminen että yhteisöihin kuuluminen on heikompaa kuin puolison kanssa asuvilla, joten yksinasuvien hyvinvoinnin tarkastelussa olisi hyvä huomioida elintason lisäksi osallisuus. Samoin olisi tarvetta tutkia sitä, miten stressitekijät vaikuttavat yksinasuvien kokemaan hyvinvointiin. Tällä voisi myös tarkentua kuva siitä, kuinka paljon stressitekijöiksi koetaan suoranaisesti yksinasumiseen liittyvät syyt. Ajankäyttötutkimuksen kaltaisella negatiivisten tunteiden kartoittamisella olisi mahdollista myös määrällisesti tarkastella sitä, millaisia eroja elämäntilanteensa hyväksyvillä ja siihen tyytymättömillä yksinasuvilla on onnellisuuden kokemisessa. Samalla voisi tutkia, kuinka paljon yksinasuvien kohtaamat ennakkoluulot todella vaikuttavat arjessa määrällisesti mitattuna. Yksinasuvien kokemuksia ulkopuolisuudesta on tutkittu lähinnä laadullisin menetelmin, kuten Mäkisen tutkimuksessa, jossa haastateltiin yksinasuvia naisia, sekä Väestöliiton yksinasumisen tutkimuksessa, jossa käytössä oli kirjoituspyyntöjen kautta kerätyt tekstit. Naiset ovat näissä yliedustettuina, joten tarvetta olisi kartoittaa laajemmin, kuinka miehet kokevat yksinasumisen. Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla saisi myös tarkennettua kokonaiskuvaa siitä, miten yleisesti ja missä tilanteissa tai ympäristössä

yksinasuvat kokevat yksinasumisensa synnyttävän asenteellista kohtelua.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa on aina huomioitava se, kuinka hyvin on onnistuttu mittaamaan haluttuja asioita. Onnellisuuden ja tyytyväisyyden itsearviointi on osoittautunut aiemmissa tutkimuksissa riittävän hyväksi mittariksi hyvinvoinnista. Tässä työssä onnellisuutta ja tyytyväisyyttä on kumpaakin kysytty erikseen, mikä myös parantaa luotettavuutta. Sen sijaan kysymys siitä, kuinka kiinteästi koetaan kuuluvan eri yhteisöihin, ei ole aivan yhtä yksiselitteinen. Monet kysytyt yhteisöt, kuten perhe, työ ja suomalainen yhteiskunta ovat jo valmiiksi arvolatautuneita, ja on mahdollista, että näihin kysymyksiin on vaikeampi vastata totuudenmukaisesti, mikäli ei koe kuuluvansa näihin yhteisöihin. Ihminen määrittelee osittain itseään sen perusteella, mihin yhteisöihin hän kuuluu, joten vastauksissa saattaa vaikuttaa taustalla myös se, miten näitä yhteisöjä arvottaa. Esimerkiksi suomalaisen yhteiskuntaan kuulumista kysyttäessä saattaa vastaukseen sisältyä yhteisöllisen kokemuksen lisäksi myös se, miten paljon isänmaallisuutta pitää tärkeänä arvona. Mikäli yhteisöihin kiinnittymistä olisi kysytty myös arviolla, kuinka paljon tai kuinka usein kokee ulkopuolisuuden tunnetta jokaisen yhteisön kohdalla erikseen, olisi kuulumisen tunnetta voitu tarkastella myös sen puuttumisen kautta.

Tässä työssä käytetty aineisto on osa aineistosarjaa, joka on kerätty viiden vuoden välein vuodesta 1999 alkaen. Aineiston puolesta olisi mahdollista vertailla ajallisesti tapahtuvaa muutosta. Olisi kiinnostavaa tarkastella myös sitä, onko tilanteessa näkynyt muutosta eri vuosina kerättyjen aineistojen välillä. Työmäärän takia tässä yhteydessä on kuitenkin käytetty vain yhden vuoden aineistoa. Ajallinen muutos yksinasuvien asemassa on siis yksi jatkotutkimuksen aihe.

Yksinasuviin on alettu kiinnittää enemmän huomiota viime vuosina. Elinoloja on tutkittu useammassakin otteessa, ja jonkin verran on kerätty myös yksinasuvien kokemuksia yksin elämisestä. Aiemmissa tutkimuksissa on tuotu esille, että yksinasuvien hyvinvointiin tulisi kiinnittää huomiota erityisesti niiden kohdalla, joilla on huomattavia puutteita hyvinvoinnissa. Näitä ovat esimerkiksi työttömät sekä terveytensä huonoksi kokevat (Borg 2016). Yksinasuvien onnellisuutta voidaan lisätä puuttamalla hyvinvoinnin puutteissa esiin tuleviin epäkohtiin. Tämä on pitkälti poliittisista päätöksistä riippuvaa. Yksinasuvien määrän jatkuva lisääntyminen osaltaan tekee näistä kysymyksistä näkyvämpiä jatkossa.

Hyvinvoinnin edellytysten parantamisen lisäksi on vaikeampi osoittaa konkreettisia tapoja, miten tyytyväisyydessä ja onnellisuudessa koettua eroa saisi kurottua pienemmäksi. Onnellisuus on aina jossakin määrin yksilön omasta toiminnasta ja odotusten täyttymisestä kiinni. Tässä suhteessa vastentahtoisesti yksinasuvien onnellisuuteen on vaikea vaikuttaa ulkopuolelta. Vahvan perhenormatiivisen ajattelumallin murtaminen yhteiskunnassa luultavasti auttaisi myös yksinasuvia sopeutumaan paremmin elämäntilanteeseensa. Mikäli yksinasuvat kokevat, että heidät asetetaan yhteiskunnassa eriarvoiseen asemaan perheellisiin nähden, voi olla vaikea kokea olevansa yhtä lailla osallinen ja arvostettu yhteiskunnassa.

Yhteisöllisyyden lisääminen voisi parantaa yksinasuvien onnellisuutta ja hyvinvointia ainakin niiden osalta, jotka kokevat yksinäisyyden ongelmaksi. Jatkotutkimusta tarvittaisiinkin selvittämään, miten saataisiin madallettua yksinasuvien kynnystä osallistua erilaisiin yhteisöllisiin toimintamuotoihin. Asenteiden ja ennakkoluulojen muuttaminen tarvitsee aikaa, mutta sitä ei ainakaan edistä se, että perheellisten ja yksinasuvien arki eriytyy. Samoin yksin vietetyn ajan lisääntyminen voi huonontaa joidenkin yksinasuvien hyvinvointia. Tulevaisuudessa yksinasumisen lisääntyminen saattaa yleistyessään muokata myös perheen normatiivisuutta, joten muutos voi tulla myös sitä kautta. Mikäli familististen arvojen korostuminen on vastareaktiota perheen aseman murtumiselle, voi muutokset ydinperheen tärkeydessä osaltaan vaikuttaa myös siihen, kuinka yksinasuviin suhtaudutaan. Myös syntyvyyden jatkuva lasku saattaa vaikuttaa siihen, että kaikkien ei oletetakaan automaattisesti perustavan perhettä. Tässäkin yhteydessä on syytä huolehtia, että yksinasuvia ja perheen perustavia ei aseteta vastakkain. Yksinasuvien kannalta muutokset väestörakenteessa voivat myös mahdollistaa sen, että yksinasumisesta tulee sosiaalisesti hyväksyttävämpää.

8. Lähteet

Painetut lähteet

Allardt, Erik. (1976). Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. WSOY, Porvoo

Beck-Gernsheim, Elisabeth. (2002). Reinventing the Family. In Search of New Lifestyle. Polity Press, Cambridge

Beck, Ulrich & Beck-Gernsheim, Elisabeth. (2001). Individualization. Sage Publications, Lontoo

Degenne, Alain & Forse, Michel. (1999). Introduction to Social Networks. Sage Publications, Lontoo

Giddens, Anthony. (1991). Modernity and Self-Identity. Polity Press, Oxford

Giddens, Anthony. (1984). The Constitution of Society. Polity Press, Oxford

Hyypä, Markku. (2002). Kuorossa elämä pitenee. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Teoksessa Suomalainen pääoma ja hyvinvointi. Ruuskanen, Petri (toim.) PS-kustannus, Keuruu. Sivut 28–59

Ilmonen, Kaj (2004). Sosiaalinen pääoma – uusi ihmeväsite vai käyttökelpoinen hypoteesi? Teoksessa Sosiologia nykikeskusteluja. Rahkonen, Keijo (toim.) Gaudeamus, Helsinki. Sivut 99–142

Jallinoja, Riitta. (2009). Perhe yhdessä vapaa-aikana. Teoksessa Liikkanen, Mirja (toim.). Suomalainen vapaa-aika – Arjen ilot ja valinnat. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki. Sivut 49–77

Jokinen, Kimmo (toim.) (2005). Yksinäisten sanat. Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi

Klinenberg, Eric. (2012). Going solo. Penguin Press, New York

Kangaspunta, Seppo; Aro, Jari & Saastamoinen, Mikko. (2011). Epilogi: Yhteisyyden jatkumo. Teoksessa Kangaspunta, Seppo (toim.). Yksilöllinen yhteisöllisyys: Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere University Press, 2011. Sivut. 245–266

- Kouvo, Antti. (2010). Luokat ja sosiaalinen pääoma. Teoksessa Erola, Jani (toim.) Luokaton Suomi? Gaudeamus, Helsinki. Sivut 166–181
- Lehtonen, Heikki. (1990). Yhteisö. Vastapaino, Tampere
- Lin, Nan. (2001). Building a Network Theory of Social Capital. Teoksessa Lin, Nan & Cook, Karen & Burt, Ronald (toim.) Social Capital – Theory and Research. Aldine de Gruyter, New York. Sivut 3–29
- Marin, Marjatta. (2001). Tarkastelukulmia ikään ja ikääntymiseen. Teoksessa Sankari, Anne & Jyrkämä, Jyrki (toim.) Lapsuudesta vanhuuteen. Vastapaino, Tampere. Sivut 17–47
- Melkas, Tuula. (2009). Suomalaisten yksityiselämän sosiaalisuudesta. Teoksessa Liikkanen, Mirja (toim.) Suomalainen vapaa-aika – Arjen ilot ja valinnat. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki. Sivut 21–48
- Nummenmaa, Lauri. (2004). Tilastolliset menetelmät. Tammi, Vammala
- Pessi, Anne & Seppänen, Marjaana. (2011). Yhteisöllisyys. Teoksessa Saari, Juho (toim.) Hyvinvointi – Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Gaudeamus, Helsinki. Sivut 288–313
- Rantamaa, Paula. (2001). Ikä ja sen merkitykset. Teoksessa Sankari, Anne & Jyrkämä, Jyrki (toim.) Lapsuudesta vanhuuteen. Vastapaino, Tampere. sivut 49–95
- Saari, Juho. (2011). Hyvinvoinnin kentät. Teoksessa Saari, Juho (toim.) Hyvinvointi – Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Gaudeamus, Helsinki. Sivut 33–78
- Simmel, Georg. (2005). Suurkaupunki ja moderni elämä. Tammer-Paino Oy, Tampere
- Simpura, Jussi & Uusitalo, Hannu. (2011). Hyvinvointi ja sosiaalinen kehitys. Teoksessa Saari, Juho (toim.) Hyvinvointi – Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Gaudeamus, Helsinki. Sivut 106–139

Sähköiset lähteet

- Amichai-Hamburger, Yair & Schneider, Barry H. (2013). Loneliness and Internet Use. Teoksessa Coplan, Robert & Bowker, Julie (toim.) The handbook of solitude. Psychological perspectives on social isolation, social withdrawal, and being alone. Wiley Blackwell, Chichester, West-Sussex. Sivut 317–334. Haettu 3.4.2016. Vaatii kirjautumisen <https://www.dawsonera.com/readonline/9781118427408>

Aro, Jani. (2011). Yhteisöllisyys ja sosiaalinen side. Teoksessa Kangaspunta, Seppo (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys: Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere University Press. Sivut 35–60. Haettu 5.10.2015
http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66235/yhteisollisyys_ja_sosiaalinen_side_2011.pdf?sequence=1

Block, Peter. (2008). Community: The Structure of belonging. Berrett-Koehler Publishers, San Francisco. Vaatii kirjautumisen. Haettu 3.3. 2016.
<http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/ehost/ebookviewer/ebook/bmxIYmtfXzI2MDY2OF9fQU41?sid=4361ac29-0e2c-4d36-a88c-8e0b9b34e823@sessionmgr113&vid=0&format=EB&rid=1>

Borg, Pekka (2015). Yksinasuvien helsinkiläisten kokema hyvinvointi. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 2015:3. Haettu 30.3.2019
https://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/15_06_17_Tutkimuksia_3_Borg.pdf

Burnett, Judith. (2010). Generations: the time machine in theory and practice. Taylor & Francis Group, ProQuest Ebook Central e-kirja. Vaatii kirjautumisen. Haettu 16.4.2019
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=389748&site=ehost-live>

Bruckmüller, Suzanne. (2012). Singled out as the effect to be explained: Implications for collective self-esteem. Personality and Social Psychology Bulletin 39(2), Sivut 237 – 249. Haettu 6.7.2017. Vaatii kirjautumisen.
<http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0146167212471686>

Chopik, William. (2017). Associations among relational values, support, health, and well-being across the adult lifespan. Personal Relationships, 24 (2017), Sivut 408–422. Haettu 18.2.2018. Vaatii kirjautumisen.
<http://onlinelibrary.wiley.com.ezproxy.jyu.fi/doi/10.1111/per.12187/epdf>

Cohen, Sheldon (2004). Social Relationships and Health. American Psychologist, November 2004. Haettu 16.4.2019
<http://www.psy.cmu.edu/~scohen/AmerPsycholpaper.pdf>

Coplan, Robert & Bowker, Julie. (2013). All alone – Multiple Perspectives on the Study of Solitude. Teoksessa Coplan, Robert & Bowker, Julie (toim.) The handbook of solitude. Psychological perspectives on social isolation, social withdrawal, and being alone. Wiley Blackwell, Chichester, West-Sussex. Sivut 3–13. Haettu 3.4.2016. Vaatii kirjautumisen
<https://www.dawsonera.com/readonline/9781118427408>

DePaulo, Bella. (2013). Single in a Society Preoccupied with Couples. Teoksessa Coplan, Robert & Bowker, Julie (toim.) The handbook of solitude. Psychological perspectives on social isolation, social withdrawal, and being alone. Wiley Blackwell, Chichester, West-Sussex. Sivut 302–333. Haettu 3.4.2016. Vaatii kirjautumisen
<https://www.dawsonera.com/readonline/9781118427408>

Fonseca, Xavier; Lukosch, Stephan & Brazier, Frances. (2019). Social cohesion revisited: a new definition and how to characterize it. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 32:2, Sivut 231-253. Haettu 29.4.2019
<https://doi.org/10.1080/13511610.2018.1497480>

Glackin, Stephen. (2015). Contemporary Urban Culture. How community structures endure in an individualized society. *Culture and Organization*, 21:1, Sivut 23–41. Haettu 5.11.2015. Vaatii kirjautumisen.
<http://dx.doi.org/10.1080/14759551.2013.795153>

Granovetter, Mark. (1973). The Strength of Weak Ties. *American Journal of Sociology*, Vol 73, Issue 6, sivut 1360–1380. Chicago University Press. Haettu 14.10.2015
https://sociology.stanford.edu/sites/default/files/publications/the_strength_of_weak_ties_and_exch_w-gans.pdf

Gråsten, Heidi. (2016) Lasten kuulumisen rakentuminen perhearjessa. Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Haettu 15.2.2018
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/50262/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201606133036.pdf?sequence=1>

Hanifi, Riitta. (2012). Sosiaalinen pääoma jakautuu epätasaisesti. Tilastokeskuksen Hyvinvointikatsaus 4/2012. Haettu 22.9.2015
http://www.stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-12-10_003.html?s=0

Hanifi, Riitta (2016). Pääkaupunkiseutulaisten yksinäistynyt ajankäyttö. Haettu 20.10.2017.
http://www.yksinkaupungissa.fi/yksin_oleminen_on_lisaantynyt_paakaupunkiseudulla

Healy, Karen, Haynes, Michele & Hampshire, Anne. (2007). Gender, social capital and location. Understanding the interactions. *International Journal of Social Welfare* 2007; 16. Sivut 110–118. Haettu 9.2.2015. Vaatii kirjautumisen.
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-2397.2006.00471.x/full>

Hirvonen, Jukka. (2013). Suomalaisen naapuruuden piirteitä asukaskyselyn valossa. Aalto-yliopiston julkaisusarja: Tiede & Teknologia 4/2013. Haettu 3.3.2016
<https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/8964/isbn9789526050935.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hirvonen, Tatu & Mangelaja, Esa. (2005) Miksi tutkia onnellisuutta maassa, jossa kahdeksan kymmenestä ilmoittaa olevansa onnellisia? *Tieteessä tapahtuu* 5/2005. Haettu 26.3.2019
<https://journal.fi/tt/article/view/56750/18870>

Iisakka, Laura (toim.) (2006). Sosiaalinen pääoma Suomessa. Tilastokatsaus. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 2.3.2016
https://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/isbn_950-467-602-2_en.pdf

Joutsenniemi, Kaisa; Martelin, Tuija; Martikainen, Pekka; Pirkola, Sami; Koskinen, Seppo.

(2005). Living arrangement and mental health in Finland. *Journal of Epidemiology & Community Health* 2006; 60. Sivut 468–475. Haettu 24.8.2017.
<https://jech.bmj.com/content/60/6/468>

Juutinen, Jaana. (2015). Lasten yhteenkuuluvuuden rakentuminen päiväkotiarjen pienissä kertomuksissa. *Varhaiskasvatuksen Tiedelehti* Vol. 4, No. 2, 2015 Sivut 159–179. Haettu 21.2.2019
<https://jecer.org/fi/wp-content/uploads/2015/12/Juutinen-issue4-2.pdf>

Jørgensen, Anja. (2010) The Sense of Belonging in New Urban Zones of Transition. *Current Sociology*. January 2010, Vol. 58(1). Sivut 3–23. International Sociological Association SAGE. Haettu 5.11.2015.
<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0011392109348542>

Kandler, Ulla; Meisinger, Christa; Baumert, Jens & Löwel, Hannelore. (2007). Living alone is a risk factor for mortality in men but not women from the general population: a prospective cohort study. *BMC Public Health* 2007 7:335. Haettu 24.8.2017
<https://bmcpublichealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/1471-2458-7-335>

Kauppinen, Timo M.; Martelin, Tuija; Hannikainen-Ingman, Katri & Virtala, Esa. (2014) Yksinasuvien hyvinvointi – Mitä tällä hetkellä tiedetään. *THL:n työpaperi 27/2014*. Haettu 1.12.2015
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116768/URN_ISBN_978-952-302-266-9.pdf?sequence=1

Keith, Pat. (2003) Resources, Family Ties, and Well-Being of Never-Married Men and Women. *Journal of Gerontological Social Work*, 42:2, Sivut 51–75. Haettu 14.8.2017. Vaatii kirjautumisen.
https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J083v42n02_05

Kielitoimiston sanakirja. Haettu 29.4.2019
<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/>

Kontula, Osmo (2016). Lemmen paula. Seksuaalinen hyvinvointi parisuhdeonnen avaimena. Väestötutkimuslaitos. Katsauksia E50. Haettu 29.4.2019
http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/0d881d50158cd65e80151f3fcaa95e5a/1485765970/application/pdf/6081349/Perhebarometri_2016_netti.pdf

Kontula, Osmo. (2018) Puhuttelevia kokemuksia yksinasumisesta. Tuloksia laadullisesta kyselystä. Väestöliiton Väestötutkimuslaitoksen työpaperi 2018/9. Haettu 30.3.2019
http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/3dccfb61c4501e70bbb123d7dbede0e1/1554120829/application/pdf/8334129/Puhuttelevia%20kokemuksia%20yksinasumisesta_Ty%C3%B6paperi_9_Kontula.pdf

Kuusela, Pekka. (2006) Realismi ja sosiaalisen identiteetin episteeminen status. Teoksessa Rautio, Pertti & Saastamoinen, Mikko (toim.). *Minuus ja identiteetti. Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma*. Tampereen Yliopistopaino Oy. Sivut 34–54. Haettu 8.1.2018

https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95382/minuus_ja_identiteetti_2006.pdf?sequence=1#page=170

Kärkkäinen, Sirkka-Liisa. (2010). Yksinasuminen Suomessa. Teoksessa Hänninen, Sakari; Palola, Elina & Kaivonurmi, Maija (toim.): Mikä meitä jakaa? Sosiaalipolitiikkaa kilpailuvaltiossa. Yliopistopaino, Helsinki. Haettu 12.12.2012
<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/57a41f5a-82e5-42af-994d-1a848a200c35>

Leighton, Barry & Wellman, Barry. (1979). Networks, Neighborhoods and Communities. Approaches to the study of the Community Question. Urban Affairs Quarterly, Vol.4 No.3, Sivut 363–390. Haettu 19.11.2015
<http://groups.chass.utoronto.ca/netlab/wp-content/uploads/2012/05/Networks-Neighborhoods-and-Communities-Approaches-to-the-Study-of-the-Community-Question.pdf>

Lähdesmäki, Tuuli; Saresma, Tuija; Hiltunen, Kaisa; Jäntti, Sara; Sääskilahti, Nina; Vallius, Antti & Ahvenjärvi, Kaisa. (2016). Fluidity and flexibility of “belonging”: Uses of the concept in contemporary research. Acta Sociologica 2016, Vol. 59(3) Sivut 233–247. Haettu 22.1.2018. Vaatii kirjautumisen.
<http://journals.sagepub.com.ezproxy.jyu.fi/doi/pdf/10.1177/0001699316633099>

May, Vanessa. (2011). Self, Belonging and Social Change. Sociology 43 (3), Sivut 363–378. Haettu 5.11.2015.
<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0038038511399624>

May, Vanessa. (2015). When Recognition Fails: Mass Observation Project Accounts of Not Belonging. Sociology, Sage Publications. Sivut 1–16. Haettu 5.11.2017.
<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0038038515578991>

Mellor, David; Stokes, Mark; Firth, Lucy; Hayashi, Yoko & Cummings, Robert. (2008). Need for belonging, relationship satisfaction, loneliness, and life satisfaction. Personality and Individual Differences 45 (2008), Sivut 213–218. Haettu 18.2.2018. Vaatii kirjautumisen.
<file:///C:/Users/Repe/Downloads/Needforbelongingrelationshipsatisfactionlonelinessandlifesatisfaction.pdf>

Moisio, Anni. (2018). Lasten yhteenkuuluvuuden tunteen rakentuminen kerhotoiminnassa. Kasvatustieteiden pro gradu-tutkielma, Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta. Haettu 21.1.2019
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/103507/1527588075.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Myllyniemi, Sami. (2010) Kyselyn toteutus ja taustamuuttajat. Teoksessa Myllyniemi, Sami (toim.) Puolustuskannalla. Nuorisobarometri 2010. Sivut 10-24. Haettu 1.12.2017.
<https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/05/nuorisobarometri2010.pdf>

Mäkinen, Arja. (2008) Oikeesti aikuiset. Puheenvuoroja yksineläjänaisen normaaliudesta, hyväksyttävyydestä ja aikuisuudesta. Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Haettu 15.4.2019

<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67891/978-951-44-7450-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

OECD (2011). Perspectives on Global Development 2012: Social Cohesion in a Shifting World. OECD Publishing, Paris. Haettu 29.4.2019
https://doi.org/10.1787/persp_glob_dev-2012-en.

Ohisalo, Maria & Saari, Juho. (2014) Kuka seisoo leipäjonossa? Ruoka-apu 2010-luvun Suomessa. Kunnallissalan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 83. Haettu 23.4.2019
<https://kaks.fi/wp-content/uploads/2014/12/Kuka-seisoo-leip%C3%A4jonossa.pdf>

Ojala, Eija & Kontula, Osmo. (2002). Tarvitseeko minua kukaan? Keski-ikäiset yksineläjät perhekeskeisessä yhteisössä. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D40/2002. Haettu 30.3.2019
https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/e32c1616236595e0930e4aaf81e858f5/1553946703/application/pdf/4420918/Tarvitseeko%20minua%20kukaan_e-kirja.pdf

Paajanen. Pirjo. (2007) Mikä on minun perheeni? Suomalaisien käsityksiä perheestä vuosilta 2007 ja 1997. Perhebarometri 2007. Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E 30/2007. Haettu 22.1.2018
https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/ad9c896f52583670ac32b192384fb18d/1516622762/application/pdf/4952500/Perhebarometri%202007_web.pdf

Perho, Hannu & Korhonen, Merja. (1996). Huolenpidon elämäkerrallisista tekijöistä keski-ikäen alussa. Teoksessa Aittola, Tapio; Alanen, Leena & Rantamaa, Paula (toim.) Minkä ikäinen olettekaan, rouva? Jyväskylän yliopistopaino, Jyväskylä. Sivut. 79–86. Haettu 15.4.2019
<https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/yfi/tutkimus/sophi/1-25/sophi5>

Pulkki-Råback, Laura; Kivimäki, Mika; Ahola, Kirsi; Joutsenniemi, Kaisla; Elovainio, Marko; Rossi, Helena; Puttonen, Sampsa; Koskinen, Seppo; Isometsä, Erkki; Lönnqvist, Jouko & Virtanen, Marianna. (2012). Living alone and antidepressant medication use: A prospective study in a working-age population. BMC Public Health. 2012; 12: 236. Haettu 21.1.2019
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3338384/>

Pääkkönen, Hannu. (2013). Ajankäyttötutkimus subjektiivisen hyvinvoinnin tietolähteenä. Tilastokeskuksen hyvinvointikatsaus 2/2013. Haettu 16.4.2019
http://www.stat.fi/artikkelit/2013/art_2013-06-03_007.html?s=0

Roberts, Sam & Dunbar, Robin. (2011). Communication in social networks: Effects of kinship, network size, and emotional closeness. Personal Relationships, 18 (2011), Sivut 439–452. Haettu 9.2.2015. Vaatii kirjautumisen.
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1475-6811.2010.01310.x/full>

Terämä, Emma; Tiitu, Maija; Paavola, Juho-Matti; Vainio, Arttu; Määttänen, Niku;

Miettinen, Anneli; Kontula, Osmo & Hiilamo, Heikki. (2018). Yksin osana elinkaarta. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 66/2018. Haettu 30.3.2019
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161168/66-2018-YSI-loppuraportti.pdf>

Suomen virallinen tilasto, SVT (2009 b). Ajankäyttö. Yhdessäoloaika 2009, 2. Suomalaisten yksinolo on lisääntynyt. Helsinki: Tilastokeskus Haettu 29.4.2015
http://www.stat.fi/til/akay/2009/06/akay_2009_06_2014-02-06_kat_002_fi.html

Suomen virallinen tilasto, SVT. (2009 c). Ajankäyttö. Yhdessäoloaika 2009, 5. Nuoret tytöt viettävät eniten aikaa ystävien ja tuttavien kanssa. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 16.4.2019
Saantitapa: http://www.stat.fi/til/akay/2009/06/akay_2009_06_2014-02-06_kat_005_fi.html

Suomen virallinen tilasto, SVT. (2014 b): Tulonjakotilasto. Tuloerot (Kansainvälinen Vertailu) 2014, 1 Pienituloisuuden kehitys Suomessa 1987–2014. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 29.1.2018
http://www.stat.fi/til/tjt/2014/01/tjt_2014_01_2016-03-18_kat_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto, SVT. (2015 a). Siviilisäädyn muutokset 2014. Helsinki: Tilastokeskus Haettu 3.5.2015
http://tilastokeskus.fi/til/ssaaty/2014/ssaaty_2014_2015-04-21_tie_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto, SVT. (2015 b). Perheet. Vuosikatsaus 2015, 7. Viidennes asuu yksin. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 19.9.2017
http://www.stat.fi/til/perh/2015/02/perh_2015_02_2016-11-25_kat_007_fi.html

Suomen virallinen tilasto, SVT. (2016). Asunnot ja asuinolot 2015. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 19.9.2017
http://www.stat.fi/til/asas/2015/asas_2015_2016-05-24_tie_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto, SVT. (2017). Tulonjakotilasto. Tuloerot (Kansainvälinen Vertailu) 2017, 4. Kotitalouden elinvaihe ja pienituloisuus. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 29.4.2019
http://www.stat.fi/til/tjt/2017/01/tjt_2017_01_2019-03-01_kat_004_fi.html

Suomen virallinen tilasto, SVT. (2018 a). Asunnot ja asuinolot 2017, Liitetaulukko 1. Asuntokunnat koon mukaan ja asuntokuntien keskikoko 1960–2017. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 15.4.2019
Saantitapa: http://www.stat.fi/til/asas/2017/asas_2017_2018-05-17_tau_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto, SVT. (2018 b) Perheet. Vuosikatsaus 2017, 7. Yksinasuminen vaihtelee iän mukaan. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 7.1.2019
http://www.stat.fi/til/perh/2017/02/perh_2017_02_2018-12-05_kat_007_fi.html

Suomen virallinen tilasto, SVT. (2018 c). Väestöennuste. Nuorten määrä uhkaa vähentyä huomattavasti syntyvyyden laskusta johtuen. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 3.5.2019. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/vaenn/2018/vaenn_2018_2018-11-16_tie_001_fi.html

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Yksin asuvat voivat parisuhteessa eläviä huonommin keskimäärin. THL:n tiedote 29.9.2014. Haettu 30.1.2015
<https://www.thl.fi/fi/-/yksin-asuvat-voivat-parisuhteessa-elavia-huonommin-keskimaarin>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2016). Toimeentulotuki 2015. Tilastoraportti. Haettu 12.10.2017
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131612/Tr19_16.pdf?sequence=4

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2018) Osallisuuden osatekijät. Haettu 20.4.2019
<https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus/osallisuuden-osatekijat>

Tiainen, Nelli. (2014). Ruotsalaisena Suomessa. Kuuluminen, sosiaaliset siteet ja kulttuuriset rajat. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Haettu 10.1.2018
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153338/ruotsala.pdf?sequence=1>

Tilastokeskuksen PX-Web- tietokannat: Tulokymmenysten tulo-osuudet (%), keskiarvot, mediaanit ja maksimit muuttujina Vuosi, Tulokäsité, Tulokymmenys ja Tiedot. [taulukko]. Haettu 26.5.2017.
<http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/sq/12fe3741-adf0-48d7-a9ba-8dff543c233b>

Toivanen, Mari. (2014). Negotiating home and belonging. Young Kurds in Finland. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja B, Humaniora. osa – 389. Turku. Haettu 28.4.2019
<https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/98544/Annales%20B%20389%20Toivanen%20DISS.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Tomaney, John. (2015). Region and Place II: Belonging. Progress in Human Geography 2015, Vol. 39(4), Sivut 507–516. Haettu 7.4.2015. Vaatii kirjautumisen.
<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0309132514539210>

Umberson, Debra; Chen, Meichu D.; House, James; Hopkins, Kristine & Slaten, Ellen. (1996). The Effect of Social Relationships on Psychological Well-Being: Are Men and Women Really So Different? American Sociological Review; 1996; 61, Issue 5, Sivut 837–857. Haettu 6.4.2015
<http://www.academicroom.com/article/effect-social-relationships-psychological-well-being-are-men-and-women-really-so-different>

Vilkka, Hanna. (2007). Tutki ja havainnoi. Tammi, Helsinki. Haettu 9.2.2017
<http://hanna.vilkka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-mittaa.pdf>

Veenhoven, Ruut. (1998). Quality of life in individualistic Society- Comparison of 43 nations in the early 1990's. Social Indicator's Research 48. Sivut 157–186. Haettu 18.11.2015. Vaatii kirjautumisen.

http://download.springer.com/static/pdf/296/art%253A10.1023%252FA%253A1006923418502.pdf?originUrl=http%3A%2F%2Flink.springer.com%2Farticle%2F10.1023%2FA%3A1006923418502&token2=exp=1447845478~acl=%2Fstatic%2Fpdf%2F296%2Fart%25253A10.1023%25252FA%25253A1006923418502.pdf%3ForiginUrl%3Dhttp%253A%252F%252Flink.springer.com%252Farticle%252F10.1023%252FA%253A1006923418502*~hmac=70064bbb30d602f8091e1bcd106b28f6c8bfae63bab57d2a5149fc21ce8cb3

Walsh, Lisa C.; Boehm, Julia K. & Lyubomirsky, Sonja. (2018). Does Happiness Promote Career Success? Revisiting the Evidence. *Journal of Career Assessment* 2018, Vol. 26(2) Sivut 199–219. Haettu 25.3.2019

<http://sonjaljubomirsky.com/files/2012/09/Walsh-Boehm-Lyubomirsky-2018-1.pdf>

Wellman, Barry. (2005). Community: From Neighborhood to Network. *Communications of the ACM*. Vol. 48 No.10. Haettu 20.11.2015

http://delivery.acm.org/10.1145/1090000/1089137/p53-wellman.pdf?ip=130.234.229.22&id=1089137&acc=ACTIVE%20SERVICE&key=74A0E95D84AAE420%2E06A1DC718DC957B2%2E4D4702B0C3E38B35%2E4D4702B0C3E38B35&CFID=727030102&CFTOKEN=47414705&_acm_=1448019175_a4061c0a7718d6c04c18d86f80623c6f

Wellman, Barry. (2001). Computer Networks as Social Networks. *Science* Vol 293, 14 Sep 2001. Sivut 2031–2034. Haettu 16.12.2015

http://digicult.net/moss_texts/ComputerNetworksAsSocialNetworksWellman.pdf

Wittel, Andreas. (2001). Toward a Network Sociality. *Theory, Culture & Society* 2001. Sage Publications, Lontoo. Vol. 18(6): Sivut 51–76. Haettu 7.1.2019. Vaatii kirjautumisen.

<https://journals-sagepub-com.ezproxy.jyu.fi/doi/pdf/10.1177/026327601018006003>

Yle uutiset 17.3.2015. Helsingin yksin asuvat kasvava joukko-ongelmia ei voida enää ohittaa. Haettu 1.12.2015

http://yle.fi/uutiset/helsingin_yksin_asuvat_kasvava_joukko_ongelmia_ei_voida_ena_ohittaa/7873346

Yuval-Davis, Nira. (2011). The politics of belonging: Intersectional contestations. Sage Publications, Lontoo. Saatavana verkkojulkaisuna, vaatii kirjautumisen. Haettu 22.1.2018

<http://sk.sagepub.com.ezproxy.jyu.fi/books/the-politics-of-belonging>